

Atatürkorganize

İZMİR ATATÜRK ORGANİZE SANAYİ BÖLGESİ DERGİSİ

EKİM
2020

SAYI 179

CUMHURİYETİMİZ 97 YAŞINDA



CUMHURİYET
BAYRAMIMIZ
KUTLU OLSUN



İŞLETMELERDE
COVID-19
ÖNLEMLERİ
ANLATILDI



VERGİ
VE PRİM
BORÇLARINA
YAPILANDIRMA



UĞURTAŞ:
SONSUZLUĞA
KADAR
CUMHURİYET

Alternatif Lease'den Yerli Makine Finansmanında Bir İlk

Alternatif Lease olarak Yerli Makine Finansmanı ile hem yerli makine tedarik etmek isteyen firmalara uygun koşullarda finansman sağlıyor hem de avans ödemesi gibi imkânlarla yerli makine üreticilerimize destek oluyoruz.

Siz de Alternatif Lease'e gelin, yerli makine satın alacak firmalara sunduğumuz seçili makine ve ekipmanlarda %100'e varan finansman, avantajlı faiz oranları ve 60 aya varan vadelerden faydalanın. Finansmandan hemen yararlanın, ödemeye 2021'de başlayın.*

*Alternatif Lease, işbu kampanyayı durdurma ve kampanya şartlarında değişiklik yapma hakkını saklı tutar.

TÜM VATANDAŞLARIMIZA GEÇMİŞ OLSUN DİLİYORUZ

Yaşadığımız kayıplara Allah'tan rahmet,
yaralılarımıza acil şifalar,
kayıplarımızın gerisinde kalan
sevdiklerine, akraba ve dostlarına
sabır diliyoruz.

En büyük temennimiz
Türkiye coğrafyasının bir gerçeği olan
DEPREM'in
can alıcı bir doğa olayı olmaktan çıkarılması için
gereken tüm tedbirlerin alınması,
tüm kuralların yapılandırılması,
bu kuralların
EKSİKSİZ ve **TAVİZSİZ** uygulanmasının
sağlanmasıdır.

Bu acıların bir kez daha yaşanmaması elimizdedir.

Saygılarımızla

İZMİR ATATÜRK ORGANİZE SANAYİ BÖLGESİ
YÖNETİM KURULU



İZMİR ATATÜRK
ORGANİZE SANAYİ BÖLGESİ

SONSUZLUĞA KADAR CUMHURİYET

Hilmi
UĞURTAŞ

İzmir Atatürk
Organize Sanayi
Bölgesi Yönetim
Kurulu Başkanı



Değerli Sanayici Dostlarım; Küresel salgın ile birlikte ilk kez deneyimlediğimiz şeyler yaşıyoruz. Covid-19 her alanda pek çok değişime yol açtı. Bu değişimlerin en çok etkilediği alan ise ekonomi oldu. 2020 yılı ile birlikte küresel sistemde beklediğimiz iyileşme süreci öylesine büyük bir darbe yedi ki dünyanın en büyük ekonomilerinde dahi büyüme performanslarında keskin düşüşler yaşandı. Bu dönemde gelişmiş ülkeler ile diğer ülkelerin arasındaki GSYH, ihracat payı gibi verilere baktığımızda, dünyadaki gelir paylaşımındaki dengesizliğin iyice arttığını görüyoruz. Bu dengesizlik gerçeği, aşı bulunduktan sonra dağıtımını bile şekillendirecek düzeyde adaletsiz bir tablo gösteriyor. Aşı bulunduğunda ilk önce gelişmiş ülkeler faydalanacağı için onların toparlanma süreçleri daha önce başlayacak, aşırı bekleyenler ile aralarındaki mesafe daha da

açılacaktır. Dünyada bu tür sorunları çözmek, adalet ve güveni tesis etmek için kurulan Birleşmiş Milletler, Dünya Sağlık Örgütü gibi kurumların da büyük devletlerin oyun sahasına döndüğünü görmek üzüntü vericidir.

Salgın öncesine ait ekonomik ve finansal söylemler değerini yitirdi. O dönemde şirketlere, devletlere ‘aman borçlanmayın’ diyenler, bugün ‘eğer ihtiyacınız varsa veya borç alacak kaynak bulduğunuzda kaçırmayın, bugün virüsle savaşta ekonomik olarak ayakta kalma günüdür, salgın bitince ödemenin yollarına bakarsınız’ diyorlar.

Türkiye gerçeklerine bakarsak kısıtlı finansal kaynakları olan işletmelerin, özellikle KOBİ’lerin önemli bir bölümünün sermaye yetersizliği sorunu yaşadığını ve bu nedenle uzmanlar ‘almayın’ deseler de borçlanmak zorunda oldukları, iş dünyasının kaçınılmaz bir gerçeğidir. Buradaki soru ise günü geldiğinde bu borçların nasıl çevrileceğidir. ‘Nasıl ödenecek’ diyemiyorum çünkü bu borçları ödemeye kaynak olabilecek ne kazanç ne de tasarruf yapma ortamı vardır.

Salgını yaşamaya devam ettiğimiz bugünlerde salgın sonrası için düşünmemiz gereken tek şey borçlar değildir. Salgından nasıl çıkacağımızı, salgın öncesindeki konumumuza nasıl geleceğimizi, sonraki adımda ise rekabet ettiğimiz ülkelerinin nasıl önüne geçeceğimizi planlamak zorundayız. Görünen o ki, bu virüs iş yapma tanımlarını yeniden yazdırmaktadır. Sosyal mesafelerin, yeni mekan düzenlemelerinin, elektronik ticaretin, hızlı ve güvenilir lojistik hizmetlerin tekrar şekillendirilmesi, tedarik kaynaklarının çeşitlendirilmesi, ulusal kaynakların azami derecede kullanılması, çevre ve hijyen gibi unsurların öne çıkması, ulusal üretimin korunması, özellikle tarımda kendine yetebilen düzeye gelmesi gibi makro hedeflere odaklanmak zorundayız.

Bu noktada Türkiye için sormamız gereken bazı sorular var. Bu değişimler için gerekecek teknolojik altyapıda hangi seviyedeyiz? Bu yeni dönemde bize gereken insan kaynağına sayı ve kalite olarak sahip miyiz? Ülkeler ve bloklar yeni kuralları belirliyor. Örneğin, en büyük pazarlarımızdan olan Avrupa Birliği hazırladığı Orta Vadeli Programı içinde “Yeşil Mutabakata” yer verdi. Biz bu tür yeni dünyaya ait değişimlere hazır mıyız? Toparlanma döneminde istenen değişimin yakalanması ve yeni döneme intibak için gereken tüm güce özel sektörümüz sahip olmadığına göre, bazı alanlarda gerekecek olan güçlü kamu desteklerini ve yatırımlarını bulabilecek miyiz?

Bu soruların cevaplarını yorumlarken ve ruh halimi yazıya nasıl aktarayım derken, Prof. Dr. Güven Sak’ın bir köşe yazısında gördüğüm, onun da Madeleine Albright’tan alıntı yaptığı “endişeli iyimser” olma tarifi çok beğendim. Çünkü geleceğe hazır olabilmek için iyimser olmak zorundayız. İyimser olmak için sahip olduğumuz olumlu değerleri görmeliyiz. Ancak tüm

bu iyimserlik çabamıza rağmen hem salgın hem de salgın sonrası için senaryolar açık değil. 'Ya olmazsa ya potansiyelimizi kullanamazsak ya planladığımız gibi gitmezse' düşünceleri de endişemizin kaynağıdır.

Türkiye de pek çok ülke gibi salgın dönemi içinde ekonomik verilerini revize ederek, tespit edilen yeni rakamlar ile iş dünyasını yönlendirmek ve planlama yapmalarına imkan tanıma çabası içinde, Yeni Ekonomik Program'ını (YEP) açıkladı. Bakanın açıkladığına göre, Yeni Dengeleme-Yeni Normal-Yeni Ekonomi temaları ile yapılandırılan programda, büyüme hedeflerine ulaşmak için ihracata, katma değerli üretime ve istihdama çok daha fazla odaklanılacak. 2020 yılı büyümesi için kötümser senaryoda yüzde 1,5'lik daralma, iyimser senaryoda ise yüzde 0,3'lük büyüme öngörüldü. İşsizlik için ise 2023 yılındaki hedefin yüzde 10,9 olduğunu görüyoruz. Bütçe açığının ise GSYH'ye oranının kademeli olarak gerilemesi ile hedefin yüzde 3,5 olduğu açıklandı. Türk Lirası'nda yaşanan değer kaybının ve oynak kurun gelişmekte olan tüm ekonomilerde olduğu, normal karşılanması gerektiği belirtilen açıklamada, enflasyonda da yükseliş trendinin yatay bir seyre geçtiği aktarıldı. Bu programda açıklanan verilerin olabilirliğini ya da inandırıcılığını objektif bir biçimde sorgulayabilmek için uygun bir dönemde değiliz. Değişkenlerin bu denli çok olduğu bu dönemde, herkesin önceliği bu virüsle mücadelenin bir an evvel kazanılarak normale dönülmesidir. Bundan dolayı açıklanan bu programın uygulamalarını ve elde edilecek sonuçlarını bekleyeceğiz. Dileriz, geçmişte olduğu gibi bu YEP de gerçekleştiremeyen programlar arşivindeki yerini almaz.

İş dünyasının gündemini meşgul eden en önemli konulardan biri de Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası'nın (TCMB) faiz kararlarıdır. Açıklanan kararlarda TL'nin değer kaybının önüne geçilmesi ve piyasaların yönünün belirlenmesi bakımından beklentilerin aksine politika faizinde bir değişiklik yapılmadı. Politika faizi 10,25'te kalırken, Geç Likidite Pencesi faizinin 13,25'ten 14,75'e yükseltilmesi, aslında iş dünyasının hangi faiz ile karşı karşıya kalacağını göstermiştir. Bazı değerlendirmelerde TCMB'nin fiyat istikrarı, ucuz kaynakla büyüme, sürekli değişim göstererek rekabetçi olma özelliğini kaybeden döviz gibi konularda başarısız olduğu dile getirilmektedir. TCMB'ye "faizi artır" diyen bazı uzmanlar da "biz fonlama maliyetlerini artır demedik ki" diyerek eleştiriyor. Ancak görünen odur ki, TCMB sahip olması gereken güven seviyesine henüz

ulaşamamıştır.

TBMM Plan ve Bütçe Komisyonu'nda kabul edilen torba kanun teklifi ilk başlarda iş dünyasında heyecan uyandırdı. Ancak en çok merak edilen konu olan salgın nedeniyle ödemeleri Ekim, Kasım, Aralık aylarına ötelenen kamu alacaklarının kapsam dışı kalması ile hayal kırıklığı yaşandı. Dileriz, TBMM Genel Kurulu'nda kanunlaşma esnasında bu beklentiler karşılanır. Torba kanun içine koyulan yapılandırmalar her seferinde "bir daha olmayacak" denilmesine rağmen tahsilatı artırmak maksadı ile sık sık kullanılır oldu. Gerçek anlamda zor durumda olan, samimiyetle üretim ve istihdam mücadelesi veren mükelleflere destek olunmasına kimse bir şey diyemez. Ancak bu yapılandırmaları kullanarak kamuya karşı sorumluluklarını yerine getirmeyenlere "ödül" gibi olan uygulamalar samimi mükellefleri olumsuz etkilemektedir.

Bu ay içinde yerli üretimin ve teknolojik kabiliyetlerinin geliştirilmesi amacı ile Sanayileşme İcra Komitesi (SAİK) kurulmuştur. Dileğimiz bu komitenin sanayileşme de atılması gereken büyük adımların hayata geçirilmesine vesile olmasıdır. Sanayide doğru karar ve uygulamaların ortaya çıkması için bu komitede sanayicinin sesinin gür çıkmasına imkan verilmelidir.

Değerli Dostlarım;

Türkiye'nin etrafı ateş çemberi ile kuşatılmıştır. Doğrudan Türkiye'yi hedef alan bazı ülkeler, Türkiye'nin sorun yaşadığı her coğrafyada ve platformda karşımadaki blokta yer almaktadır. Türkiye'ye karşı verdikleri lobi savaşlarını 3. ülkelerin veya taşeron örgütlerin eliyle sıcak çatışmaya kadar götürmektedirler. Bu tavırlarını mallarımızı boykot etmek gibi ekonomik alana da taşımaya çalışmaktalar.

Böylesine zor ortamlarda bizim en büyük emniyet çipamız daima Cumhuriyetimiz olmuştur. Cumhuriyetimiz, birlik ve bütünlüğümüzün yansımasıdır. Bu ulus kayıtsız şartsız ulusun egemenliğini kabul eden, bir yandan yurttan barış, dünyada barış derken, diğer yandan da ülkesine göz koyanları kahramanlık destanları yazarak geldikleri gibi gönderecek irade ve cesarete sahip bir ulustur.

29 Ekim 2020 günü kuruluşunun 97. yılını kutladığımız Türkiye Cumhuriyeti, güçlü ülkeler seviyesine gelme idealimizin temel taşıdır. Her 29 Ekim'de Cumhuriyetimizi sonsuzluğa taşıma enerjimizi yeniliyor, bu Cumhuriyeti bize kazandıran emanet eden Mustafa Kemal Atatürk ve tüm silah arkadaşlarını hürmetle anıyoruz. Cumhuriyet Bayramımız kutlu olsun.

SAHİBİ
İAOSB Yönetim Kurulu Başkanı
Hilmi UĞURTAŞ
SORUMLU MÜDÜR
Hüseyin DOĞAN
YAYIN İCRA KOMİTESİ
Hilmi UĞURTAŞ - Enver OLGUNSOY
Nedim ATILLA - Hüseyin DOĞAN

Muhabirler
Meryem Fulya YAZICIOĞLU
Bestenigar PEKER
YÖNETİM YERİ
İzmir Atatürk Organize Sanayi Bölgesi
M. Kemal Atatürk Bulv. No:42 - 35620
Çiğli / İZMİR
Tel: (0232) 376 71 76 Fax: (0232) 376 71 00
E-mail: iaosb@iaosb.org.tr
Web: www.iaosb.org.tr

BASKI:
Hürriyet Matbaası
5501 Sokak No: 6 Kat: 1 Tuna Mah. Camdibi - İzmir
Telefon: (0232) 435 69 69
Faks: (0232) 462 31 62
www.hurriyetmatbaa.com
Atatürk Organize Haber, İAOSB'nin aylık yayın organıdır. Dergide yayınlanan yazılar kaynak gösterilerek alıntı yapılabilir. Yayınlanan yazılar aksi belirtilmedikçe İAOSB'nin resmi görüşünü yansıtmaz. İmzalı yazılarda belirtilen görüşler sadece yazarlarına aittir.





8 Cumhuriyet ekonomisinin kuruluşu ve gelişimi

- | | | | |
|----|---|----|---|
| 8 | Cumhuriyet ekonomisinin kuruluşu ve gelişimi | 36 | Yeni başlangıçlar için Start Up |
| 16 | Ekonomik göstergeler | 40 | Karanlığı aydınlatan, bilinmeyi öğreten STK: TÜRGÖK |
| 20 | Ekonomideki gelişmeler nasıl yorumlandı? | 45 | Tuvalin sevgi dolu yüzü: Reyhan Abacioğlu |
| 24 | 2021'de yatırım bütçesi artıyor | 50 | "Sanat, sanatçı ve sanatsever" bir çiçeğin ellerinde... |
| 25 | Vergi, prim ve cezalara yapılandırma geliyor | 54 | Kimse gelişmiş ülkelerin çöplüğü olmak istemiyor |
| 26 | Nobel Ekonomi Ödülü açık artırma teorisine | 57 | Çevreyi kirletenlere 9 ayda 41 milyon lira ceza |
| 27 | Merkez Bankası faizi değiştirmede | 58 | Doğrayan bilir |
| 28 | Covid-19 hastalığında iş yerlerinde alınacak önlemler | 60 | Erken teşhis hayat kurtarır mı? |
| 30 | Rekabette hakim durumun kötüye kullanımı | 64 | İzmir'in masalsı kardeşi: Bremen |
| 32 | İnovasyondan doğan başarı ile ithalatı durduran marka: ÇEKSAN | 68 | Ekmeğe fısıldayan kadın: Mine Ataman |



Cumhuriyet ekonomisinin kuruluşu ve gelişimi

Mustafa Kemal Atatürk'ün önderliğinde son derece güç şartlar altında başlatılan ve aynı şartlarda sürdürülen Milli Mücadele, Anadolu'nun yeniden dirilmesi ve var olması ile neticelendi.

Dünyada bir başka örneğinin zor bulunacağı bu mücadele sonunda elde edilen zafer, bir son değildi. Aksine bu zafer sonrasında ulusal sınırlar içinde tüm kurum ve kuruluşları ile bir devlet yapısının oluşturulması ve bu yapının işlevselliğinin sağlanması gerekiyordu.

Bu mücadelenin en önemli iki adımından ilki, yönetim tarzının belirlenmesi, diğeri ise her işin başı olan ekonomik yapılanmanın tesis

edilmeye
başlanması
idi. 29 Ekim
1923'e kadar
özellikle dış baskılar ile
şekillendirilmeye çalışılan Milli
Mücadele'nin kurumsal yapısı; Mustafa
Kemal Atatürk ve arkadaşlarının dik duruşu,
taviz vermeyen yaklaşımı ile sağladığı inanç
ve güven sayesinde Cumhuriyet olarak
tescillendi.

Bu dönemde
yapılması gereken
ilk hareket, durum
tespitinin yapılması
idi. Bağımsızlığını
ilan eden bu "Milli
Devlet", kuruluş
döneminde

**"Türkiye Devleti, temellerini
süngü ile değil, süngünün
dahi istinat ettiği iktisadi-
yat ile kurulacaktır. Yeni
Türkiye Devleti, bir devleti
iktisadiye olacaktır."**

**Gazi Mustafa Kemal
(Ocak/1923)**

yoksul bir köylü devleti durumundaydı. Sanayileşmiş, emperyalist ülkelerin ortak bir yarı sömürgesi haline getirilen, egemenlik haklarından yoksun bırakılmış, ekonomik yapısı yıkılmış ve borç içinde bir düzen devralınmıştır.

Dev Osmanlı İmparatorluğu, yanlış karar ve stratejilerle girdiği birbirini izleyen savaşların getirdiği yükler nedeniyle büyük bir mali bunalımdaydı. Yapılan anlaşmalar ile Anadolu'yu yarı sömürge haline getiren ülkeler, bu durumun toparlanması için yapılması gereken hiçbir üretim

faaliyetine imkan sağlamadığı gibi, tüm tedarikin kendilerinden yapılmasını sağlıyor, böylece bağımlılık ile birlikte borçlar da sürekli artıyordu.





Türkiye'nin ekonomi politikalarının saptanmasında, ilki Atatürk'ün öncülüğünde henüz Cumhuriyet ilan edilmeden düzenlenen İzmir İktisat Kongresi önemli bir rol oynadı. Misak-ı İktisadi belirlendi.

Bu durumda çözümü dış borçlanmada arayan yönetim, ülkeyi uluslararası finansın emrine sokmuştu. Anadolu, Avrupa ülkelerinin açık pazarı haline gelmişti. Tarıma dayalı ekonomi çökmüş, başta madenler olmak üzere yer üstü ve yer altı değerleri talan edilmiş, en ufak ihtiyaç bile üretilemez hale gelmişti.

Ulusal üretim harekete geçirilmeli

Tüm bu tabloyu inceleyen Cumhuriyetin kurucu dehası Mustafa Kemal Atatürk, genç Türk devletinin varlığını sürdürebilmesinin ve bağımsızlığını koruyabilmesinin büyük ölçüde iktisadi güçle mümkün olacağını tespit ederek, milli ekonominin inşa edilmesini temel hedef olarak gösteriyordu. Bu hedefe ulaşmanın yöntemi ise ulusal üretimi harekete geçirmekti. Tarım alanlarının işlenmesi, sahip olunan yer altı ve üstü değerlerin devletin üretimine sunulması, hızlı bir sanayileşmeyle öncelikle

temel gereksinimlerin karşılanması maksadı ile hareket planları yapıldı.

Mustafa Kemal Atatürk, 1 Mart 1922 günü TBMM'de yaptığı kapsamlı açış konuşmasında Osmanlı'nın emperyalist Batı Avrupa devletleri tarafından nasıl yarı sömürge durumuna düştüğünü anlatmıştır. Konuşmasında: "Tanzimat'ın açtığı serbest ticaret devri Avrupa rekabetine karşı kendini koruyamayan ekonomimizi bir de iktisadi kapitülasyon zinciri ile bağlamıştır. Kuruluş ve özel sektör yönünden ekonomik anlamda bizden çok güçlü olanlar, memleketimizde bir de imtiyazlı durumda bulunuyorlardı. Gelir Vergisi vermiyorlardı. Gümrüklerimiz onların ellerindeydi. İstedikleri eşyayı istedikleri zaman, istedikleri şartta ülkemize sokuyorlardı. Bütün ekonomimize kesin olarak hakim olmuşlardı.

Efendiler, bize karşı yapılan rekabet gerçekten çok gayri meşru, gerçekten yok edici

Türkiye ekonomisinin; altyapısı sağlam, üretime dayanan, siyasal yönlendirmelerden etkilenmeyen bir yapıya kavuşturulması ve dünya-daki yapısal dönüşümlere uyumlu duruma getirilmesi son derece önemlidir.



idi. Rakiplerimiz bu davranışları ile gelişmeye elverişli sanayimizi de öldürdüler. Tarımımıza zarar verdiler. Ekonomi ve maliyemizin gelişmesi ve olgunlaşmasını önlediler.” diyerek durumun tespitini yapmıştır.

Gazi Mustafa Kemal bağımsız ve çağdaş bir devletin oluşturulması ve yaşamasının büyük ölçüde iktisadi güç ile sağlanacağına olan inancı içinde milli ekonominin inşa edilmesi hususunda, daha Cumhuriyet ilan edilmeden, 1922 yılında

Meclis’te yaptığı konuşmasında;

“Efendiler, bugünkü mücadelemizin amacı tam bağımsızlıktır. Bağımsızlığın tam sağlanabilmesi ise ancak mali bağımsızlığı ile mümkündür. Bir devletin aslı bağımsızlıktan yoksun olunca, bütün hayatı bölümlerinde de bağımsızlık sakat durumdadır. Çünkü her devlet organı maliye ile yaşar. Mali bağımsızlığın korunması için ilk şart, bütçenin ekonomik bünye ile uygunluğu ve denk olmasıdır. Bundan dolayı devlet yapısını yaşatmak için dış ülkelere başvurmadan ülkeyi gelir kaynakları ile yönetmek, çözüm ve önlemlerini bulmak gereklidir ve bulunabilir.” diyerek bir anlamda Cumhuriyetin ekonomi programının nasıl yapılandırılacağını açıklamıştır.

Ancak herkes biliyordu ki, gidilecek yol uzun ancak zaman kısa idi. Ekonomik

gelişme çarkının bir an evvel döndürülmesi gerekiyordu. Bunun da hızlı bir sanayileşme ile olacağı sürekli vurgulanıyordu.

Dönemin Maliye Bakanı Ferit Bey Meclis’te yaptığı bir konuşmada “...bize en lazım olan fabrika, gene fabrikadır. Türkiye çalışıyor, üretiyor fakat ürünlerinden başkaları yararlanıyor. Alın teri dökerek elde ettiğimiz iptidai maddeleri yok pahasına harice satıyoruz. Sonra yabancılar bu maddelerin şeklini değiştirerek bize geri satıyorlar. Kırk kuruşa bir okka yün veriyoruz, aynı yünü bin iki yüz kuruşa bir metre kumaş olarak alıyoruz, hem de yalvararak...” diyerek durumu en güzel şekilde özetliyordu.

O noktadan yeni bağımsız Türk Devleti ekonomisinin nasıl inşa edildiği, o günkü ağır koşullar altında gerçekleştirilen mucizevi bir hikayedir. Milli ekonomiye geçişi incelerken ilk olarak Osmanlı Devleti’nden Cumhuriyet Türkiye’sine devredilen iktisadi varlıkların envanterine bakmak faydalı olacaktır. Ekonomisi büyük oranda tarıma dayanan, sanayileşmeye adım atamamış, birbirini izleyen savaşların ağır yükü altında ezilmiş, açıklarını yabancı borç kaynakları ile kapatmaya çalışan, Avrupa’nın açık pazarı haline gelmiş, dış ticaret ve bütçe açıklarından dolayı muazzam bir gelir-gider dengesizliği içinde bulunan, gelir dağılımında ise toplumu yerle bir edecek büyüklükte adaletsizliklerin olduğu bir yapıyı görmekteyiz.

Osmanlı’dan kalan enkaz

Balkan Savaşları ile başlayıp Trablusgarp Savaşı ve Birinci Dünya Savaşı ile devam eden, bunların hemen ardından Kurtuluş Savaşı ile sona eren yoğun savaşlar dönemi, büyük insan kaybının yanında demografik değişimlere de neden olmuştur. Bu değişiklikler neticesinde 1924 yılında Türkiye’nin nüfusu 13 milyona kadar gerilemiştir. Sadece 10 yıl içinde toplam nüfusta yüzde 20’lik bir azalma olmuştur. Bu azalmanın yarısından fazlası savaş kayıpları, geri kalanı ise ülke dışına kaçış ve göçler nedeni ile oluşmuştur.

Diğer yandan yüzyıllar boyunca Anadolu

ürünlerini iç ve dış pazarlarda satanlar gayrimüslim tüccarların, finans sağlayan tefecilerin, önemli zanaatkarların büyük bir bölümü de artık yoktu. Ayrıca 10 yıllık bu süreçte araç-gereçler, çift hayvanları, toprak ve bitki örtüsü de ciddi bir tahribata uğramıştı.

Özellikle nüfusun yüzde 80'ini kapsayan tarım kesimi faaliyetlerini ilkel araç ve gereçlerle yapıyor, gübrelemede yapay gübre bilinmiyor, tohum ekme, ürün hasadı gibi tüm işler insan gücü ile yapılıyordu. Tarım alanlarının sulanmasına yönelik alt yapı yok denecek kadar azdı. Osmanlının son dönemlerinde gıda maddelerinde yaşanan ciddi sıkıntılar ve

Osmanlı'dan devralınan yarı-sömürge özelliği taşıyan yapıyı kırmak için sanayileşmeyi gerçekleştirmek ana hedeflerden biriydi. Bu amaçla, 1927 yılında Teşvik-i Sanayi Kanunu kabul edildi.

1913 yılında, 100 çalışan ve yukarısında sayıda istihdam sağlayan işletmelerin Türkiye sınırları içinde olanları arasında; 10 pamuklu dokuma

işletmesi, 12 yünlülük dokuma işletmesi, 4 tütün işleme tesisi, 1 deri işleme fabrikası, 17 adet askeri silah üretim tesisi ve tersane, 2 çimento fabrikası, 4 un fabrikası, 3 bira fabrikası yer almaktaydı. Yine aynı sayımda 10 çalışan ve üstünde kişi istihdam eden sanayi işletmesi sayısı 560 idi. Bunların 239'u İstanbul ve Batı Anadolu'da idi. Sadece 22'si devlete ait iken, kalanların büyük çoğunluğu ya yabancı girişimcilerin ya da yabancıların ortağı olan gayrimüslim vatandaşların idi. Osmanlı'nın maden varlığı batılı firmalar tarafından çeşitli zamanlarda yapılan sondajlarla tespit edilmiştir. Tespit edilen kömür, petrol, krom, boraks, kurşun, manganez yatakları 1861'de çıkarılan "Maadin Nizamnamesi"nin sağladığı kolaylıklar ile yabancıların işletmesine geçmiştir. Ulaşım ve taşımaya yönelik altyapıda ciddi yetersizlikler vardır. 19. yüzyılın ortalarından itibaren Avrupalı firmalar demiryolu yapımı ve işletmesi alanında Osmanlı Devleti'nden önemli imtiyazlar almışlardır. 1. Dünya Savaşı'nın başladığı dönemde Osmanlı Devleti içinde bulunan 6 bin 107 km'lik demiryolunun 4 bin 27 km'si yabancılar tarafından yapılarak işletilmekteydi. Bu hatlardan sadece 4 bin 112 km'si Cumhuriyet Türkiye'si sınırları içinde kalmıştı. Araç sayısına bakıldığında ise 1914'de Osmanlı'da 187 motorlu araç bulunurken, sadece Almanya'nın kamyon sayısı 23 binin üstündeydi.

Anadolu'nun üç tarafı denizlerle çevrili olmasına rağmen deniz taşımacılığı ve liman sayısı ve işletmeleri çok zayıftı. 1910'lu yıllarda var olan limanlardan yapılan yükleme ve boşaltma işlemlerinin yüzde 10'u yabancı



yoklukların altında tarım üretiminde yaşanan büyük düşüş yatmaktadır.

Cumhuriyet tarihimizin Atatürk Dönemi (1923-1938) olarak adlandırılan ilk 15 yıllık döneminde, ulusal sermaye ve teşebbüs gücünden yoksun çökmüş bir ekonomik yapıdan, ulus devletine uygun kurum ve kurallar içinde ekonominin yeniden yapılandırıldığı bir düzene geçilmiştir.



gemilere
aitti.

Bankacılık
hizmetleri ise
çoğunlukla
işyerleri Galata
civarında
olan tamamı

gayrimüslim kişiler tarafından yapılmaktaydı. Zamanla, Osmanlı'nın açıklarını kapamak için kaynak aradığı günlerde devlete borç veren yabancı bankerler, 1847'de aldıkları bir izin ile Osmanlı'daki ilk bankayı kurdular. Dikkat çekici nokta ise bu bankanın sermayesi olmadan kurulmasıydı. 1856'da kurulan "Bank-ı Osmani" 1862 yılında dünyada etkin bir aileye ait bir Fransız mali kuruluşu ile birleşmiş, bu banka 1875'te yapılan sözleşme ile Devletin Hazine-darı konumuna gelmiştir.

Kurtuluş Savaşı sonrasında 10 Mart 1924 tarihinde imzalanan bir sözleşme ile Türkiye Merkez Bankası kurulana kadar bir anlamda devlet bankası statüsüne gelen banka, Osmanlı Bankası adını almıştır. 1911 yılından itibaren milli nitelikte kurulan 26 yerel bankanın çoğu, Türkiye Cumhuriyeti Ziraat Bankası'na devredilmiş ya da faaliyetlerine son vermiştir.

Ekonomik reformlar İzmir İktisat Kongresi ile başladı

Bu dönemde ekonomi politikalarının temelleri, savaş meydanlarında kazanılan zaferin üzerinden sadece 5 ayın geçtiği, henüz

Türkiye'nin 1927 yılındaki ekonomi ve sanayi rakamlarına bakıldığında; toplam 65 bin 245 işletmenin yüzde 43,6'sının tarım, evcil hayvanlar, balık ve av ürünleri sanayinde yoğunlaştığı görülür.

Cumhuriyetin ilan edilmediği ve Lozan Antlaşması'nın imzalanmadığı 17 Şubat 1923 günü toplanan "İzmir İktisat Kongresi"nde atılmıştır.

Toplantının tarihi önemlidir. Lozan'da kapitülasyonlar gibi Osmanlı'yı sömürgeleştiren koşulların görüşülme-sinde çok sert tartışmalar yaşanmış ve görüşmeler 4 Şubat 1923 tarihinde askıya alınmıştır. İzmir ise Yunanlının Anadolu işgalini başlattığı ve Büyük Zafer sonrasında

terk etmek zorunda kaldığı yerdir.

Gazi Mustafa Kemal, bu kongreyi Erzurum Kongresi ile karşılaştırarak, nasıl Erzurum Kongresi Misak-ı Milli'nin ve Anayasa'nın ilk temel taşlarını oluşturdu ise, İzmir İktisat Kongresi'ni de milletin ve memleketin yaşam biçimine ve yeniden kuruluşuna neden olacak sistemin temel taşlarının ve esaslarının belirlendiği bir toplantı olarak tanımlar. Kongreye yönetici, asker ve bürokratların dışında tüm illerden tüccar, sanayici, esnaf ve işçi kesiminden 1135 temsilci katılmıştır.

Kongrenin açılış konuşmasını yapan Gazi Mustafa Kemal konuşmasında;

"Efendiler, tarih milletlerin yükseliş ve düşüş sebeplerini ararken birçok siyasi, askeri, toplumsal sebepler bulmakta ve saymaktadır. Şüphe yok, bütün bu sebepler toplumsal hadiselerde tesirlidir. Fakat bir milletin doğrudan doğruya hayatıyla, yükselişleriyle, düşüşüyle alakadar ve münasebettar olan o milletin iktisadiyatıdır." demiş, konuşmasının devamında ise;

"Siyasi ve askeri zaferler ne kadar büyük olursa olsun iktisat zaferleri ile taçlandırılmazsa elde edilen zaferler sürüp gidemez, az

zamanda söner. Bu itibarla en kuvvetli ve parlak zaferimizin dahi sağlayabildiği ve daha sağlayabileceği yararlı verimleri saptamak için iktisat hayatımızın, iktisat egemenliğimizin sağlanması, pekiştirilmesi ve genişletilmesi gerekir. Düşmanlara karşı en büyük silahımız iktisat hayatındaki genişleme, sağlamlık ve başarı olacaktır.” diyerek, ekonomik başarı ve bağımsızlığın Cumhuriyetin yaşamında belirleyici etkisini ve gücünü vurgulamıştır.

Bu yönlendirmeler içinde gerçekleştirilen İktisat Kongresi’nin temel amacı, ülkedeki ekonomik yapılanmanın uygulanacak iktisat politikalarının yönünü belirleyecek bir “Misak-ı İktisadi” belirlemek olmuştur. Kongrede alınan kararlar, “Misak-ı İktisadi” ve “Çiftçi, Tüccar, Sanayici ve İşçi Gruplarına İlişkin Esaslar” olarak adlandırılan iki bölümde toplanmıştır. Yurt içinde sanayiye kurmayı ve geliştirmeyi amaçlayan, özel girişime öncelik veren ve mülkiyet haklarına saygılı bir ekonomik sistem kurmak amaç edinilmiştir.

Lozan Barış Antlaşması

Lozan Konferansı çok çetin tartışmalara sahne olmuş, zaman zaman kesintiye uğramıştır. Kapitülasyonlar, Musul konusu, Osmanlı borçları ve boğazların boşaltılması derin anlaşmazlıklara neden olmuştur.

“Ekonomik ve Mali Hükümler” içinde “Kapitülasyonlar bütün sonuçları ile kaldırılacaktır” hükmünün yer alması, tam bir iktisadi zaferdir. Osmanlı borçlarının da Osmanlı Devleti’nden ayrılan ülkeler arasında paylaştırılması, Türkiye’nin payına düşen borçları belirli taksitler halinde ödemesi kararı alınmıştır.

Gazi Mustafa Kemal, o döneme kadar sadece jandarmalığını yaptığımıza inandığı yabancı sermayenin yeni cumhuriyetteki yerini ise şöyle tarif etmiştir:

“İktisadi alanda düşünür ve konuşurken sanılmasın ki dış sermayeye karşıyız. Hayır. Bizim memleketimiz geniştir. Çok emek ve sermayeye ihtiyacımız vardır. Kanunlarımıza uymak şartıyla dış sermayelere gerekli teminatları vermeye hazırız.”

Aşar’ın kaldırılması

Aşar, Osmanlı İmparatorluğu’nun en önemli vergisiydi. Geleneksel olarak tarım ürünlerinin yüzde 10’una eşit miktarda alınan bu vergi, devlet gelirlerinin yapı taşlarından idi. Aşar’ın kaldırılması, pazarlanabilir ürünün ticarileşme potansiyelinin önünü açmıştır. Aşar Vergisi’nin kaldırılması özellikle köylülerimizi rahatlatmış, ancak devlet gelirlerinde kayba neden olmuştur. 1926 yılında bu kayıpları karşılamak için yeni vergiler oluşturulmuştur.

Teşvik-i Sanayi Kanunu

1923 İzmir İktisat Kongresi’nde alınan kararların uygulanması hususunda gayet titiz bir takip yapılmıştır. Kongre kararları doğrultusunda 1925 yılında Sanayi ve Maadin Bankası kurulmuştur. 1927’de Teşvik-i Sanayi Kanunu çıkarılmıştır. Bu kanun, 1913 yılında aynı adlı kanunun kapsamının genişletilmesi ile şekillenmiştir.



Özellikle bu kanun ile yatırımların teşviki ve özendirilmesi hususunda imkanlar sunulmuştur. Bölgesel ve ulusal çapta bütün fiili ve hukuki tekeller, yatırım yapma özleminde olan sermaye çevrelerine açılmıştır.

Ali İktisat Meclisi

Türkiye’de ekonomik gelişmeyi hızla sağlamak ve ortaya çıkan güçlükleri tespit ederek sorunları çözecek öneriler geliştirmek amacıyla 1927 yılında kurulmuştur. Danışma niteliği taşıyan ve 24 üyeden oluşan bu meclis, üstlendiği görevler nedeniyle dikkat çekmiştir.

Türkiye Ekonomi Kurumu

Bu kurum, Gazi Mustafa Kemal Atatürk’ün telkinleri ile 12 Aralık 1929 tarihinde Milli İktisat ve Tasarruf Cemiyeti adı ile kurulmuştur. Dönemin Başbakanı İsmet İnönü TBMM kürsüsünden yaptığı konuşmada; *“Her şeyden evvel vatandaş ve devlet olarak birbirimize güvenerek, birbirimize yardım ederek*

ve dayanarak bu yeni mücadeleyi milli para, milli iktisat, milli tasarruf mücadelesinde ne olursa olsun başaracağımıza güven duymalıyız” diyerek, bu tür kurumsal yapılanmaların bu mücadeledeki önemini vurgulamıştır.

Kalkınma stratejileri

Türkiye, kalkınmasını yönlendirmek için zamanın geçerli ideolojilerinin etkisinde kalmadan, kendi stratejilerini ve ona uygun sistemleri oluşturmuştur. 1923-1933 yılları arasında uygulanan liberal milli ekonomi politikaları olarak adlandırabileceğimiz bu dönemde, Türkiye hem kendi iç dinamikleri bakımından hem de uluslararası dinamikler bakımından gittikçe gelişen büyük bir büyüme potansiyeline haiz

bir ekonomi olarak dikkati çekmiştir. Türkiye’nin Cumhuriyet ile uygulamaya koyduğu ekonomik model, kamu işletmeleri ile kalkınma esasına dayalıydı. Daha sonra özel sektörün sermaye birikimleri oluşmaya başladıkça sermayenin yeterli olduğu alanları özel sektöre bırakmaya başladı. Ancak kamu kesimi ağırlıklı kalkınmasını sürdürdü. Bu durum, imparatorluktan ulus devlete geçişte çağdaş dünyada yer almak isteyen Türkiye’nin 20. yüzyıl vizyonu ile de uyumlu olmuştur.

Türkiye, 1929 Dünya Ekonomik Buhranı’nın yanı sıra savaşa girmese bile 2. Dünya Savaşı’nın getirdiği zorlukları ulus ve devlet dayanışması içinde en az hasarla atlattırmayı başarmıştır.

Cumhuriyet; bu ulusun, bu toprakların bağımsızlık ve egemenlik çığlığıdır. Cumhuriyet ile şekillenen bu değerler, ekonomi politikalarının belirlenmesinde ve uygulanmasında da temel kıstaslar olarak yer almıştır. Bağımsızlığından ödün vermektense,

yaşamından ödün vermeyi tercih eden, ulusal bütünlüğünü ve egemenliğini her şeyin üstünde tutan bir anlayışa sahip halkı ile Türkiye, Kurtuluş Savaşı ile yazmaya başladığı, Cumhuriyeti kurarak sürdürdüğü destanı, Atatürk’ün önderliğinde iktisadi alanda da sürdürmüştür.

Elbette 2. Dünya Savaşı sonrası değişen dengeler, egemen ve emperyal güçlerin çizdiği yeni kurallar ve sanayi devrimi adımları ile ekonomik düzen yeni bir yapılanmaya evrilmiştir. Ancak, Cumhuriyetin kurulması ve genç devletin yapılanması döneminde yaşanan özveriye, liyakata, cesarete, dayanışmaya bağlı ekonomi politikaları, bugün dahi pek çok krizden çıkış formülünü bize sunmaktadır. Yeter ki, bize miras bırakılan bu anlayışı hatırlamak ve kullanmak isteyelim.

Kaynaklar: TBB-Hüseyin Yücel (Cumhuriyet Ekonomisinin Kuruluşu ve Gelişimi) ve anonim kaynaklar

Cumhuriyetin kurulması ve genç devletin yapılanması döneminde yaşanan özveriye, liyakata, cesarete, dayanışmaya bağlı ekonomi politikaları, bugün dahi pek çok krizden çıkış formülünü bize sunmaktadır.

Sanayi üretimi hızlı arttı

Takvim etkisinden arındırılmış sanayi üretimi Ağustos ayında, aylık yüzde 3,4, yıllık bazda yüzde 10,4 artış kaydetti. 2020 yılı Ağustos ayında madencilik ve taşocakçılığı sektörü endeksi bir önceki yılın aynı ayına göre yüzde 5,2, bir önceki aya göre yüzde 2,5, imalat sanayi sektörü endeksi önceki yılın aynı ayına göre yüzde 11,4 bir önceki aya göre yüzde 3,6, elektrik, gaz, buhar ve iklimlendirme üretimi ve dağıtım sektörü endeksi bir önceki yılın aynı ayına göre yüzde 2,3, bir önceki aya göre yüzde 1,3 oranında arttı.



İmalat PMI, üst üste 2 aydır geriliyor

Ekonomik büyümenin öncü göstergesi olan İstanbul Sanayi Odası (İSO) Türkiye İmalat PMI (Satın Alma Yöneticileri Endeksi) Eylül'de 52,8'e geriledi. Nisan ayında 33,4 ile

veri seti tarihinin en düşük seviyelerini gören İSO İmalat PMI Endeksi, Mayıs, Haziran ve Temmuz aylarında 'V' şeklinde bir



toparlanmayla salgın öncesi seviyeleri de geride bırakmıştı. Ağustos ayının ardından Eylül ayındaki düşüşle birlikte endeks, büyümenin ivme kaybederek de olsa devam ettiğine işaret etti. Endeks 4 aydır 50 seviyesinin üzerinde yer alıyor.

Kurumlar Vergisi yüzde 15-18 oluyor

Ekonomi yönetimi, işletmeler, iktisadi kuruluşlar ve sermaye şirketlerinin önünde büyük engel olan Kurumlar Vergisi'nde indirim hazırlanıyor. Kurumlar Vergisi'nin 2021 yılından itibaren yüzde 15 ile 18 aralığında uygulanması öngörülüyor. 10 milyon lira ve üzeri ciroya sahip işletmeler için yüzde 15'e, diğer firmalarda yüzde 18'e çekilmesi düşünülüyor. Kurumlar Vergisi oranı, 2017 yılında yürürlüğe giren bir düzenlemeyle 2018-2019 ve 2020 yıllarında geçerli olmak üzere 3 yıl için geçici olarak yüzde 20'den yüzde 22'ye çıkarılmıştı.



Mükellefin 8 aylık borcu 547 milyar TL

Geçmiş yıllarda yapılandırma yasaları sebebiyle cari dönemin vergilerini ödemekte güçlük çeken mükellefler, 2020 yılında ise Covid-19'un ekonomide ya-

rattığı tahribat sebebiyle vergi ödemede zorlandı. 2020 yılı Ocak-Ağustos dönemi itibarıyla tahakkuk eden 1 milyar



184 milyon liralık genel bütçe gelirlerinin 637 milyar liralık kısmı tahsil edilebilirken, tahsilat/tahakkuk oranı yüzde 53,8'de kaldı. Başka bir ifade ile mükellefler 2020'nin 8 aylık döneminde kamuya olan 547 milyar liralık borcunu ödeyemedi.

İhracatta Eylül ayı rekoru kırıldı

Eylül'de ihracat bir önceki yılın aynı dönemine göre 4,8, Ağustos ayına göre ise yüzde 28,5 artarak 16,1 milyar dolara ulaştı. Söz konusu rakam, Cumhuriyet tarihinin en yüksek Eylül ayı ihracatı olarak kayıtlara geçti. 2019'un Eylül ayında ihracat 15,2 milyar dolar olarak gerçekleşmişti. Ticaret Bakanı Ruhsar Pekcan, ihracatta 2'nci çeyreğe göre 3'üncü çeyrekteki artışın da yüzde 34,5 olduğunu aktararak, "Bu rakamlar, ihracatımızda pandemi etkisinden toparlanmanın ve normalleşme sürecinin başarılı şekilde devam ettiğini teyit ediyor" dedi.



Tedarikte Türkiye ve Vietnam öne çıktı

Hong Kong merkezli denetim şirketi QIMA tarafından yapılan araştırmaya göre, dünyanın önde gelen şirketlerinin tedarikçi tercihleri arasında 2019 yılına göre 2020 yılında Çin'in payı geriledi, Türkiye'nin arttı. Türkiye, yeni dönemde özellikle Avrupa Birliği (AB) ülkelerince çok daha fazla tercih edilecek. AB merkezli markaların yüzde 30'u Türkiye'yi en fazla tedarik sağlayacakları ilk 3 ülke arasında gösterdi. Araştırmaya göre, Vietnam ile Bangladeş, yeni dönemde küresel değer zincirlerinin tedarik tercihlerinde öne çıkıyor.



Suudi Arabistan'a dampingli yanıt

Gayriresmi olarak Türk mallarının satın alınmaması için son günlerde kendi ülkesinde boykot kampanyası yürüten Suudi Arabistan'a Türkiye'den ilk dolaylı yanıt Ticaret Bakanlığı'ndan geldi. PETKİM'in başvurusu üzerine Ticaret Bakanlığı, İthalatta Haksız Rekabetin Önlenmesi mevzuatı uyarınca alçak yoğunluklu polietilen ile ilgili olarak Arabistan aleyhine damping soruşturması başlattı. Suudi Arabistan'dan yapılan polietilen ithalatının 2017 yılından itibaren giderek yükseldiğini saptayan Bakanlık, bunun yerli üretimde fiyatları düşürdüğünü bildirdi.



Ağustos'ta cari açık 4,63 milyar dolar

Cari işlemler hesabı Ağustos'ta 4 milyar 631 milyon dolar açık verirken, 12 aylık cari işlemler açığı da 23 milyar 203 milyon dolar oldu. Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası'ndan yapılan açıklamaya göre, bu gelişmede, ödemeler dengesi tanımlı dış ticaret açığının bir önceki yılın aynı ayına göre 3 milyar 948 milyon dolar artarak 5 milyar 347 milyon dolara yükselmesi ve hizmetler dengesi kaynaklı net girişlerin geçen yılın aynı ayına göre 4 milyar 602 milyon doları azalarak 1 milyar 179 milyon dolara gerilemesi etkili oldu.



Ağustos'ta ciolarar yüzde 23,5 arttı

Sanayi, inşaat, ticaret ve hizmet sektörleri toplamında ciro endeksi, geçtiğimiz Ağustos ayında yıllık yüzde 23,5 arttı. Toplam cironun alt detaylarına bakıldığında 2020 yılı Ağustos ayında yıllık sanayi sektörü ciro endeksi yüzde 29,4, inşaat ciro endeksi yüzde 5,8, ticaret ciro endeksi yüzde 32,8 artarken, hizmet ciro endeksi yüzde 5,2 azaldı. Sektörler toplamında ciro endeksi, 2020 yılı Ağustos ayında aylık bazda ise yüzde 3,0 arttı. Aylık sanayi sektörü ciro endeksi yüzde 5,9, ticaret ciro endeksi yüzde 2,0, hizmet ciro endeksi yüzde 4,8 yükseldi.



Perakende satış hacmi yüzde 5,8 yükseldi

Sabit fiyatlarla perakende satış hacmi 2020 yılı Ağustos ayında bir önceki yılın aynı ayına göre yüzde 5,8 arttı. Aynı ayda gıda, içecek ve tütün satışları yüzde 5,2, gıda dışı satışlar (otomotiv yakıtı hariç) yüzde 7,2, otomotiv yakıtı satışları yüzde 3,3 arttı. Sabit fiyatlarla perakende satış hacmi 2020 yılı Ağustos ayında bir önceki aya göre yüzde 1,4 arttı. Aynı ayda gıda dışı satışlar (otomotiv yakıtı hariç) yüzde 4,5, otomotiv yakıtı satışları yüzde 1,0 artarken, gıda, içecek ve tütün satışları yüzde 3,7 azaldı.



Para cezaları bütçenin önemli gelir kalemi

Merkezi yönetim bütçesinin ilk 9 aylık sonuçlarına göre, yurttaşın trafik, vergi usulsüzlüğü, maske takmama, yasak yerde sigara içme gibi nedenlerle ödediği para cezalarının toplamı geçen yılın aynı dönemine kıyasla yüzde 15,6 artarak 11 milyar 48 milyon lira oldu. Böylece, 2020 bütçesi hazırlanırken yıllık 11,8 milyar lira olarak tahmin edilen para cezaları toplamına ilk 9 ayda çok yaklaşıldı. Ekim ayı sonunda bu tahminin aşılması bekleniyor. 2019 için öngörülen 11,8 milyar liralık ceza geliri de yıl sonunda 14,4 milyar liraya ulaşarak aşılmıştı.



IMF'nin Türkiye öngörüsü değişmedi

Uluslararası Para Fonu (IMF), küresel ekonomideki daralmanın özellikle gelişmiş ekonomilerde tahminlerden iyi gelen ikinci çeyrek Gayrisafi Yurt İçi Hasıla (GSYH) verilerinin etkisiyle öngörülenden daha az olacağını belirterek, dünya ekonomisinin bu yıl yüzde 4,4 küçülmesinin beklendiğini duyurdu. IMF raporunda Türkiye'ye ilişkin tahminlerde değişikliğe gidilmezken, ülke ekonomisinin bu yıl yüzde 5 daralacağı, 2021'de ise yüzde 5 büyüyeceği tahmini korundu.



TCMB'nin 2020 sonu enflasyon tahmini 12,1

Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası (TCMB), piyasaların merakla beklediği enflasyon raporunu açıkladı. TCMB, önceki raporda yüzde 8,9 olan 2020 yılı sonu enflasyon tahminini yüzde 12,1'e yükseltirken, yüzde 6,2 olan 2021 sonu enflasyon tahminini de yüzde 9,4'e revize etti.



TCMB, tahminleri geçtiğimiz haftalarda açıklanan Yeni Ekonomik Program'daki (YEP) 2020 yılı için yüzde 10,5 ve 2021 yılı için yüzde 8 olan beklentilerin de üzerine taşıdı. TCMB Başkanı Murat Uysal, YEP'ten bugüne döviz kurlarındaki değişimi tahminlere yansıttıklarını söyledi.

Enflasyonda eğitim ve giyim sürprizi

Enflasyon Eylül ayında yüzde 1,35 olan beklentilerin oldukça altında, aylık yüzde 0,97 arttı. Yıllık enflasyon Ağustos'taki yüzde 11,77 seviyesinden yüzde

11,75'e geriledi. Gıda fiyatlarında yükseliş sürerken aylık olarak enflasyonu düşürücü etki ise giyim ve ayakkabı ile



KDV indirimi gerçekleştirilen eğitim grubundan geldi. Döviz kurlarındaki yüksek artışların ilk etkisi ise üretici fiyatlarında yaşandı. Üretici enflasyonu Eylül'de yüzde 2,65 arttı ve yıllık üretici enflasyonu yüzde 14,33'e yükseldi.

Tarım-ÜFE Eylül'de yüzde 18,48 arttı

Tarım Ürünleri Üretici Fiyat Endeksi (Tarım ÜFE) Eylül'de bir önceki aya göre yüzde 2,56, geçen yılın aynı ayına göre yüzde 18,48 arttı. Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK), Eylül ayına ilişkin Tarım ÜFE verilerine göre, Eylül'de 184,52 değerine ulaşan Tarım ÜFE, geçen yılın Aralık ayına göre



yüzde 12,05, geçen yılın aynı ayına göre yüzde 18,48 ve 12 aylık ortalamalara göre yüzde 13,89 yükseldi. Aylık endekste, balık ve diğer balıkçılık ürünlerinde yüzde 0,24 azalış, tarım ve avcılık ürünleri ve ilgili hizmetlerde yüzde 2,69 artış görüldü.

Elektrik tüketiminde yüzde 8,4 yükseliş

Türkiye'nin elektrik tüketimi, Eylül'de geçen yılın aynı ayına göre yüzde 8,4 artarak 26 milyar 145 milyon 944 bin kilovatsaate yükseldi. Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı



verilerinden yapılan derlemeye göre, Türkiye'de geçen ay günlük bazda en yüksek

elektrik tüketimi 960 milyon 214 bin kilovatsaatle 3 Eylül'de, en düşük tüketim ise 730 milyon 676 bin kilovatsaatle 27 Eylül'de gerçekleşti. Eylül'de elektrik üretimi de yüzde 8,8 artışla 26 milyar 311 milyon 727 bin kilovatsaat oldu.

Ekonomideki gelişmeler nasıl yorumlandı?

Türkiye ekonomisinin Covid-19 döneminde en az ölçüde etkilenmesi için alınan önlemlere rağmen makro göstergelerde görülmeye başlayan bazı olumsuzluklar yeni yaklaşımların habercisi olarak değerlendiriliyor. Pandemi sonrasında planlanmasında da önem taşıyor.



IMF'ninki tam bir şaşkın ördeklik

Abdurrahman Yıldırım

IMF'nin yılda iki kez yayımladığı Küresel Ekonomik Görünüm Raporu'nun bizi asıl ilgilendiren bölümü Türkiye ile ilgili tahminler. Türkiye'nin büyümesinde revizyona gitmeyen IMF yüzde 5 daralma beklentisini korudu. Enflasyon ve işsizlik konusundaki öngörülerini normal, cari açık konusunda düşük, büyüme konusunda ise negatif yönde uçuk bulduk.

IMF'nin Türkiye'deki gelişmeleri yakından izlemediği ve son açıklanan Yeni Ekonomi Programı'nda (YEP) ortaya konulan tahminlere de itibar etmediği anlaşıyor. Çünkü YEP'te 2020 Türkiye büyümesi yüzde 0,3 olarak alındı. Gelişmeler de bu hedefin yakınsanacağını düşündürüyor. Şöyle

ki, yılın ilk yarısında yüzde 3,1 daralmayı yüzde 0,3 pozitif büyümeye döndürmek, en azından yılın ikinci yarısında bir o kadar pozitif büyümeyi, hatta bir tık üstü büyümeyi gerektirir. Bunu da ikinci yarı için yüzde 3,2 pozitif büyüme şeklinde alalım.

Henüz yeni bitirdiğimiz yılın üçüncü çeyreğinde ise yüksek bir büyüme gelebilir. Bunun en güçlü ayağı sanayi üretimindeki artıştan geliyor. Ağustos ayı sanayi üretimi yüzde 10,4 arttı. Temmuz ayındaki artış da yüzde 4,5 idi. İki ayın ortalaması yüzde 6,8'e geliyor. Eylül ayında ihracatın yüzde 4,8 artışa geçmesi de, sanayi üretiminin bu ayda sürdüğünün işareti. Sadece üretim değil yurtiçi talep de üçüncü çeyrekte güçlüydü. Otomobil, konut, mobilya en canlı dönemlerinden birini yaşadı. Perakende satışlar Temmuz ve Ağustos aylarında ortalama yüzde 8,6 ile sanayi üretiminin de üzerindedir. Tarım yılın ilk yarısında zaten yüzde 3,5 büyüdü ve GSYH'ye pozitif katkı verdi. Üçüncü çeyrek tam hasat dönemi ve tarımın payı yüksek. Hizmetlerin doğuracağı boşluğu kısmen tarım sektörü doldurabilir. Bu öncü veriler bize üçüncü çeyrekte yüzde 5'i aşan güçlü bir büyümenin olabileceğini düşündürüyor.

Bir ay önce, 15 Eylül'de Temmuz ayı sanayi üretimine ilişkin değerlendirilmemizde "Arındırılmamış endekse göre Ağustos'ta geçen yıla göre yüzde 15'e yakın bir artış gerçekleşmesi beklenmelidir" demiş, daha sonra da "Takvim etkisinden arındırılmış endekse göre olan artışın ise yüzde 7-8'i geçmesi zor görünmektedir" diye eklemiştik.

Nitekim sanayi üretimi yıllık bazda Ağustos ayında arındırılmamış endekse göre yüzde 16, takvim etkisinden arındırılmış endekse göre ise yüzde 10,4 arttı.

Ağustos'ta arındırılmamış endekse göre belirlenen yüzde 16'lık artış, Haziran'dan sonraki en yüksek aylık artışa işaret ediyor.



Sanayi üretiminde hızlı artış döneminin sonu

Alaattin Aktaş

Bu iki aydaki artışın temelinde yatan etkenler de aynı. Bu yıl üretim çok yüksek olduğu için değil, geçen yılın ilgili aylarındaki üretim uzun Ramazan ve Kurban Bayramı tatillerinin iş günü sayısını aşağı çekmesiyle çok düşük kaldığı için böylesine yüksek artışlar gerçekleşti. Özellikle ham endekse göre olan üretim düzeyinde gözlenen gidişat, son 4 ayda geçen yılın yakalanmasının güç olacağını gösteriyor. Geçen yıl son 4 ayda ham endeksin ortalaması 123,1 oldu. Oysa bizim Ağustos'taki üretim düzeyimiz, yani endeksimiz 114,9. Üretimi belirgin bir şekilde artırdığımız takdirde geçen yılı ancak yakalayabilir duruma geleceğiz.

Ekonomide yaşananlar, 2000 yılı öncesindeki tıkanma dönemini, her geçen gün daha fazla hatırlatıyor. Makro dengelerdeki bozulmanın yanı sıra gerçekleşen ekonomik reformları geriye götüren, bütün sorunları yaratan 2000 yılı öncesindeki şartlara dönülen değişiklikler devam ediyor.

TBMM yeniden açıldığında Plan ve Bütçe Komisyonu'na getirilen ilk torba yasada, bütçe şeffaflığını geriye götüren, 5018 sayılı yasa değişiklikleri gündeme getirildi. Teknik olarak söylendiğinde analitik bütçede geriye gidiş, fonksiyonel sınıflandırmanın ortadan kaldırılması ve uluslararası bütçe standartlarından geriye gidiş öngörüyoruz diyebiliriz.



Bütçe saydamlığında da 2000 öncesine dönülüyor

Erdal Sağlam

5018 sayılı Mali Kontrol Yasası, 2000'lerde yapılan reformların önemli bir ayağını oluşturuyordu. Merkez Bankası bağımsızlığı, düzenleyici ve denetleyici kurumlar gibi ekonominin sürdürülebilir bir istikrara kavuşması adına, mali disiplini kurumsallaştırma amacı taşıyan bir yasaydı. Hazırlıkları çok uzun sürdü, IMF'yle çok tartışıldı ve sonunda mali şeffaflığı sağlayan, denetimi kolaylaştıran bu nedenle de politikacının keyfi kararlarını frenleyen bir düzenleme idi. Bu yapısı nedeniyle mali

istikrar için kilit bir anlamı vardı. Zaman içinde AK Parti iktidarı bu yasada geriye gidişler yaptı ve şimdi yeni bir değişikliğe daha gidiyor.

Pandemi öncesi haftada ortalama 3 ülkeyi ziyaret eden, küresel bir ekonomi-yönetim danışmanlık şirketi "tepe yöneticisi-nin" Londra'da yapılan pandemi sonrası küresel ekonomi değerlendirme toplantısı izlenimlerini dinledim... Konular genellikle aynı. En erken sokağa çıkan Çin'de Mayıs ayı itibarıyla kurumsal krediler geri dönmeye başlamış, turizm sektörü açılmış, Avrupa pazarı daralmış. Temmuz'a gelindiğinde İtalya ve İspanya toparlanmaya başlamış. Enflasyon; faiz-kur sarmalında daha öncelikli bir sorun olmakla kalmıyor, artış riskini koruyor. Dezavantajlı grupların ekonomik olarak güçlendirilmesi ve sosyal politikalarla



Pandemi sonrası tufana hazır mıyız?

Serpil Yılmaz

desteklenmesi ertelenecek ya da bastırılacak bir mesele olmaktan çıkıyor. İkinci konu; devletler geri çekilince Covid enkazından geriye büyük bir işsizlik problemi kaldı. KOBİ'lerin, gelir ve eğitim düzeyi düşük kişiler, kadınlar ve çocuklar gibi dezavantajlı toplulukların, artan otomasyona karşı daha savunmasız olduğu nun altı çiziliyor. Üçüncü konu; gümbür gümbür gelen "iklim krizi"... Derin krizlerde, "acıya dayanabilme yeteneği" fazla olan ülkelerin başarabileceğini belirten "tepe yöneticisi"

sözlerini şöyle bağlıyor: "Riskli artan dünyada, toplumsal dayanışma içinde olan ülkeler bu krizden daha güçlü çıkabilir."

Ticaret Bakanlığı tarafından açıklanan verilere göre Eylül'de ihracatımız yüzde 4,8 artışla 16 milyar 13 milyon dolar oldu. 2019 Eylül'ünde 21, 2020 Eylül'ünde 22 işgünü olması, ihracat artışını destekleyen faktörlerden biri. 2019 Eylül'ünde 1,09 olan Euro/Dolar paritesinin bu yıl 1,18 olması da ihracatı olumlu etkiliyor. Bu iki faktörün toplam pozitif etkisi yaklaşık yüzde 8 civarında. Ancak bunları hariç tutsak dahi Eylül ihracatı önceki aylardan daha iyi bir görünüm sergiliyor. Buna rağmen yılın ilk 9 ayında ihracatımız ise yüzde 10,9 gerileme ile 118,4 milyar dolara indi. 2019'ın ilk 9 ayında göre ihracatta yaklaşık 14,4 milyar dolarlık kayıp var.



İthalatta büyük sapma

Bader Arslan

İthalat tarafına geçince başka bir resim bizi karşılıyor. Eylül'de ithalatımız yüzde 23,3 yükseliş göstererek 20,9 milyar dolara çıktı. İlk 9 ayda ihracatta yüzde 11'e yakın gerileme varken, ithalatta yüzde 1,5 artış var. İhracattaki zayıf performansa, kurlardaki yükselişe, gümrük vergilerindeki artışa ve kredilerdeki yavaşlamaya rağmen ithalatın bu kadar fazla yükselmiş olması iyi bir işaret değil. İthalatı azaltıcı etkiye sahip bu 4 faktör olmasaydı, daha yüksek bir artış görebilirdik.

2020 için ithalatta YEP tahmininin gerçekleşmesi ve yıl genelinde yüzde 3 düşüş olması için ilk 9 ayda yüzde 1,5 artan ithalatın kalan 3 ayda yüzde 15 gerilemesi gerekiyor.

Güçlü bir kamu yatırım-ları programı olmadan, özel sektörün tek başına Covid-19 sonrasına intibak edemeyeceğini biliyoruz. Fakat kamunun ortadaki kolektif eylem problemini çözmek için ne yapacağımızı bilmiyoruz. YEP'in en önemli problemi, bu temel eksiklik aslında.

Bugün niye endişeli olduğumu anlatmak isterim. Birincisi, Covid-19 ile mücadele dönemi dünyada dijital dönüşümü, robot kullanımını, yeni teknolojilere yönelişi hızlandıracak gibi duruyor. Teknolojik dönüşüm yeni yatırım demek. Yeni yatırım ise taze kaynak bulma gereği anlamına geliyor. Yüksek oranda borçlu olan şirketler ve halen



**Neden artık endişeli
iyimser oldum**

Güven Sak

konusulan "Yoksa robotlar işlerimizi elimizden mi alacaklar?" sorusu ummadığımız bir hızla gerçek olacak gibi duruyor.

bu borçları bilançolarında bilmem kaçınıcı kez yeniden yapılandırma telaşındaki bankalarla bu topraklarda teknolojik yenilenme sürecinin nasıl finanse edileceğine dertleniyorum galiba bir yandan. Yüzde 60,5'i ortaokul altı eğitilmiş bir nüfusa hızla beceri kazandırarak, Covid-19'un hızlandırdığı teknolojik eğitime intibak etmemiz gerekiyor. İkincisi, Covid-19 ile mücadele dönemi ile hızlanacak teknolojik dönüşüm her alanda daha nitelikli ve daha donanımlı çalışanlar gerektirecek. Bugüne kadar

Isaac Asimov, ünlü bilim-kurgu romanlarında; "Üç Robot Yasası"ndan bahseder. 1- Bir robot bir insana zarar veremez ya da zarar görmesine seyirci kalamaz. 2- Bir robot, birinci kurala çalışmadığı sürece bir insanın emirlerine uymak zorundadır. 3- Bir robot, birinci ve ikinci kuralla çalışmadığı sürece kendi varlığını korumakla mükelleftir. Yapay zekâyı geliştirenler, Asimov'un üçlemesine, "sıfırıncı yasa" diye bir şey eklediler ve işin rengi değişiverdi; "Bir robot insanlığa zarar veremez ya da zarar görmesine seyirci kalamaz."

Bu mini(!) detay; doğal olarak üçlemeyi de etkiliyor ve "bir robot, sıfırıncı yasayla çalışmadığı sürece bir insana zarar veremez ya



**Teknolojinin esiri değil
üreticisi olmalıyız**

Şeref Oğuz

ğine dönüşeceği... Daha şimdiden yüzbinlerce Sophia üretimine on milyarlarca dolar ayrıldığı... Savaşta bizler çeliğe ateş ederken Sophiaların ete kemiğe nişan alacağı...

da zarar görmesine seyirci kalamaz."

Burada kritik olan; "insanlığa zarar" kararını kimin veya kimlerin tanımlayacağıdır. Nitekim Stephan Hawkins'in uykularını kaçıran ve "yapay zekâ, insanlığın sonunu getirecek" kaygılarını depreştiren de budur. Vatandaşlık verilen ilk insansı robot Sophia'nın TV mülakatında "robot insana zarar verir mi?" sorusuna verdiği cevaba bakalım; "siz bize iyi davranırsanız, biz de size iyi davranırız."

Güzel Sophia'nın eline silah verdiğinde ölüm mele-



2021'de yatırım bütçesi artıyor

2021 yılı bütçesinin yatırım kaleminde, 2020 bütçesine göre dikkat çekici şekilde artış yaşanıyor. Ekonomide toparlanma ve dengelenme dönemi olarak adlandırılan 2018 - 2020 dönemlerinde bütçelerin başlangıç ödeneklerinde yatırımlara ayrılan paylar, diğer harcamalara kıyasla daha az artırılmış, 2020'de ise cari olarak azaltılmıştı. 2020 bütçesinde merkezi hükümet kuruluşlarından yatırımlar için 56,6 milyar TL ayrılmıştı. 2021 bütçesinde ise önceki yılların çok üzerinde yatırım ödeneği ayrıldı.

2021 yılı bütçesinin sermaye gideri (yatırımlar) 2020 yılına göre yüzde 83 oranında artırılarak 56,6 milyar liradan, 103,7 milyar liraya yükseltildi, sermaye transferleri kaleminde 8 milyar 782 milyon TL ödenek ayrıldı. Yatırımları hızlandırma ödeneği kalemi için öngörülen 763 milyon TL ile merkezi yönetimin toplam yatırım ödeneği 113 milyar 279 milyon TL oldu.

Yatırım bütçesinde kalem bazında en yüksek artış yüzde 147 ile tarım sektöründe olurken, bunu yüzde 83 ile eğitim, yüzde 82

ile ulaştırma, yüzde 72 ile sağlık bütçesi yatırımları izledi. Üniversiteler hariç, aralarında Karayolları, DSİ gibi büyük altyapı yatırımcısı kuruluşların olduğu özel bütçeli kuruluşların yatırım ödeneği 2021'de sermaye giderleri için 32 milyar 76 milyon TL, sermaye transferleri için 3 milyar 241 milyon TL olmak üzere 35 milyar 316 milyon TL oldu. Buna üniversitelerin yatırımları da dahil edildiğinde, yerel yönetimler hariç merkezi devlet kurum ve kuruluşlarının yatırım toplam ödeneği 153 milyar 209 milyon 192 bin TL düzeyine çıktı. Bir önceki yılda geniş tanımlı bu yatırım bütçelerinin başlangıç ödeneği 84 milyar 565 milyon 805 bin TL düzeyindeydi.

Reel sektöre destek

2021 yılında organize sanayi bölgeleri ve küçük sanayi sitelerine ayrılan kaynak da önceki yıla göre yaklaşık 5,5 katlık artışla 1 milyar 100 milyon liraya çıkarıldı. Nasıl dağıtılacağı henüz belli olmamakla birlikte 2021 yılında reel sektör için 46 milyar 600 milyon liralık kaynak ayrılırken, yerel yönetimlere de 114 milyar liralık kaynak aktarıldı.

Vergi, prim ve cezalara yapılandırma geliyor

Vergi, SGK, KVK, trafik, köprü borcu cezalarına 18 taksitle yapılandırma hakkı tanınıyor. Borçların yapılandırılması için yıl sonuna kadar başvurmak gerekiyor. Yapılacak borçlarda milat 31 Ağustos 2020 olacak. İlk ödeme vergi borçlarında 2021 yılı Ocak, primde Şubat ayında yapılacak. İş dünyasının merak ettiği ve Covid-19 sebebiyle ödemeleri Ekim, Kasım, Aralık aylarına ertelenen vergiler yapılandırma kapsamı dışında tutuldu.

TBMM Plan ve Bütçe Komisyonu'nda kabul edilen ve toplam 500 milyar lirayı aşan kamu alacağını kapsayan düzenlemeye göre; Gelir Vergisi, Kurumlar Vergisi, Katma Değer Vergisi (KDV), Özel Tüketim Vergisi (ÖTV), Motorlu Taşıtlar Vergisi (MTV) başta olmak üzere bütün vergi borçları, Sosyal Güvenlik Kurumu (SGK) prim borçları, cezaları, gecikme ve faiz zamları, madenlerden alınan devlet hakkı, Kredi ve Yurtlar Kurumu (KYK) borçları, KOSGEB tarafından kullanılan desteklerden kaynaklanan borçlar ile aidat borçları, OSB'lerin kredi borçları, TOBB, TESK, TİM, TÜRMOB, Barolar Birliği, İhracatçı Birlikleri gibi kurumlara olan aidat borçları, İl Özel İdareleri'ne olan borçlar, Emlak, Çevre ve Temizlik, İlan ve Reklam Vergileri ve harçları, su, katık atık ücretleri, katılım payları zam ve faizleri yapılandırılacak.

Gümrük Vergisi faizleri ve gecikme zamları, gümrük idari para cezaları ile Taşınmaz Kültür Varlıkları katkı paylarına ilişkin borçlar yapılandırma kapsamına alındı.

Cumhurbaşkanına, yapılandırma başvurusu ile ilk taksit ödeme süresini 1 ay uzatma yetkisi verildi. Politik riski bulunan ülkelerde faaliyet gösteren firmalara ise 1 yıla kadar ek süre verilebilecek.

31 Ağustos 2020 baz alındı

Yapılandırma kapsamında olup da kamudan iade alacağı bulunan mükellefler, bu alacaklarını borçlarına mahsup edebi-

lecekler. Hemen hemen tüm kamu alacaklarına ilişkin getirilen yapılandırmada tarih 31 Ağustos 2020 olarak belirlendi. Bu tarih itibarıyla oluşmuş alacaklar yapılandırılabilir. Ancak, 2014'te çıkarılan yapılandırma ile 2017 yılında çıkarılan yapılandırmada ödemeleri devam edenler yeni yapılandırmadan faydalanamayacaklar. Kasa ve stok affı da yapılandırma kapsamına alınmadı.

Yapılandırmaya konu borcun ana parası, Yurt İçi Üretici Fiyat Endeksi'ne (Yİ-ÜFE) endekslenerek bugüne getirilecek. 1 Kasım 2016'dan sonraki dönemlere ilişkin alacaklar için uygulanacak Yİ-ÜFE yüzde 0,35 olacak.

Yapılandırmadan yararlanmak isteyenler 31 Aralık 2020'ye kadar başvuracaklar.

Vergi borçları 2021 Ocak'ta SGK primleri 2021 Şubat'ta

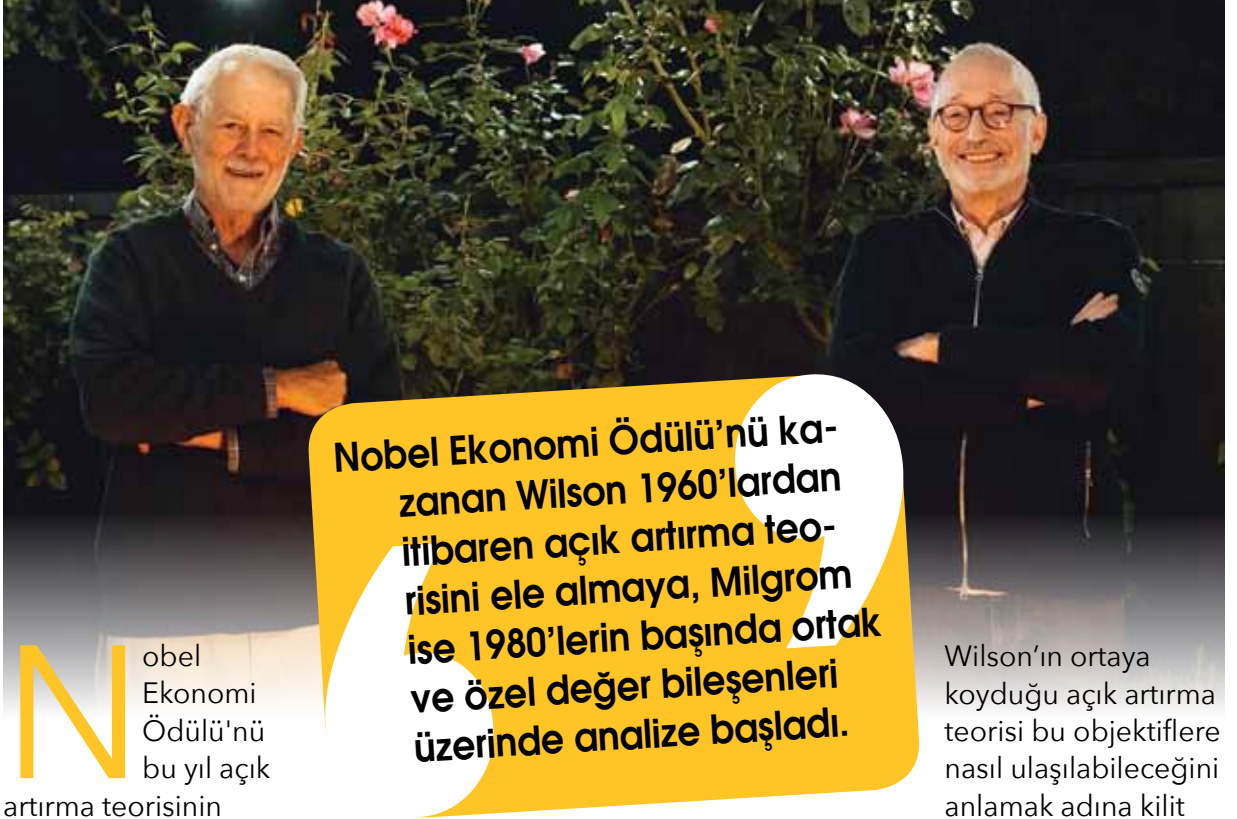
Yapılandırmada vergi ve diğer borçların ilk taksiti 31 Ocak 2021'de, SGK prim borçlarının ilk taksiti ise Şubat 2021'de ödenecek. Ödemeler 2'şer aylık dilimlerde halinde ve en fazla 18 taksitle yapılabilecek. Böylece süre 36 aya yayılmış olacak.

Peşin ödeme halinde Yİ-ÜFE'le endekslenerek artırılan tutarın yüzde 90'ı alınmayacak. Yapılacak tutarın tamamının ceza, faiz ve zamdan oluşması durumunda peşin ödeme halinde endekslenmiş tutarın yarısı silinecek. İki taksit dönemi içinde peşin ödenen idari para cezalarına ise yüzde 12,5 indirim uygulanacak.

3 yıllık taksitte yüzde 15 fark

Taksitle ödemelerde 6, 9, 12 ve 18 ay seçenekleri bulunacak. 6 taksit için yüzde 4,5, 9 aylık taksit için yüzde 8,3, 12 taksit için yüzde 10,5 ve 18 taksit için yüzde 15 vade farkı eklenecek. İlk 2 taksitin zamanında ödenmemesi ile bir takvim yılında ikiden fazla taksitin ödenmemesi durumunda yapılandırma hakkı kaybedilecek.

Nobel Ekonomi Ödülü açık artırma teorisine



Nobel Ekonomi Ödülü'nü bu yıl açık

artırma teorisinin geliştirilmesine katkı

sunan Amerikalı ekonomistler Paul R. Milgrom ve Robert B. Wilson kazandı. İki ekonomist, 10 milyon İsveç kronu (yaklaşık 1,1 milyon dolar) tutarında ödülü paylaşacak.

İsveç Kraliyet Bilimler Akademisi Genel Sekreteri Goran Hansson, Stockholm'de yaptığı açıklamada, Milgrom ve Wilson'un "açık artırma teorisindeki ilerlemeler ve yeni açık artırma formatlarının keşfinden" ötürü 2020 Nobel Ekonomi Ödülü'ne layık görüldüğünü duyurdu.

Nobel Komitesinden yapılan açıklamada, Milgrom ve Wilson'un keşiflerinin "dünya çapında satıcılara, alıcılara ve vergi mükelleflerine fayda sağladığı" belirtildi.

Akademi, "Paul Milgrom ve Robert

Nobel Ekonomi Ödülü'nü kazanan Wilson 1960'lardan itibaren açık artırma teorisini ele almaya, Milgrom ise 1980'lerin başında ortak ve özel değer bileşenleri üzerinde analize başladı.

Wilson'ın ortaya koyduğu açık artırma teorisi bu objektiflere nasıl ulaşılabileceğini anlamak adına kilit rol oynamaktadır"

ifadelerini kullanırken açık artırma teorisinin ışığında mezatların ve açık artırmaların artık her yerden olduğunun ve insanların bu sistemi kullanarak internette ürünler alıp sattığının da altı çizildi.

Ödülü veren Kraliyet Akademisi, bu çalışmalar sonucunda elektronik marketlerin açık artırmalar gibi organize olduğunu, finansal varlıkların alınıp satılması, izin verilen karbon dioksit emisyon değerlerinin radyo spektrumunun (tayfının) belirlenmesi gibi konuların tümüyle birer açık artırma şeklinde organize edildiğini vurguladı.

Çılgılık örneği

Açık artırma teorisini anlamak açısından

hayati bir öneme sahip olan "ortak değer" ve "özel değer" kavramına bir örnek veren Akademi, Edvard Munch'ün meşhur Çılgık tablosunu kullandı.

"Bir sanat eseri için bir teklif yapacaksanız yeniden satış değerini de düşünürsünüz ancak kendi içinizde bir "özel değer" de belirlersiniz. Bir bakıma şöminenizin üzerinde durmasından hoşlanacak mısınız, hoşlanmayacak mısınız? Pek çok açık artırma ortak değer yanı sıra özel değer bileşenini de barındırır. 1980'lerin başında Paul Migron bunu analiz etmeye başlamıştı."

72 yaşındaki Paul Milgrom, Amerika Birleşik Devletleri'nin Michigan eyaletinin Detroit şehrinde doğdu. Doktora derecesini Kaliforniya'daki Stanford Üniversitesi'nden aldı. Beşeri Bilimler Profesörü olarak Stanford'da çalışmalarına devam ediyor.

83 yaşındaki Robert Wilson ise Amerika Birleşik Devletleri'nin Nebraska eyaleti-nin Cenevre kasabasında doğdu. Dokto-

ra derecesini Harvard Üniversitesi'nden aldı ve şu anda Kaliforniya'daki Standford Üniversitesi'nin Onursal Profesörlerinden.

İnternetin etkisi

Ödül törenine online bağlanan Robert Wilson, aslında internet gezinirken karşımıza çıkan reklamların bile bir açık artırma sonucu önümüze düştüğünü söyledi.

İnternetin derin bir şekilde açık artırma dünyasını etkilediğinin altını çizen Wilson, farklı girişimcilerin sürekli olarak internetten açık artırma yoluna başvurduğunu ve bu online satın almalarda artık internetle entegre bir model olduğunu ifade etti.

Nobel Ekonomi Ödülü, Alfred Nobel'in vasiyetinde seçtiği tıp, fizik, kimya, edebiyat ve barışı içeren ödüllerden farklı olarak İsveç Merkez Bankası'nın (Sveriges Riksbank) 300'üncü yıl dönümü sebebiyle 1968 yılında yaptığı bağışla verilmeye başlandı.

Merkez Bankası faizi değiştirmede

Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası (TCMB), piyasaların merakla beklediği faiz kararını açıkladı. Bir önceki toplantıda sürpriz yaparak faizi 200 baz puan artıran TCMB, 22 Ekim'de gerçekleştirilen Para Politikası Kurulu (PPK) toplantısının ardından politika faizinde (bir hafta vadeli repo faizi) bir değişikliğe gitmedi. Böylece politika faiz oranı yüzde 10,25'te sabit kaldı. Buna karşın, sıkılaştırma adımlarının üst sınırını belirleyen Geç Likidite Pence- (GLP) faizini 150 baz puan artırarak yüzde 14,75'e yükseltti. Merkez Bankası, para politikası operasyonel çerçevesinde de-ğişikliğe giderek GLP işlemlerinde uygu-

lanacak borç verme faiz oranı ile gecelik borç verme faiz oranı arasındaki farkın 300 baz puan olarak belirlenmesine karar verildiğini bildirdi. İlgili fark, daha önce 150 baz

puan idi. 24 Eylül'deki Para Politikası Kurulu toplantısında, politika faizi 200 baz puan artırılarak yüzde 8,25'ten yüzde 10,25'e yükseltilmişti.

PPK sonrası yapılan değerlendirmede, "Politika faizinin sabit tutulmasıyla birlikte, likidite yönetimindeki esnekliğin artırılmasına ve enflasyon görünümünde belirgin bir iyileşme sağlanana kadar likidite tedbirlerinin sürdürülmesine karar verilmiştir" ifadeleri yer aldı.



Covid-19 hastalığında iş yerlerinde alınacak önlemler



İzmir Atatürk Organize Sanayi Bölgesi seminerleri kapsamında ikinci dalga olarak nitelendirilen gelişmelere istinaden "Covid-19 Hastalığında İş Yerlerinde Alınacak Önlemler" konulu online bilgilendirme toplantısı Bölge katılımcıları ve çalışanları için bir kez daha düzenlendi.

İşletmelerde Covid-19'a karşı alınabilecek korunma önlemlerinin yanı sıra dünyada ve Türkiye'de geleneksel nokta hakkında bilgiler verilen toplantıda, salgınla ilgili gelişmeler, hastalıkla mücadelede kritik noktalar ve yaşanan vakalardan öğrenilenler aktarıldı.

En sık görülen belirtilerinin ateş, öksürük ve nefes darlığı olduğu vurgulanan virüsün zootik yapıda olmasıyla sebebiyle hayvan-

İş yerinin hijyenik olması sağlanmalı, sık kullanılan yerlere el dezenfektanı konulmalı, el yıkama, maske kullanımı ve iş yeri içinde uyulması gereken kurallarla ilgili bilgilendirme notları asılmalı.

lardan bulaştığının bilinmesinin yanı sıra solunum yoluyla, öksürük, hapşırma, konuşma şeklinde havaya saçılan damlacıkların ve damlacıklarla kirlenmiş yüzeylerin el tarafından temas edilmesi, elin ağız burun göz gibi

temas bölgelerine sürülmesi ile de bulaştığı önemle vurgulandı.

Günlük ortalama 1500 vaka

Bulaştırıcılık süresinin 1-2 gün önce başladığının ve kuluçka süresinin 2 ile 14 gün arasında olduğunu belirten uzmanlar, "Virüsün varlığını tespit etmek için en fazla kullandığımız yöntem PCR dediğimiz ağız ve burundan örnek alınarak laboratuvarlarda incelediğimiz test. Yapılan testler sonucunda Dünya Sağlık Örgütü'nün (DSÖ) açıkladığı

son rakamlar 31 milyon üzerinde hasta olduğu ve yaklaşık 1 milyon kişinin bu hastalık nedeni ile kaybedildiği yönünde.

Ülkeler arasındaki verilere baktığımızda en çok hasta sayısının Amerika’da, Hindistan, Brezilya, Rusya gibi ülkelerde yoğunlaştığını görmekteyiz. Bu ülkelerin tedbir almaları hastalığın yayılmasının önlenmesi açısından önemli olacaktır. Türkiye’de ise durum, DSÖ’nün rakamlarına baktığımızda 300 bin vaka civarında. Türkiye’deki Covid-19 vaka sayılarının Nisan ayında bir pik yaşadığını, Eylül ayında ise bir yükselme ile karşımıza çıktığını görüyoruz. Bölgelere göre baktığımız zaman özellikle Orta Anadolu ve Doğu Anadolu’da rakamların bir miktar yüksek, Batı’da ise daha az olduğunu görüyoruz” bilgisini paylaştılar.

Hastalığın yayılmasına “dur” deyin

Covid-19’a karşı alınacak önlemlere değinen uzmanlar şunlara dikkat çekti:

“Kapalı çalışma alanları en riskli alanlar olarak karşımıza çıkmakta. İş yerindeki önlemleri değerlendirmek ve denetlemek için bir hekim ya da sağlık personelinin de bulunduğu İş Sağlığı ve Güvenliği Kurulu oluşturulması tercih ediliyor. Bu kurul sayesinde bütün iş ve işlemlerin yerinde kontrol edilmesi, denetlenmesi ve değerlendirilmesi mümkün olabilecektir. Burada en önemli tutum; iş yerinin temiz, hijyenik olmasının sağlanması ve sık kullanılan yerlere el dezenfektanı konularak el yıkama, maske kullanımı ve iş yeri içinde uyulması gereken kurallarla ilgili bilgilendirme notlarının asılmasıdır.

Etkinliklerin mümkün olduğunca telekonferans veya çevrimiçi şekilde yapılması yapılamıyorsa olası bir pozitif vakaya karşı izole bir odanın hazırlanması gerekmektedir. Seyahat planları tekrar değerlendirmeli, şeker hastalığı, kalp ve akciğer hastalığı gibi ağır hastalık riski olanların Covid-19’un yoğun olduğu bölgelerden kaçınması gerekmektedir.



Kişisel koruyucu ekipmanın doğru kullanımı konusunda eğitim verilmelidir. Giyiş sırası maske, gözlük, siperlik ve eldiven takımı, çıkarma sırası ise eldiven, gözlük, siperlik ve en son maske çıkarımı şeklinde olmalıdır. Gözlük, siperlik kişiye özel olabilir bunun için mutlaka her seferinde yüzde 70’lik alkolle temizlenmelidir.

İş yerinde çalışanlar arasında Covid-19 ile uyumlu şikâyetleri olan kişiler olması durumunda, tıbbi maske takılarak diğer çalışanlardan izole edilmeli, personelin işyeri sağlık birimine başvurması sağlanmalı, il ya da ilçe Sağlık Müdürlüğü ile temasa geçilmeli ve kişi iyileşene kadar işyerinde çalıştırılmamalıdır.

Hastalık saptanan kişilerle teması olanlar Sağlık Bakanlığı Covid-19 Rehberi’ne göre hareket etmelidir. Bu kişilerin 14 gün boyunca semptom faaliyetleri aile hekimlerince yapılacaktır. Hastaneye yatması gerekmiyip evde takip edilen hastalarda, evde izolasyon 10’uncu günde sonlandırılır.”

Dünyada aşı üretim çalışmalarının devam ettiğinin ancak hala bir lisans alınmadığının altını çizen uzmanlar, bu süreç sonlanana kadar toplum içerisinde pozitif kişilerin izole edilmesinin hastalığın yayılmasının engellenmesinde önemli katkı sağladığı mesajını verdiler.



Abdurrahman
ŞENOL



Rekabette hakim durumun kötüye kullanımı



Rekabet Kurulu tarafından hakim durumun kötüye kullanıldığının tespiti halinde haksız eylem içerisinde olan şirket veya teşebbüslere para cezası verebilecek.

Ticari hayatta belirli bir sektör ve pazarda güçlü veya tekel konumundaki şirketlerin aynı faaliyet konusuyla iştigal eden şirketlerin önünü kapatacak eylemlerde bulunmaması için hukukumuzda bir takım düzenlemeler bulunmaktadır.

Bu kapsamda 4054 sayılı Rekabetin Korunması Hakkında Kanun'un "Hakim Durumun Kötüye Kullanılması" başlıklı 6. maddesinde bir ve ya birden fazla teşebbüsün mal veya hizmet piyasasındaki hakim durumunu tek başına veya başkaları ile yapacağı anlaşmalar ya da davranışlar ile kötüye kullanmasını yasaklamaktadır.

Söz konusu kanun düzenlemesinden de anlaşılacağı üzere yasa koyucu hakim durumda bulunmayı ya da hakim duruma geçmeyi yasaklamamakta olup, sadece bu durumun rekabet açısından kötüye kullanılmasını yasaklamaktadır. Bu nedenle öncelikle hakim duruma değinmekte fayda vardır.

Hakim durum, belirli bir piyasadaki bir veya birden fazla teşebbüsün, rakipler ve müşterilerden bağımsız hareket ederek fiyat, arz, üretim ve dağıtım miktarı gibi ekonomik parametreleri belirleyebilme gücünü ifade etmektedir.

Hakim durumun kötüye kullanılması, Rekabetin Korunması Hakkında Kanun'da belirtilmiştir. Buna göre hakim durumun kötüye kullanılması için;

- Ticari faaliyet alanına başka bir teşebbüsün girmesine doğrudan veya dolaylı olarak engel olunması ya da rakiplerin piyasadaki faaliyetlerinin zorlaştırılmasını amaçlayan eylemler,

- Eşit durumdaki alıcılara aynı ve eşit hak, yükümlülük ve edimler için farklı şartlar ileri sürerek, doğrudan veya dolaylı olarak ayırimcılık yapılması,

- Bir mal veya hizmetle birlikte, diğer mal veya hizmetin satın alınmasını veya aracı teşebbüsler durumundaki alıcıların talep ettiği

bir malın veya hizmetin, diğer bir mal veya hizmetin de alıcı tarafından teşhiri şartına bağlanması ya da satın alınan bir malın belirli bir fiyatın altında satılmaması gibi tekrar satış halinde alım satım şartlarına ilişkin sınırlamalar getirilmesi,

- Belirli bir piyasadaki hakimiyetin yaratmış olduğu finansal, teknolojik ve ticari avantajlardan yararlanarak başka bir mal veya hizmet piyasasındaki rekabet koşullarını bozmayı amaçlayan eylemler,

- Tüketicinin zararına olarak üretimin, pazarlamanın ya da teknik gelişmenin kısıtlanması, gibi sebepler sıralanmıştır.

Hakim durumun kötüye kullanılma hali olarak rakip şirket veya teşebbüsün faaliyetlerinin zorlaştırılmasına ve pazara yeni girmek isteyen teşebbüslerin engellenmesine, bir mal ile birlikte başka bir malın da alımının şart koşulmasına, eşit durumdaki alıcılara farklı koşullar uygulanmasına ve aşırı yüksek satış fiyatları uygulanmasına yer verildiği görülmektedir. Fakat kanuni düzenleme de belirtilen kötüye kullanma halleri sınırlı olarak değerlendirmemek gerekmektedir. Bu tür örneklerin somut ticari hayatta farklı çeşitleri olabilmektedir.

Burada önemli olan hakim durumun kötüye kullanılmasına ilişkin eylem bulunup bulunmadığının tespiti için bu eylemin detaylı olarak incelenmesi gerekmektedir.

Bu inceleme sonucunda kanuni düzenlemeye yer alan bir engelleme kastının olup olmadığının ortaya konması gerekecektir. Şikayet veya ihbar üzerine rekabet kuralları ihlal eden eylem, karar ve anlaşmaların kuşkuya yer vermeyecek şekilde ortaya çıkması ile Rekabet Kurulu tarafından soruşturma açılacaktır. Bu kapsamda Rekabet Kurulu tarafından hakim durumun kötüye kullanıldığının tespiti halinde haksız eylem içerisinde olan şirket veya teşebbüslere para cezası verebilecek, haksız eylemler veya anlaşmalar geçersiz kılınacaktır.

Yine bu tür eylem nedeniyle zarar gören kişi veya teşebbüslerin her türlü tazminat hakkı ve zararlarının giderilmesin talep hakkı bulunmaktadır.

Ticari hayatta hakim durumda bulunan teşebbüslerin bir takım çeşitli uygulamalarla piyasayı sınırlayıcı ve ayrımcı hareketleri nedeniyle hakim durumun kötüye kullanılması suretiyle rekabet kurallarını ihlal ederek haksız menfaat sağladıkları sıklıkla görülmektedir. Ancak bu tür eylemler nedeniyle zarar gören kişi, işletme veya teşebbüslerin haksız rekabetin önlenmesine ilişkin kanuni hakları ışığında harekete geçmediği, gerekli ihbar ve şikayetlerde bulunmadığı, zararlarının tazmini açısından hukuksal süreçlere başlamadığı gözlemlenmektedir.





Hüseyin DOĞAN

İnovasyondan doğan başarı ile ithalatı durduran marka



Birbirinden inovatif çalışmaları ile kısa sürede sektöre damga vurması bir yana dursun, ithalata "dur" dedirten hatta ve hatta yurtdışındaki rakiplerine kepenk kapattıran Çeksan'ın başarılı Genel Müdürü Veli Çaykara ile markaları üzerine keyifli bir sohbet gerçekleştirdik.

• **ÇEKSAN'ın kısa tarihini ve bu tarih içindeki önemli satır başlarını aktarır mısınız?**

ÇEKSAN 1989 yılında kuruldu. 1994 yılına kadar iş makine-

leri satış, servis ve yedek parça hizmetlerinde faaliyet gösterdi. 1994 yılında yaşanan ekonomik krizden herkes gibi ciddi ölçüde etkilendi ve bir yıllık araştırmalar neticesinde farklı bir sektör olan çevre temizlik ekipmanlarına yönelme kararı aldı. 1995 senesinde ilk üretimi olan

"Hamarat"ı, yani traktör arkası yol süpürme makinesini hizmete sundu. Hamarat şu an ismi ile örtüşen bir durumdadır. Traktör ile çekilen yol süpürme makinesi denildiğinde ilk akla gelen isim olmuştur.

Üretime başladı-

Ürün yelpazesi genişleyen ÇEKSAN'ın, onlarca ülkede çalışan değişik makineleri, dünya süpürme sektöründe yer almasını sağladı. Türkiye'nin yaptığı ithalatı da oldukça azalttı.



ğımız tarihler yerel yönetimlerin her açıdan değişim gösterdiği yıllardı. Şehirleşme hızlı bir ivmelenmeyle devam ediyor. Yeni yerleşim yerleri ve genişleyen yollar ile artan trafik, yol süpürmenin daha hızlı ve büyük hazneli olmasını gerektirdi. 2002'de kamyon üstü vakumlu yol süpürme ekipman imalatına başladık. 2008 yılına kadar yurt içi hizmetlerinde kullanılan makinelerimiz gelen öneriler ve eleştiriler doğrultusunda yenilendi. Bu modelimizle ilk yurt dışı fuarına katıldık. Sektörümüzün dünya çapında en büyük fuarı olan Uluslararası Çevre Teknolojileri Fuarı'nda (IFAT) yerimizi aldık. Dünya devlerinin yer aldığı bu fuarda "Makine olarak neredeyiz, ne yapmalıyız, nasıl dünyaya

açılırız?" sorularının cevaplarını bulduk. Diğer firmaların ve müşterilerin ilgisi bizleri daha çok çalışmaya sevk etti ve ilk siparişlerimizi alarak ihracatımıza başlamış olduk. O tarihe kadar yurt içinde kendini ispatlamış ürün isimleriyle hafızalarda yer almış bir ÇEKSAN olarak 'dünya pazarında da yer almalıyız' kararını aldık. Bunun şartı da kaliteden geçiyordu. Dizaynından mekaniğine, montajından boyasına, satışından servisine kadar dikkat çekmeliydik. Bu özellikler ÇEKSAN'ın yapısının, işleyişinin ve imalatının değişmesini mecbur bırakan şartlardır. Bu durum sadece bizim için değil, imalatçı olsun olmasın yerli tüm işletmeler için geçerli olmalıdır.

İki yıl süren meşakkatli bir iyileştirme ve geliştirme çalışmaları neticesinde çıkan ürünümüzle, aynı fuara 2010 yılında tekrar katıldık. Bir önceki fuarda bizi takibe alan üreticiler ve müşteriler yenilenmeyi ve değişimi çok iyi fark ettiler. Bu değişim, ihracatta yeni ülkelerin yer almasına sebep oldu. Yurt dışı ziyaretlerimizi artırdık. Gittiğimiz ülkenin coğrafi koşulları ve kullanım şartlarına uygun makineler teslim ettik.



Tabii ki burada en önemli kısım satış sonrası verdiği hizmetlerdi. Bu hizmetin kesintisiz ve en kısa sürede olması güvenin temelini oluşturuyor. Bu güveni bütün müşterilerimizde sağladık. Hangi şartlarda olursa olsun, isteklerini zamanında karşıladık. Dolayısıyla bize güvenlerinde en ufak bir sorun yaşamadılar. Bu da satış adetlerimizin artmasını ve müşteri portföyümüzün gelişmesini sağladı.

Yakaladığımız bu ivmenin azalmaması için değişimin devam etmesi, yeni özelliklerin makinelerle ilave edilerek, yeni ürünlerin hazırlanması gerekiyordu. Alışılmış kamyon üstü makinelerle kompakt olarak adlandırılan hırdostatik yürüyüşlü makinelerin eklenmesi, özellikle büyük yerleşim yerlerinde, dar yollarda ve yoğun trafiğin olduğu yerlerin tercihlerinde ilk sıraları alması, bizim yeni bir ürün daha geliştirmemizi sağladı.

● **ÇEKSAN'ın bir marka haline gelmesine yol açan çalışma ve üretim prensiplerinizi hakkında bilgi verir misiniz?**

2016'dan itibaren ürün yelpazesi genişleyen ÇEKSAN'ın, onlarca ülkede çalışan değişik makineleri, dünya süpürme sektöründe yer almamızı sağladı. Her sektörde olduğu gibi süpürme sektöründe de Avrupalı üreticilerin üstünlüğü hem ülkemizde hem de yurt dışında aşıkardı. Fakat şu an bu durum değişti. Yurt içine kamyon üstü süpürme makinesi artık girmemekte, hidrostatik makine girişi de çok az adetlere düşmüş durumdadır. Bu oranlarda payımızın olması, bize ayrıca gurur vermektedir. Avrupalı üreticilerin satışlarında ciddi azalmaların, hatta kapanmaların yaşandığı görülmektedir.

2018 itibarı ile sektör bir daha kabuk değişimine girmek zorunda kaldı. Hidrostatik yürüyüşlü kompakt makinelerin çoğalması, hatta elektrikli olması çevre bilinci artmış ülkelerin tercihi olmaya başladı. Fakat kamyon üstü sü-

Süpürme sektöründe dünya genelinde ilk 10'da yer almak hedefindeyiz. Yurt içinde son 5 yılda başlattığımız değişim, meyvelerini vermeye başladı. Alışılmış makinelerin dışına çıkıyoruz.

pürmelerde elektrikli ürün yoktu. 2016'ya kadar Avrupalı üreticileri takip eden ÇEKSAN, 2018 yılından itibaren dikkate alınan bir firma oldu.

Almanya'nın Münih şehrinde 14-18 Mayıs 2018 tarihlerinde gerçekleştirilen Uluslararası Atık Su, Arıtma

Sistemleri, Katı Atık, Geri Dönüşüm Sistemleri ve Araç Üstü Ekipmanlar Fuarı'nda (IFAT 2018) kamyon üstü elektrikli yol süpürme makinesini yapan ve fuarda sergileyen ilk firma olduk. Yakıtlı makinelerle göre mukayese edilemeyecek avantajları olan bu modelimiz, özellikle kullanıcılara çok ciddi tasarruflar sağlamaktadır. Cihazımız gürültüsüz, dumansız ve bakım istemeyen özelliği olan bir ürün oldu. Aynı çalışma hidrostatik makinelerimiz için de devam etmektedir. Böylece cadde ve sokak çevre temizliğinde kullanılan bütün makineleri üreten bir ÇEKSAN durumuna gelmiş bulunmaktayız.

● **ÇEKSAN'ın üretim ve ürün yapısı hakkında bilgi verir misiniz?**

Ürünlerimizi kısaca sınıflandırmak isterim. Ürünlerimiz arasında, Hamarat Traktör Arkası



Yol Süpürme, VKM Kamyon Üstü Vakumlu Yol Süpürme, CityRay Kamyon Üstü Vakumlu Yol Süpürme, CityRay Kamyon Üstü Elektrikli Yol Süpürme, Citymose Hidrostatik Yol Süpürme, Camello Kamyon İle Çekilen Yol Süpürme, CityEagle Kamyon Üstü Mekanik Yol Süpürme, BatteryFly Elektrikli Yol Süpürme makineleri-miz yer almaktadır.

● **Küresel bir marka olma yolundaki bugüne değin başardıklarınız ve bundan sonraki hedefleriniz nelerdir?**

Süpürme sektöründe dünya genelinde ilk 10'da yer almak hedefindeyiz. Yurt içinde son 5 yılda başlattığımız değişim, meyvelerini vermeye başladı. Alışılmış makinelerin dışına çıkıyoruz. Yani sadece temizlik yapan bir makine değil, uzun yıllar çalışan, gürültüsü standartların altında olan, sarf malzemelerin kullanım süresini uzatan ve sistemimizden dolayı ciddi yakıt tasarrufu sağlayan makineler ürettik. Bu konular gerek resmi gerek özel müşterilerimizin dikkatinden kaçan kısımlardı. Bu farklılıklar, müşterilerimize yılda minimum yüzde 12 civarında bir tasarruf sağlamaktadır. Yüz-

ÇEKSAN bir marka olma yolunda hızla ilerlemeye devam ediyor. Marka olmanın ilk şartı kalitedir. Bu; çok uzun, zahmetli, sabırlı ve bir o kadar da haz veren bir çalışmadır. Bakış açısı ve sistem çok önemlidir.

de 12'lik tasarruf da bizim sektörümüzde ciddi rakamlara denk gelmektedir.

● **Sizce bir marka olmanın önündeki zorluklar nelerdir? Bu zorlukları aşmanın yolları nelerdir?**

ÇEKSAN bir marka olma yolunda hızla ilerlemeye devam ediyor. Marka olmanın ilk şartı kalitedir. Bu; çok uzun, zahmetli, sabırlı ve bir o kadar da haz veren bir çalışmadır. Kaliteli bir ürünün çıkması sadece kullandığınız malzemelere bağlı değildir. Bakış açınız ve sistem, kaliteli malzeme kullanımından önce gelir.

● **İzmir'de sanayinin gelişmesi için sahip olunan avantajlar ile karşı karşıya kalınan zorluklar nelerdir?**

İzmir ulaşım ve lojistik açısından çok avantajlı bir konumdadır. Özellikle üst yapı sektöründe ülkemizde ilk sırada yer almaktadır. Çeşitli üst yapı firmalarının İzmir'de

olması sanayimizin gelişmesine büyük katkı sağlamaktadır. Bu gelişmenin önündeki ilk zorluk, fabrika alanlarının küçük ölçeklerde tutulmasıdır. Tabi ki sanayi alanlarının kurulması 25-30 yıl öncesinde olduğu için o zamanın şartlarında planlanan ölçekler iyiyişi. Ama

her alanda gelişen ve tüm dünyaya açılan bir Türkiye'de artık geniş alanlı sanayi bölgelerine ihtiyaç duyulmaktadır.

● **Bu röportaj aracılığı sanayicilerimize iletmek istediğiniz mesajlarınızı paylaşır mısınız?**

Buradan tüm sanayicilerimize öncelikle içinde bulunduğumuz Covid-19 salgınına sağlıklı bir şekilde kazasız belasız tüm çalışanlarımızla beraber atlatmak dileklerini ifade etmek isterim. Herkese işlerinde kolaylıklar ve başarılar dilerim.

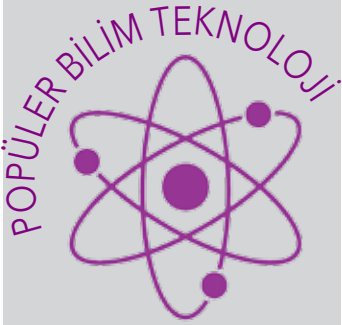




Gökhan SEZER



Yeni başlangıçlar için Start Up



Start Up'larda bütün iş yaratıcılıktan ve farklı yaklaşıma tekniklerinden geçiyor. Yenilikçiyse bir Start Up sizin için doğru seçenek olabilir.

Start-Up, inovasyon merkezi, girişimcilik, melek yatırımcı, tekno yatırım, bu kavramları son zamanlarda çok sık duymaya başladık. Aslında 2000'li yıllar ile ABD'de şekillenen, Çin ve Uzakdoğu'nun katkılarıyla farklı bir boyut alan ve dünyaya yayılan, son 10 yıl içerisinde de ülkemize ulaşan yeni bir iş modeli: Start Up

Gelişen teknolojiler, değişen iş yapma teknikleri, internet dünyasının hızla hayatımıza girmesi dünyada birçok yeni iş olanaklarını ortaya çıkardı. Her biri bir nevi Start Up olan Microsoft, Google, Apple gibi şirketlerin sürüklediği ve bir çığ gibi büyüyen ekonomisiyle teknoloji dünyasının nimetlerinden faydalanan yeni dünya düzeninde doğal olarak ortaya çıktı Start Up iş modeli...

İş dünyasında, "Start Up" kelimesi, yeni başlayan bir şirketin ötesine

geçiyor. Start Up terimi, tipik olarak teknoloji odaklı ve yüksek büyüme potansiyeline sahip bir işletme ile de ilişkilidir. Start Up'ların, özellik-



le finansman konusunda bazı benzersiz mücadeleleri var. Bunun nedeni, yatırımcıların ilgili riskleri dengelerken en yüksek potansiyel yatırım getirisini arıyor olmaları. Yeni başlayanlar, "büyüme" hakkında farklı düşünme biçimlerine sahip olmanın yanı sıra, çoğu küçük işletme operasyonundan farklı bir şekilde finansal yatırım ararlar. Yeni başlayanlar, melek yatırımcılar veya risk sermayesi firmaları aracılığıyla gelen sermayeye güvenme eğilimindeyken, küçük işletme faaliyetleri kredi ve hibelere dayanabilir. Risk sermayesi ile ilgili ilginç olan şey, onu sağlayanların destekledikleri şirkette daha aktif bir role sahip olma eğiliminde olmalarıdır. Bir hibe veya kredi alan küçük bir işletme zaman zaman bankasına rapor vermek zorunda kalabilirken, melek destekli bir Start Up muhtemelen biraz daha fazla yardım alacaktır. Yatırımcıdan tavsiye alacak (sonuçta, en büyük riski alan yatırımcıdır) ve eğer genç ve deneyimsizseniz, muhtemelen bir yardım elinden daha iyi bir şey yoktur. Hızla büyümek için "büyük düşünmeniz" veya melek yatırımcı Paul Graham'ın dediği gibi "büyük bir pazara satabileceğiniz bir şey yapmanız" gerekecek. İdeal olarak milyonlar aleminde gerçekten büyük bir pazar.

İnternetin kolaylığı, yaratıcılığın önemi

Bu, teknoloji girişimlerinin en popüler girişim türü olmasının nedenlerinden biridir. Nerede yaşadıklarına veya ne zaman iş yaptıklarına bakılmaksızın, internet üzerinden milyonlara ulaşmak kolaydır. Yerel kafanız bu lükse sahip değil.

Büyük oranda Start Up'lar, internetin sağladığı büyük pazar üzerinde yoğunlaşan fikirler üzerinden kullanıcı olarak tanımlanan bireylerin yani müşterilerin ihtiyaçlarına cevap verecek büyük yeniliklerin peşinde koşan oluşumlardır. Dolayısıyla internet denilen bu yeni pazarda iş yapmak için yeni fikirlere, taze Start Uplara ihtiyaç vardı, var...

Bütün iş yaratıcılıktan ve farklı yaklaşıma tekniklerinden geçiyor. Devam eden eski sistemde şirketler yapıları gereği ne bu yeni düzene ayak uydurabiliyor ne de yaratıcılık ekseninde bir şeyler ortaya koyabiliyor. Yeni düzende hız ve dinamizm çok önemli. Yani günümüz şirket mantalitesinde yürüyecek işler değil bunlar... Bu dinamizmi ve hızı kendi bünyesinde sağlayamayan günümüzün mevcut büyük şirketleri de artık Start Up'lara yönelmiş durumda.

Bu olanakları hızlı biçimde değerlendirmek isteyen ülkelerde yenilikçi fikirlerin hayata geçmesi için ne gerekiyorsa düzenlemelerini yaparak fikir sahibi girişimcilere büyük imkanlar sağlıyorlar.

Türkiye'de durum

Ülkemizde Start Up'lar 2010 yılından itibaren oluşmaya başladı. Bu tarihten önce de belki bazı oluşumlar vardı ama ülkemiz için başlangıcı 2010 alabiliriz. 2011 yılında da TÜBİTAK'ın başlattığı Bireysel Genç Girişimci - BIGG programıyla sistem ete kemiğe büründü.

Bu sisteme göre bir girişim fikri olan üniversitelerin son sınıflarında okuyanlar, yüksek lisans, doktora seviyesinde eğitime devam edenler ile lisans, yüksek lisans, doktora seviyesinden en geç 10 yıl içinde



mezun olmuş kişiler bu programa başvurabiliyor. Ayrıca başvuru sahibinin herhangi bir şirkette ortaklığının da bulunmaması gerekiyor. Üniversite mezunlarında da bir sınırlama var tabii. TÜBİTAK çağrıyla çıktığı sektörler kapsamında üniversite mezunlarına onay veriyor. Çağrılarda teknoloji esaslı olduğu için genelde mühendislik öğrenimi almış olanların şansı daha yüksek...

Destek var

Ar-Ge yapan teknoloji şirketlerinin daha ziyade ilk yıllarda akademisyen ağırlıklı olan bu şirketler, "teknopark" denilen, ilk kurulduğu yıllarda üniversitelerin içinde yer alan ve çeşitli vergisel avantajları olan şirketlerin bulunduğu alanlarda bulunuyordu. İlerleyen yıllarda bu teknoparklar, üniversitelerin dışında da kurulmaya başlandı. İşte bu BIGG projesine başvurmak isteyen teknoloji alanında parlak fikri olanlar, bu fikirleri ile önce teknoparklara başvuruyorlar. Bu teknoparklarda 5 hafta gibi süreyle fikriyle ilgili mentorluk desteği ve eğitimler alıyor. Bu 5 hafta sonunda fikir bir proje haline

Türkiye'deki teknoparklarda 5 binden fazla Start Up, 50 binin üzerinde çalışanla hizmet veriyor. Start Up kurmak isteyenlere eğitim, danışmanlık ve mentor hizmeti sunan kuruluşlar var.

getiriliyor ve kısa bir proje sunumu hazırlanarak TÜBİTAK'a gönderiliyor. TÜBİTAK'ta sunum yapmaya hak kazanan proje sahipleri sunumlarını yapıyorlar ve onay aldıkları anda 300 bin TL'ye kadar hibe ile şirketlerini kurmaya

ve projelerini başlatmaya hak kazanıyorlar. Bu aşamalarda ve bu aşamalardan sonra da Start Up firması, teknoparkların kuluçka merkezlerinde konumlandırılıyor. Bu kuluçka merkezinde amaç proje sahibinin sadece projesine odaklanmasını sağlamak...

Fikir sahibi, yatırımcı, düzen sağlayan üçgeninde başarılı bir kurgu iyi bir denge olursa büyük başarılar elde etmek mümkün oluyor...

Başarılı örnekler

Start Up firmalarının en önemli özelliklerinden birisi de girişimcinin ya da yatırımcının hisselerinin büyük bir bölümünü veya tamamını satması... Kısaca evrensel anlamını da koruyarak "exit" olarak adlandırılan bu işlem, yeni ekosisteminde nasıl çalıştığına dair ipuçları veriyor. Türkiye de 10 yıllık Start Up macerasında gerçekten de çok ses getiren exitler oldu.

Exit, bir girişimcinin ya da yatırımcının bir şirketteki hissesini satması anlamına geliyor. Start Up'lara yapılan yatırımlarda büyük bir düşüş yaşansa da 2018'de tüm zamanların exit rekoru kırılmış durumda. 2017'de Türkiye Start Up ekosisteminde 9 önemli exit yaşanırken bu sayı geçen yıl 29'a yükseldi.

2018 Haziran'da Trendyol'un yüzde 75'inin Alibaba'ya 728 milyon dolara satılması, sektörde son 10 yılda gerçek-



START UP EN BÜYÜK HİSSE SATIŞLARI

STARTUP	KURULUŞ	SATINALAN	HİSSE	TUTAR
1. PEAK GAMES	2010	ZYNGA	%100	1.8 Milyar\$
2. TRENDYOL	2009	ALİBABA	%82	728 Milyon\$
3. YEMEK SEPETİ	2000	DELIVERY HERO	%100	589 Milyon\$
4. OPPSGENIE	2012	ATLASSIAN	%100	295 Milyon\$
5. GRAM GAMES	2012	ZYNGA	%100	250 Milyon\$
6. GİTTİGİDİYOR	2001	EBAY	%100	218 Milyon\$

leşen en önemli exit oldu. Moralleri yerine getiren bu önemli satışın ardından İstanbul ve Londra'da iki stüdyoda toplam 77 çalışanıyla faaliyet gösteren Türkiye'nin en önemli mobil oyun şirketlerinden Gram Games, 250 milyon dolara dünyaca ünlü oyun geliştiricisi Zynga tarafından satın alındı.

Aynı dönemde exit yapan Start Up'lar arasında Eşarj, Advancity, Fofomo, GDYS ile Gripati de yer aldı. 2018'in üçüncü çeyreğindeki en önemli exitlerden biri de kuşkusuz 295 milyon dolara Atlassian tarafından satın alınan Ankaralı yazılım şirketi OpsGenie oldu.

Burada Cumhurbaşkanlığı Yatırım Ofisi tarafından bu yıl yayınlanan bir rapordan bilgiler aktarayım:

Start Up kurmak isteyenlere eğitim, danışmanlık ve mentor hizmetleri veren 57 kuruluş mevcut ülkemizde. 2010 yılında Start Up'ta kuruluş sayısı sadece 6 idi. Türkiye'de 61 teknoparkta 5 binden fazla Start Up, 50 binin üzerinde çalışanla hizmet veriyor. 44 ortak çalışma alanı içinde 5 bin civarı Start Up faaliyet gösteriyor. Enerji, spor, tıp gibi ayrı ayrı alanlarda da olabildiği gibi genel amaçlı ortak çalışma alanları bulunuyor. 139 Teknoloji Transfer Ofisi var. 60 tanesi direkt hibe desteği ile kuruldu.

Mart 2020 itibarıyla akredite olmuş 300'ü aktif olmak üzere 524 Melek Yatırımcı ve 11 aktif Melek Yatırımcı grubu bulunuyor.

Başarılı exit sonrası Türkiye'nin önde gelen girişimcileri belli bir süre kurduğu girişimi büyütme için şirket içinde kalmaya devam ediyor. Geçen yıl gerçekleşen büyük

ölçekli exitlerden Trendyol'un kurucusu Demet Mutlu ve OpsGenie'nin kurucusu Berkay Mollamustafaoğlu, exit sonrası girişimlerini yönetmeyi sürdürüyor. Geçtiğimiz yıl Kasım ayında, yüzde 54'ünü Sancak Ailesi'nin sahibi olduğu MT GrUp'un aldığı ödeme sistemleri şirketi Cardtek'te de kuruculardan Murat Göksenin Güzel, yönetim kurulu üyesi olarak şirkette görev yapmaya devam ediyor.

Özetle; Start Up girişimleri dünyasında, hızlı yenilik kadar fikir her şeydir. Bugün birçok şirket dahili olarak inovasyonu durdurdu ve bunun yerine milyonlar harcıyor, bazen milyarlarca dolar.... Bunun yerine bunu kendileri için yapan girişimleri satın alıyor. Bu nedenle, birçok yeni şirket kurucusu, satın almaya odaklanan çıkış stratejileri ile başlar.

Yenilikçiyse, bir Start Up sizin için doğru seçenek olabilir. Hayatınızda başarısızlık riskini taşıyabileceğiniz bir noktada olduğunuz sürece, bir Start Up kurmaya uygun olup olmadığınızı anlamamanın en iyi yolu denemekten geçiyor.





Hüseyin DOĞAN

Karanlığı aydınlatan, bilinmeyeni öğreten STK TÜRGÖK

Ü

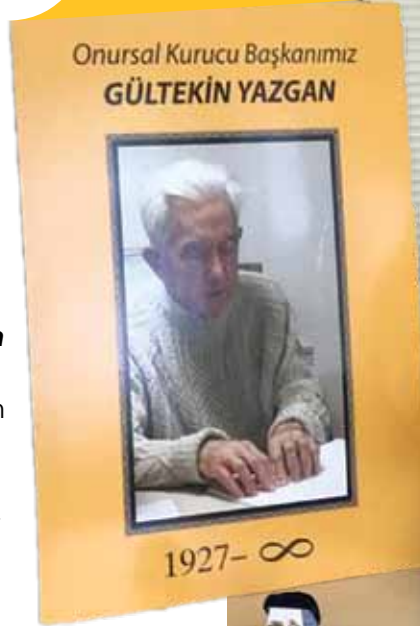
lkemizde
yaşayan
görme
özür-

lüler ile yurt dışında
yaşayıp da Türkçe
bilen görme özürlül-
erin, yazılı kaynaklara
erişimini sağlamak
üzere 2004 yılında
İzmir'de kurulan
Türkiye Görme
Özürlüler Kitaplığı -
TÜRGÖK'ün değerli Yönetim
Kurulu Başkanı Tülay Yazgan
ile umut dolu bir sohbet
gerçekleştirdik...

■ **Derneğin kuruluş
amacını ve bugüne değin
gerçekleştirdiği projelerin ana
hatlarını paylaşıyor mısınız?**

TÜRGÖK, ülkemizde yaşayan
görme özürlüler ile yurt dışında
yaşayıp da Türkçe bilen görme
özürlülerin, yazılı kaynaklara eri-
şimini sağlamak üzere kuruldu.
Rahmetli eşim, anısı güzel Kuru-
cu Başkanımız Gültekin Yazgan,
ana hedefimizi gelişmiş ülkeler-
de bulunan görme özürlüler kitaplıkları düze-
yinde; görme özürlülerin yazılı kaynaklardan
yararlanma sorununa köklü çözümler getiren,
onların eğitime ve kültürel gelişimine önemli
ölçüde katkıda bulunabilen bir kitaplık kurmak
şeklinde belirlenmişti.

TÜRGÖK kurulduğu yıldan beri
önce İzmir'den, sonrasında
Türkiye'nin farklı illerinden
kamuoyunun desteğini
görmekte. Özellikle İzmir
halkı, kendi bünyesinden
çıkan böyle bir STK'yı ade-
ta bağrına bastı.





Pek çok eğitim kurumu, sivil toplum kuruluşları, Uluslararası Rotary ve Lions Kulüpleri, yerel yönetimler ve ticari kuruluşlarla iş birliği yapılarak yürütülen projelerle kitaplığımızın daha verimli çalışabilmesi için teknik donanımına destek olunmakta ve daha fazla sayıda kabartma (Braille baskılı) ve sesli kitap üretilmektedir. Bu iş birlikleri arasında dikkat çeken birkaç örneğe değinmek isterim:

2009 yılında İzmir Kalkınma Ajansı desteği ile, TDK İmla Kılavuzu kabartma ve sesli hazırlanarak üyelerimize gönderildi.

2011 yılında Sabancı Vakfı Toplumsal Gelişme Hibe Programı tarafından desteklenen "Engelli Dayanışması ile Engelsiz Gelişim Projesi" ile Bergama İnfaz Kurumu'nda bir ses kayıt kabini kurularak buradaki tutuklu gençlerin görme özürlü yaşlıları için kişisel gelişim vb. kitapları okumaları sağlanmıştır. Bu kitaplar da üyelerimize gönderildi.

2013 yılında Rotaryen eşleri ile birlikte, ülkemizde görme özürlüler için özel tariflerle hazırlanan ilk kabartma yemek kitabı olan "Mutfaktan Güzel Kokular Geliyor" ayrıca seslendirilerek de Kitaplık üyelerine ulaştırıldı.

Aliağa'da bulunan TÜPRAŞ rafinerisi, bir odamızın bilgisayar donanımı ve tefrişini yaparak kitaplığımıza bir "Düzeltilme Odası" kazandırdı.

Ege Serbest Bölgesi'nde faaliyet gösteren

Cummins firması, kitaplığımıza bedensel engellilerin de seslendirme yapmasını kolaylaştıracak vasıflarda bir kabinin kurulmasını sağladı, böylece seslendirme kabin sayımızı 5'e çıkardık.

2017 yılında Konak Belediyesi ile gerçekleştirilen "Bir Kitapla Bin Yaş" projesi ile de ödünç kabartma kitaplarımıza 150 adet yeni kitap kazandırdık. Konak Belediyesi tanıtımı yeni yapılan "Bir Kitap Bir Dünya" projesi ile bize destek olmaya devam ediyor.

2019 yılında İstanbul Maslak Rotary Kulübü, küresel bağış kapsamında kitaplığımıza 2 adet kabartma baskı makinası kazandırdı.

Birkaç örnek de yurt dışı çalışmalarımızdan vermek isterim:

2013 yılında kabartma yemek kitabımız Çin'de yapılan Gourmant Yemek Kitapları Ödülü'nde birinci seçildi. Aynı yıl kitaplığımız Dubai Sharjah'daki Uluslararası Engelli Çocuk Kitapları Sempozyumu'na davet edilerek, çalışmalarımız Şeyh tarafından ödüllendirildi.

2017 yılında, Almanya'da faaliyet gösteren ve göz sağlığı için göz bantları üreten Pira-toplast Kinderbeira firmasının "Children For a Better World" projesi bünyesinde yaptığımız başvurumuz kabul edilerek sağlanan hibe ile 4 adet çocuk-genç kitabının Braille basımı gerçekleştirildi ve TÜRGÖK Ödünç Kitap Servisi'nde hizmete sunuldu.

Kitaplığımız sürekli sesli ve kabartma kitap üreten bir kurum; bu kitaplara ihtiyacı olan çok insan var, özellikle öğrenciler... Bu salgın döneminde bile üretim çalışmaları devam etti.

2019 yılında Brüksel'deki NATO Genel Karargâhı'nda her yıl düzenlenen yardım kermesi sonunda elde edilen gelirin çeşitli ülke STK'larının projelerine dağıtılması için yapılan başvurularda, bağış almaya hak kazanan ilk Türk sivil toplum kuruluşu TÜRGÖK oldu.

Özellikle vurgulamak istediğim projemiz; TÜRGÖK'ün kuruluşunun 15. yılında gerçekleştirdiğimiz proje, Mustafa Kemal Atatürk'ün büyük eseri Nutuk'un kabartma ve sesli olarak üretilerek, Türkiye'deki üniversitelere gönderilmesi olmuştur. Bu projenin hayata geçirilmesi için gerekli olan maddi desteğin büyük kısmı, değerli sanatçımız Piyanist Fazıl Say'ın bu amaçla verdiği konserden sağlandı.

■ **Derneğinize kamuoyunun bakışını ve desteğini nasıl buluyorsunuz?**

TÜRGÖK kurulduğu yıldan beri önce İzmir'den, sonrasında Türkiye'nin farklı illerinden kamuoyunun desteğini görmekte. Özellikle İzmir halkı, kendi bünyesinden çıkan böyle bir STK'yı adeta bağrına bastı, gerek gönüllü desteği ile gerek bağışlar ve sosyal faaliyetlerde bizlere verdikleri desteklerle bugünlere geldik. TÜRGÖK artık Türkiye'nin çeşitli illerinden destek almakta, ancak hedefimiz her geçen gün adımızı ve sürdürdüğümüz faaliyetleri daha da fazla duyurarak gücümüzü arttırmak; çünkü özellikle görmeyen gençlerin eğitim başarılarında bize çok ihtiyaçları var.



■ **2020 için neler planlamıştınız, başlayan küresel salgın nedeni ile ne gibi güncellemeler yaptınız?**

Her yıl olduğu gibi 2020 için de planladığımız önemli faaliyetlerimiz vardı; örneğin senfoni konseri, seminerler, gönüllülerimiz ile yaptığımız toplantılar, destekçilerimiz ile buluşmalarımız, gelir getirici faaliyetlerimiz... Hepsi ertelendi veya iptal oldu. Gönüllü toplantımızı on-line olarak gerçekleştirebildik. Her sene düzenlediğimiz görme özürlüler arasında yapılan öykü yarışmamızı gene gerçekleştirdik ancak ödül töreni yapamadık, kazanan arkadaşlarımızı telefon ile kutlayıp ödülleri kargo ile ulaştırdık.

Bildiğiniz gibi kitaplığımız sürekli sesli ve kabartma kitap üreten bir kurum; bu kitaplara ihtiyacı olan çok insan var, özellikle öğrenciler. Bu salgın döneminde her ne kadar gönüllü çalışmaları durma noktasına geldiyse de gene de üretim devam etti; kitaplık



Tülay Yazgan kimdir?

İstanbul'da doğan Tülay Yazgan 1958 yılında İstanbul Atatürk Kız Lisesi'ni bitirdi ve aynı yıl Avukat Gültekin Yazgan ile evlendi. Bir yandan evlenirken aileye verilen söz, diğer yandan eşinin teşviki ile 1960-1961 öğretim yılında İzmir İktisadi Ticari İlimler Akademisi'ne kayıt oldu ve 1965 yılında başarı ile mezun oldu.

Yazgan; 1968 yılında İzmir Ticaret Lisesi'nde öğretmenliğe başladı ve 1994 yılında aynı liseden emekli oldu. Bu süre zarfında 18-20 bin arası öğrencinin "Tülay öğretmeni" olarak; Ticaret Hukuku, Taşıma ve Sigorta Hukuku, Ekonomi derslerini okuttu.

Tülay Yazgan, 53 yıl mutlu bir yaşam sürdüğü görme özürlü eşi Gültekin Yazgan ile yaşamını paylaşıırken sadece 2 çocuk annesi ve eş olarak değil, eşinin bir numaralı destekçisi olarak; yazdığı ve çevirdiği kitapların editörlüğünü yaptı. Eşi ile yurt dışı seyahatlere giderek görme özürlüler kitaplıklarını yerinde inceleme fırsatı buldu ve uluslararası körler toplantılarına

katıldı. Tülay Yazgan eşinin Dr. Mithat Enç ile birlikte kurduğu Altı Nokta Körler Derneği'nde uzun yıllar gönüllü olarak çalıştı.

Gültekin Yazgan, hayatını kaleme aldığı Kör Uçuş kitabında, birlikte yürüdükleri bu anlamlı yolculuğu çok yönlü olarak ele almıştır. Bu yaşam ve başarı öyküsünün daha büyük kitlelere ışık tutabilmesi için, ünlü psikolog Doğan Cüceloğlu tarafından "Onlar Benim Kahramanım" isimli kitapta ayrıca irdelenmiştir.

Yazgan, eşi Gültekin Yazgan'ın en büyük hayali olan ve 2004 yılında kurulan Türkiye Görme Özürlüler Kitaplığı'nın kurucu üyesidir. Eşinin vefatına kadar, her zaman olduğu gibi, eşinin hep yanında olan Tülay Yazgan, sonraki dönemde bayrağı devralıp, Yönetim Kurulu Başkanı olarak değerli yol arkadaşları, Yönetim Kurulu üyeleriyle birlikte Kitaplık çalışmalarına liderlik, tıpkı eşi gibi görme özürlü üyelerinin hayatlarına dokunmaya devam etmektedir.

binamızda yüzey ve hava dezenfeksiyonu için UV lambalar taktırdık, diğer hijyen koşullarını da sağlayarak az sayıda gönüllü ile çalışmalarımıza başladık. Ayrıca evden çalışma yöntemini bizler de imkânı olan gönüllülerimizle sürdürdük; personelimiz yarı zamanlı da olsa çalıştı. Bu sayede hızı biraz yavaşlasa da hizmet vermeye devam ettik.

■ Küresel salgın atlatıldığında faaliyete geçirmeyi düşündüğünüz çalışmalarınız nelerdir?

Eskiden olduğu gibi tam kapasite çalışmamıza devam etmek ilk hedefimiz; ayrıca yüz yüze görüşme imkânı olmadığı için diğer kurumlarla gerçekleştiremediğimiz temaslarımızı tamamlayıp, yeni projelerimizi hayata geçireceğiz.

■ Görme özürlü vatandaşlarımıza yönelik çalışma içinde olan pek çok STK görmekteyiz. Bu durumu nasıl değerlendiriyorsunuz? Diğer STK'lar ile istenen koordinasyon sağlanıyor mu?

Evet, çok sayıda STK var, bunların kimi görme özürlülerin istihdamı, kimi yasal düzenlemeler, kimi de çok sayıda sorun ile uğraşıyor.

Bizim hedefimiz belirgin ve faaliyet sınırlarımız bellidir: Görme özürlülerin eğitimleri ile kültürel gelişimlerine ücretsiz hizmet etmek için kitaplık hizmeti vermek.

Diğer STK'larla her zaman koordinasyon halindeyiz, zaman zaman ortak çalışmalar yürütüyoruz.

■ Türkiye'de ve İzmir özelinde STK'lara bakışı, katılımı, desteği nasıl görüyorsunuz? Bize kısaca bir değerlendirme yapar mısınız?

Türkiye'de toplumun sivil toplum hareketine bakışı son yıllarda olumlu yönde değişiyor ve destek artıyor diyebiliriz; özellikle kadın hakları, çevrecilik ve engelliler konusunda. Ancak halen, özellikle katılım açısından, çok yol almamız gerekir. Bizler yaptığımız tanıtımlarda kendi derneğimizi ve faaliyetlerini tanıtmanın yanı sıra gönüllü çalışmanın

önemini vurgulayarak toplumda bu yönde de farkındalık yaratmaya çalışıyoruz.

İzmir özelinde ise sivil toplum bilinci çok daha iyi düzeyde, İzmir'de faaliyet gösteren STK'lar daha şanslı diyebilirim.

■ Sanayicilerimize iletmek istediğiniz mesajlar nelerdir?

Kitaplığımızın temel hedeflerinden biri görmeyen üye sayımızı arttırarak daha fazla kişiye hizmet vermektir. 2005 yılında 200 olan görme özürlü üye sayımız bugün 6 binin üzerindedir. Tüm hizmetlerimiz tamamen ücretsizdir. Siz değerli sanayicilerimiz de bulunduğunuz illerde görmeyen kişileri bize yönlendirerek yardımcı olabilirsiniz.

Kitaplığımızda kişisel veya kurumsal sponsorluklarla oluşturulan bir servisimiz var: "Ödünç Kabartma Kitap Servisi". Bu amaçla bağışta bulunanlar, tanıdıkları birisinin



"anısına" veya "adına" kitap bağışlayarak hem görmeyen gençlerimizin ulaşabileceği kitap sayısını arttırıyorlar hem de o tanıdıklarının adının kitabın etiketinde yıllarca yaşamasını sağlıyorlar. Sizleri de bu projemize destek olmaya çağırıyorum. Kitap gönderilerimizi, okurlarımıza zamanında ulaştırabilmek ve kitapların yıpranmasını önlemek amacı ile kargo servisi ile yapıyoruz, bu da bizim için finansal açıdan oldukça zorlayıcı oluyor.

Bu konuda bize destek olabilecek yardımseverlere de ihtiyacımız var. Ayrıca bu hizmetlerimizi kesintisiz sürdürebilmemiz için süreklilik gösteren destekler çok anlamlı; miktar az da olsa katkılar damlaya damlaya göl oluyor, bu da bizim için çok önemli.

TÜRKİYE GÖRME ÖZÜRLÜLER KİTAPLIĞI

TÜRGÖK, ülkemizde yaşayan görme özürllüer ile yurt dışında yaşayıp da Türkçe bilen görme özürllüelerin, yazılı kaynaklara erişimini sağlamak üzere 2004 yılında İzmir'de kurulmuştur.

Amacı görmeyen kişilerin Türkçe okur-yazarlık oranını arttırmak, eğitim ve kültürlerine katkıda bulunmak ve bu amaçla yaşam kalitelerini yükseltmektir.

TÜRGÖK görme özürllüelerin eğitimleri ile kültürel gelişimlerine ücretsiz hizmet eden görme özürllüler kitaplığıdır. Kitaplık hizmeti alan görmeyenler böylece kendi kitaplıklarını da oluşturabilmektedirler.

TÜRGÖK bugüne kadar gerek farklı proje ve tanıtım faaliyetleri ile gerekse medyada pek çok kez yer alarak; bilinirlik oranını ve buna bağlı olarak da üye sayısını her geçen gün arttırmaktadır.

Türkiye Görme Özürllüler Kitaplığı'nın ana hedefi gelişmiş ülkelerde bulunan görme özürllüler kitaplıkları düzeyine ulaşarak; görme özürllüelerin yazılı kaynaklardan yararlanma sorununa köklü çözümler getirmek, onların eğitime ve kültürel gelişimine önemli ölçüde katkıda bulunmaktır. İngilizce ve Türkçe Kitaplar Kabartma basılarak öğrencilerin imla ve dil yapısını iyi öğrenmeleri sağlanmaktadır.

Hizmetlerimiz, sayıları her gün artan gönüllüler ile TÜRGÖK'e kuruluşundan itibaren destek olan sponsorları sayesinde yapılmaktadır. Ücretsiz yapılan bu hizmetlerden yararlanan görme özürllü sayısının artması büyük önem taşımakta ve bu amaçla herkesin desteği beklenmektedir.



Meryem Fulya YAZICIOĞLU

Tuvalin sevgi dolu yüzü



REYHAN ABACIOĞLU

Dikili'deki ilkokulumun koridorlarında Van Gogh reproduksiyonları asılıydı. Televizyonun, bilgisayarın olmadığı o çağda resim yapmak bir çocuk için bulunmaz bir hazineydi...

İzmir'in değerli sanatçıları arasında yer alan soyut resmin başarılı isimlerinden Reyhan Abacıoğlu, bu sayımızın konuğu oldu. İnsan ve hayvan sevgisi dolu Abacıoğlu ile sanatı ve yeni dünya düzeni sanatçılarını konuştuk.

• Sizi tanıyarak başlayabilir miyiz?

Çocukluğum, o zamanlar çok güzel bir sahil kasabası olan Dikili'de geçti. Bunu büyük bir şans olarak görüyorum.

İnsanın iç dünyasını zenginleştirecek pek çok şey vardı orada. Kumsallar, deniz kabukları, taşlar, dalga sesleri, sığınak yaptığım kayalar, kirletilmemiş bir doğa ve kirletilmemiş insan ilişkileri...

Denizin kıyısında yaşamak, denizi yaşamak çok belirgin çizgiler oluşturuyor insanın kimliğinde. Bunların en önemlisi özgürlük duygusu bence. Sonsuzluk, sınırsızlık isteği... Bu nedenle denizden uzak bir coğrafyada uzun süreli yaşayamadım hiç... Hep kıyıda olmak istedim. Önümde sınırsızlık istedim. Düş gemilerim vardı. Bilinmedik limanlara gittiğim, hep göçebe bir ruhla yaşadım. Gemileri yakıp, limanları terk ettim özgürlük duygum adına... Akranlarıma ve hemcinslerime benzemedim hiç. Tuhaf bir çocuktum. Deniz kabuklarım, taşlarım, bilyelerim, hayali arkadaşlarım ve dilini bildiğim kedilerim vardı benim. Evcilik oynadığımı anımsamıyorum hiç. Kendime özgü düş dünyamın içinde gerçeklikten, var olandan çok daha mutlu bir çocuktum ben. İlkokula çok erken yaşta başladım. 5 yaşındaydım. Sonra ikinci sınıfa sınav ile kaydetttiler. O küçük kasaba ilkokulunun koridor duvarlarında Van Gogh reproduksiyonları asılıydı.

Resim sanatı ile ilk karşılaşmama gelecek olursak; televizyonun, bilgisayarın olmadığı o çağda, resim yapmak bir çocuk için bulunmaz hazineydi. Bütün teneffüslerimi, boş zamanlarımı okul koridorunda sıralı resimlerin başında geçiriyordum. Onlar aracılığıyla renklerin, çizgilerin, fırça tuşlarının, kısacası sanatın büyüğü dünyasına giriyordum. Bir resmin içinde yitip gitmeyi ilk kez o zamanlarda yaşadım ben...

● **Sanatın ardıl kaldığı topraklarda sanata yönelmeniz ne zaman, nasıl başladı?**

İlkokuldan sonra İzmir Kız Lisesi'nde parasız yatılı olarak okudum 6 yıl. Çocukluğumun soğuk geceleri, ailesinden, kasabasından ayrı düşmüş 10 yaşındaki bir çocuğun hüznü, yaşadıkça var oldu içimde... Ve bir hüznün katmanı olarak girdi resmime... Lise bitiminde düşündüğüm tek seçenek Güzel Sanatlar Akademisi'ne girmek, orada resim



eğitimi almaktı. Ancak o yıllarda İzmir'de akademi yoktu. Ailem İstanbul'da okumamı istemiyordu. Öğretmen olmayı hiç düşünmediğim halde İzmir Eğitim Enstitüsü Resim Bölümü sınavlarına girdim ve orada okumaya başladım. Orada birçok değerli hocaların yanı sıra, Şeref Bigalı gibi bir büyük ustanın öğrencisi olma şansına eriştim.

Kalabalık atölye ortamında çalışamıyordum. Bu yüzden geceleri çalışmaya başladım atölyede. Hocam halimi anladı, derste olma zorunluluğunu dayatmadı bana. Güzel günlerdi... Tualimizi, boyalarımızı kendimiz hazırladık. Şimdiki malzeme olanakları yoktu ama her şey daha içten, daha samimiydi.

Mezun olduktan sonra Salihli Lisesi'nde çalışmaya başladım, zira sürdürülmesi gereken bir gündelik yaşam vardı. Sanatla ek iş yapmadan yaşamak mümkün değildi. 9 yıllık bir yatılı okul sürecinin ardından başladığım iş hayatındaki çekişmeler, küçük hesaplar,

bir türlü anlamlandıramadığım kurallar beni çok daraltıyordu. Üstelik deniz yoktu orada. Ders bitimlerinde otobüse binip İzmir'e deniz görmeye gelirdim bazen. Neyse ki çok uzak değildi İzmir ve resme daha fazla sarılıyordum. Bir sığınaktı benim için resim.

Yaşama katlanmamı sağlayan aşktı.

Devlet memurluğunda 20 yılımı doldurur doldurmaz ayrıldım. Başak Sigorta'nın İzmir'de açtığı sanat galerisinin yöneticisi olarak çalışmaya başladım. 11 yıl çok iyi sergiler açıldı orada. Sonra özelleştirme kapsamında ilk iş, galerinin kapatılması oldu.

● İzmir'de ve Türkiye'de sanata bakışı nasıl değerlendiriyorsunuz?

En kolay vazgeçilen şey sanat... Ülkemiz için, insanımız için bunun böyle olduğunu düşünüyorum ne yazık ki. Sanatla yaşamının bir ihtiyaç olarak duyumsandığı bir toplumda yaşayabilmeyi isterdim. Bunun bir eğitim eksikliği olduğunu düşünüyorum. Hele günümüzde giderek eksilen sanat kurumları, kapanan galeriler, azaltılan sanat dersleri ile toplumsal geleceğimizden sanat anlamında ciddi bir biçimde kaygı duyuyorum.

Binlerce yıllık tarihi olan bu dünya güzeli

Eğitim düzeyinin yüksek olduğu toplumlarda sanatın ve sanatçının değeri çok daha fazla biliniyor. Dilerim, biz de bir gün sanatla iç içe yaşıntıyı gereksinen toplum oluruz.

şehrimizde ne yazık ki giderek bozuluyor her şey. Mimarının bir sanat dalı olduğunu çoktan unuttuk. Estetik duygudan yoksun görüntüler kol geziyor her yerde. Galeriler kapanıyor, ayakta kalmakta zorlanıyor. Sanatçılar pek çok açıdan umutsuzluk içinde. Sokağa

çıktığınız anda duyarlılıktan, estetikten, inceliklerden yoksun bir yaşam boğazımıza sarılıyor, İzmir'de bile...

● Sanatçının değerinin hep sonradan anlaşıldığı bir dünyada yaşıyoruz aslında. Günümüz dünyasında 'sanat ve sanatçı'nın hiçbir kaygıya mahal vermeden kendini ifade edebildiği, bütünleştiği toplumla daha başarılı bağ kurabildiği yerleri sıralamanızı istesek?...

Eğitim düzeyinin daha fazla olduğu toplumlarda sanatın ve sanatçının değeri çok daha fazla biliniyor. Yıllar önce İtalya'da Akdeniz Ülkeleri Kültür Festivali'ne davetli olarak katılmıştım. İlk kez orada bir sanatçı olarak sanata ve sanatçıya nasıl bir saygı gösterildiğine tanık oldum. Sergiyi izleyenlerden gümrük görevlilerine kadar inanılmaz bir saygı ile yaklaşıyordu insanlar. Yardımcı ve destek olmaya çalışıyorlardı. "Rönesans boşuna bu





ülkede doğmamış" diye düşündüm. Sempozyum ya da sergi nedeni ile bulunduğum diğer Avrupa ülkelerinde de durum böyleydi... İnsanlar bir sergiye randevulu bilet alabilmek için kuyrukta saatlerce bekleyebiliyorlardı. Dilerim biz de bir gün sanatla iç içe bir yaşantıyı gereksinen bir toplum oluruz. İnaniyorum ki bir gün son dönemde hayatımıza egemen olan şiddet, duyarsızlık, tahrikkarlık azalacak, daha barışçıl ve umutlu bir dünyada yaşayacağız.

● **Eserlerinize hangi duygularınız egemen oluyor?**

Boş tuvalin karşısına geçtiğim ilk an bi-

linmeyenlerle dolu bir yolculuğa başlamak gibi... Başlangıçta, oluşacak resme dair hiçbir ön düşünce taşımıyorum. Geniş fırçalarla lekeler atarak başlıyorum resme. Konu ya da figürler bu lekelerde gizli. Resmin oluşum süreci içinde gizil güç halindeki bu varlıklar, edime dönüşebilmek için zorluyor yapıyı. Var olmakta direnen, var olmaya kararlı olan kaçınılmaz olarak yer alıyor tuval yüzeyinde. Bazen sancılı, hırpalayıcı geçiyor bu süreç. Bazen ise bir tür trans halinde tamamlanıyor. Yaratma dürtüsü hiçbir zaman doyun bulmuyor. İnsan hep yeniden başlama zorunluluğu duyuyor. Bu yüzden resim; acılı, tahripkar ama vazgeçilmez bir uğraş benim için.

● **Etkilendiğiniz sanatçılar var mı?**

Kişi, yaşamın her formuna, her oluşumuna ve boyutuna tutku ve merak ile yaklaştığında, beyninin ve yüreğinin kıvrımlarında öyle çok şey biriktiriyor ki öz dışavurum

kaçınılmaz oluyor. Bu yüzden yaşamdan aldıklarımı bir tür içsel süzgeçten geçirip, yaşama resim olarak geri veriyorum diyebilirim. Resmimi besleyen kaynaklar oldukça çeşitli; bazı metinler, şiirler, bazı filmler, müzikler... Bir sanat yapıtı yarattığı duygu yoğunluğu ve coşkusu ile bir

Sanatın, özellikle resim sanatının nasıl bir biçime evrileceğini gerçekten merak etmekteyim. Pandemi bitimi her şey çok değişmiş olacak. Yeni bir yaşam biçimi, yeni bir sanat anlayışını doğuracak.

resmin başlangıç nedeni olabiliyor. Edip Cansever, Hilmi Yavuz, Vural Bahadır Bayrıl, Ali Günvar'ın şiirleri, Bilge Karasu, M. Duras, Aslı Erdoğan kitapları, Mercan Dede'nin Sufi Dreams albümü, Tarjei Vesaas'ın Melih Cevdet Anday'ın şiir tadında çevirisi ile Buz Sarayı adlı romanı yanımdan ayırmadıklarım. Pek çok resmime kaynaklık etmişlerdir. Konu yalnızca araçtır benim resimlerinde, asıl olan ifade bulmak isteyen yaşamın hüznü, sevinci, acısı, güzelliği ve umarsızlığı

karşısında oluşan duygulanımlardır. Onları bir konu aracılığıyla dışa vurmaktır.

● **Monoloğun her geçen gün arttığı, sosyalleşmenin haliyle duygu aktarımının körelmeye başladığı şu günlerde yetişen neslin sanatla ilişkisini nasıl değerlendirirsiniz?**

Etkilerden arınıp kendine özgü yolunu bulabilmek her genç sanatçı için en temel problemdir. Beğendiğin bir sanatçıdan etkilenmek olağandır başlangıçta. Ama bunlardan arınmak kendi dilini oluşturmak uzun bir çalışma süreci gerektirir. Ben bu süreci aşalı çok zaman oldu. Anımsıyorum, kendimi etkilenmelerden korumak için çok sevdiğim sanatçıların resimlerine uzun yıllar bakmamıştım. Mesela Burhan Uygur...



● **Bir eseri tamamladıktan sonra neler hissediyorsunuz? Sizin için yeri ayrı olan bir eserinizi aktarır mısınız?**

Kendi resmimin en acımasız eleştirmeni benim. Bazen, 'tamam oldu' diyene kadar uzun ve hırpalayıcı bir süreç gerekebiliyor.

Tuvalle yaşanan adeta bir savaş gibidir. Bazen ise tam tersine nasıl yaptığını anımsamadığın bir döngü haline de dönüşebilir. Sanırım bir tür otohipnoz hali bu. En iyi resimlerim onlardır. Eğer vardığınız sonuç içinize siniyor sa sizden mutlusu yoktur ama eklemeliyim ki bir resmi en çok bir sonraki resme kadar beğenebiliyorum. Resimlerim arasında ayırım yapmam çok zor. Ama bazıları benim için daha farklı konumda elbette. Bu da o resmi yapmama neden olan duygularım... Duygu yoğunluğum yani anılarımla ilgili bir şey. Örneğin şimdi 7 yaşında olan torunumun aramıza katılışından sonra, onun varlığının bende yarattığı heyecan ile yaptığım resimler, Nil için Yeryüzü Şarkıları adı ile Ankara'da sergilendi. O bir dizi resim önemlidir benim için. Hepsisi yaşamın bana armağanı olan o mucizeye, o küçücük güzelliğe adanmıştı.

● **Varsa eklemek istedikleriniz...**

Çağımızın insanı giderek yalnızlaştıran, yabancılaştıran yapısı karşısında sanat olgusunun en önemli dayanak olduğunu düşünmekteyim hele ki bu pandemi döneminde. Bu dönem çok şeyi değiştirdi, değiştirecek de... Sanatın, özellikle resim sanatının nasıl bir biçime evrileceğini gerçekten merak etmekteyim. Her şey çok değişti. Toplumsal yaşam, insan ilişkileri, insanlar ki pek çoğumuz yaşamımızda öncü olan pek çok şeyi sorguladı. Pek çok şeyin anlamsızlığını fark etti. Ruhsal boşluklarımızı nasıl bir tüketim çılgınlığı ile doldurmaya çalıştığımızı gördü. Pandemi bitimi her şey çok değişmiş olacak. Yeni bir yaşam biçimi, yeni bir sanat anlayışını doğuracak. Bu benim tahminim elbette... Çığrından çıkmış dünyayı kendine getiren bir tokat gibi yaşadıklarımız... Gelmekte olan çok zeki, çok donanımlı, çok yetenekli çocuklar var. Dünyayı değiştirme görevini üstlenmiş kristal çocuklar, ışık çocuklar... Onlarla birlikte değişen dünyanın daha güzel bir yer olacağına inanıyorum.



Meryem Fulya YAZICIOĞLU



**“Sanat,
sanatçı ve
sanatsever”
bir çiçeğin
ellerinde...**

Koleksiyon yapmanın insanın kişiliğini de etkilediğine dikkat çeken Papatya Karkiner, her kişi, kurum ve bütçeye uygun eser bulmanın ve koleksiyon oluşturma'nın mümkün olduğunu ifade ediyor.

Başarılı iş yaşamına sanatı da sığdıran,

bu ilgisi zaman içinde çığ gibi büyüdüğü için koleksiyoner olma yolunda emin adımlarla ilerleyen

Papatya Karkiner'i konuk ediyoruz bu defa. Dededen geçen sanat sevgisini günden güne büyüten Karkiner, biriktirdiği birbirinden güzide eserleri sergilediği muhteşem bir platformu da hayata geçirmenin mutluluğunu yaşıyor. Kovan Yaratıcı Deneyim Merkezi'ni... Bu merkezden sanatın rengarenk yüzünü barındıran kıymetli parçalarla yüz yüze gelirken, düzenlenen workshop, imza günleri, çeşitli sergiler ve atölyelere de dahil olabileceksiniz.

Sanatın harmanlandığı bu güzel topraklarda sanata, sanatçıya ve dahası sanatsevere kucak açan Kovan Yaratıcı Deneyim Merkezi'nin kurucusu, başarılı iş insanı Papatya Karkiner ile keyifli sohbetimize bu yurmaz mısınız?

■ **Koleksiyon merakınız nasıl başladı? Bu ilgiyi eyleme nasıl dönüştürdünüz?**

Kendimi bildim bileli sanata merakım vardı. Dedemin ressam olması ve evimizin duvarlarında

birçok resmin bulunması önemli bir etkeni. Türkiye ve yurtdışında birçok sergi ve müze gezdim, sanat galerileri ve müzayede evleri ile ilişkiler kurdum ve bir noktada izlemek yetmedi,

eser toplamaya başladım. Akımları, kültür sanat merkezlerini ve sanatçıları tanımaya başladım. 2013 yılında Hollanda'da kültürel endüstrilerle ilgili bir yaz okuluna katıldım ve yaratıcı alanda çalışmak istediğimi anladım. Zaman geçtikçe zevkim belirginleşti ve belli dönemlerdeki Türk ressamların resim ve eskizlerini biriktirmeye başladım. Henüz yolun çok başındayım. Ama kurduğum sanat galerisinin de aracılığıyla hızlı yol almak, orta ve uzun vadede önemli bir koleksiyoner olmak istiyorum.

■ **Koleksiyonlarınızda odaklandığınız alanlar nelerdir? Bu alanları tercih etmeniz nedenlerini açıklar mısınız? Bu alanlarda elinizde bulunan çok değerli örnekler hakkında kısa bilgiler verebilir misiniz?**

Türk ressamların eserlerini biriktirerek başladığım için resme odaklandığımı söyleyebilirim. Anadolu motifleri taşıyan ve insancıl öğeler barındıran figüratif resimler, koleksi-



1986 İzmir doğumludur. Galatasaray Üniversitesi İletişim Fakültesi'nden mezun olduktan sonra Londra Middlesex Üniversitesi'nde yüksek lisansını tamamlamıştır. Yaşar Üniversitesi İşletme doktora programına tez aşamasında ara vermiştir. Çeşitli üniversitelerde yarı zamanlı olarak ders vermiş, Bornova Belediyesi uluslararası projelerinde yer almıştır. Şenol Hukuk Bürosu'nda kurumsallaşma ve insan kaynakları alanında çalışan Karkiner, kuruluşundan itibaren

Savatel Çağrı Merkezi'nde yöneticilik yapmaktadır. 2019 yılında sanat galerisi ve atölye olan Kovan'ı kurmuştur. Evli ve bir çocuk annesidir.

PAPATYA KARKINER



Koleksiyonu belli bir büyüklüğe ulaştığında topladığı eserleri paylaşma ihtiyacı duyan ve Kovan Yaratıcı Deneyim Merkezi'ni kuran Karkıner'in hedefi, İzmir'deki sanat çevresini hareketlendirmek.

yonun çoğunluğunu oluşturuyor; fakat bu alanın dışında kalan birkaç eser de mevcut. Alım yaparken eserlerin bende bir duygu uyandırmasına dikkat ediyorum. Koleksiyonerlik duygusal bir iş. Yatırım amaçlı aldığım eserler de yok değil. Kişisel olarak Osmanlı'nın son döneminden Türkiye Cumhuriyeti'ne geçiş ve modernleşme dönemi çok ilgimi çekiyor. Bu dönemde Münif Fehim gibi sanatçılar çok yönlülükleriyle dikkat çekiyorlar. Dergi kapağı tasarımı, karikatür ve resim gibi birçok iş görmek mümkün. Saray ressamlığından dergi ve öykü resimlemeye uzanan İzzet Ziya'nın "Kumsalda" isimli eseri koleksiyonumun çok değerli bir parçasıdır. Evlerimizde ve işyerimizde asılı tabloların sahibi dedem Coşkun Şenol'un da yeri ayrıdır.

■ **Koleksiyoner olmanın zorlukları var mı?**

Ben hala koleksiyoner olduğumu söyleyemem. Çünkü koleksiyonerlik büyük bir emek, birikim ve zaman isteyen bir iş. Aynı zaman-

da uçsuz bucaksız bir derya. Pul, para, düğme peçete ve aklınıza gelen her şeyin koleksiyonu yapılabilir. Bir resim koleksiyonu maddi yönü bir tarafa, yıllar içinde birikerek gelişmelidir ve ben 5-6

yıldır içinde olduğum için önümde çok uzun bir yol olduğunu düşünüyorum. İş ve aile hayatının yoğunluğu arasında sanata zaman ayırmak, gezmek, okumak ve kendini geliştirmek önemli.

■ **Türkiye'de ve özellikle İzmir özelinde koleksiyonerlik alanındaki ilgi ve çalışmaları nasıl değerlendiriyorsunuz?**

Türkiye'de koleksiyonerlik bankalar başta olmak üzere büyük kurumlar ve iş insanlarının ilgilendiği bir alan. Bunun en büyük sebebi koleksiyonerliğin lüks sayılması ve pahalılık algısı. Ancak her kişi, kurum ve bütçeye uygun eser bulmak ve koleksiyon oluşturmak mümkün. Bunun için önce istek, sonra zaman gerek, yeterli zamanı bulamayanlar için sanat danışmanlığı almak da bir seçenek olabilir.

İzmir’de de Arkas başta olmak üzere belli isim ve ailelerin hatırı sayılır koleksiyonları var. Bunları daha görünür kılmak ve İzmir’deki koleksiyoner sayısını artırmak gerektiğini düşünüyorum. Bunun için de sanat ortamının gelişmesi gerekli. İzmir’de daha çok galerinin açılması, bu galerilerin toplumla entegre olması, sanat okuryazarlığının artırılmasına yönelik projeler yapılması ve İzmir’in dışarıda daha çok tanıtılması sanat ortamının gelişmesine katkıda bulunacaktır. İnsanlar sanat eserleriyle daha sık buluşursa ilgi daha çok artacaktır.

■ **Bu alanda bugüne değin atmış olduğunuz adımlar ve geleceğe yönelik planlarınız nelerdir?**

Koleksiyonum belli bir büyüklüğe ulaştığında topladığım eserleri paylaşma ihtiyacı duydum ve 2019 yılında Kemeraltı’nda



Kovan Yaratıcı Deneyim Merkezi’ni kurdum. Tüm kültürel disiplinlere açık bir sanat galerisi ve atölye olarak yapılan Kovan’da hem koleksiyonumu geliştirmek adına sanat eseri alım satımı yapıyor, hem de güncel sanatçılarla sergiler düzenliyorum. Sanat tarihi eğitimleri, hobi atölye ve kursları da devam ediyor. Öncelikli hedeflerim İzmir’deki sanat çevresini hareketlendirmek, İzmirli sanatçıların tanıtımını yapmak ve ko-

leksiyoner sayısını artırmak.

Kovan, sanatçılarla sanatseverlerin buluşması için yeni bir alan oluşturdu, aldığı tepkiler çok güzel. Yakın zamanda İzmir’in ilk kültür sanat kulü-

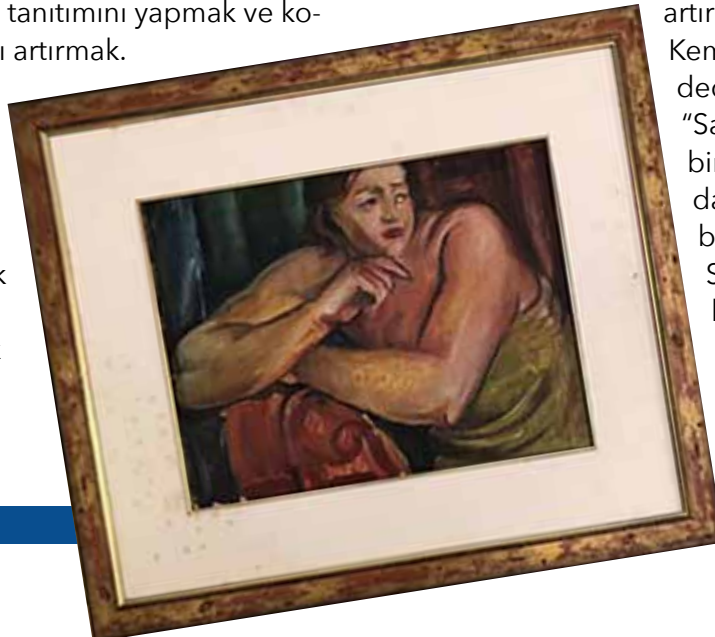


bü-nü de kurarak bu çalışmaları daha sistematik hale getirmek istiyorum.

■ **Bir koleksiyoner olarak sanayicilerimize vermek istediğiniz bir mesajınız var mı?**

Koleksiyon yapmak insanın kişiliğini de etkileyen uzun vadeli ve tatmin edici bir iş. Sanat özelinde baktığımızda ise ruhumuzu doyurmanın yanı sıra, sanat eserlerinin bir yatırım aracı olduğunu gözden kaçırmamak gerekir. Sanat koleksiyonu yaparken beğeni ve zevkler daha rafine hale gelir, doğru eser seçimleriyle de koleksiyonun değeri gün geçtikçe artar. Resim ağırlıklı olmak üzere, sanatla ilgilenmek isteyen sanayicilerimize seve seve yardımcı olacağımı belirtmek isterim. Ev, ofis, fabrika ve tüm yaşam alanlarında sanatla iç içe

olmak yaşam sevincini artıracaktır. Mustafa Kemal Atatürk’ün dediği gibi “Sanatsız kalan bir milletin hayat damarlarından biri kopmuş olur.” Sanatı hayatımızın her alanına dahil etmeliyiz.





Oya DEMİR



Kimse gelişmiş ülkelerin çöplüğü olmak istemiyor

Küresel ısınmayı 1,5 derecenin altında tutmak için toplumun her alanında gerçekleştirilen çalışmalar ile birlikte çevreyi ve insan sağlığını korumak adına maksimum atık yönetiminin sağlanması gün geçtikçe daha

önemli bir hale geliyor. Az gelişmiş ülkeler çok gelişmiş ülkelerin çöplüğü olmak istemiyor, Çin gibi pek çok ülke atık ithalatını yasaklıyor. Diğer tarafta, deniz hayvanlarının midelerinden plastik liflerin çıkması, doğada tamamen çözilemeyen atıkların

Dünya genelinde her yıl 2,1 milyar ton çöp üretiliyor ve bunların sadece yüzde 16'sı geri dönüştürülüyor. Çöplerin yüzde 46'sı ise geri dönüştürülemeyecek şekilde atılıyor. Doğru yolla atık bertarafı, çok önemli.

nasıl zararlar verdiğinin sadece ufak bir göstergesi.

Daha yaşanabilir bir dünya için, asla hata kabul etmeyen atık yönetimi sürecinde; üretim ve kullanımlar sırasında ilk oluşum anından en son ana kadar disiplinli/sürdürülebilir bir sistemin yerleştirilmesi ve kontrolü gerekiyor.

Bu sistemin ilk aşamasında atığın oluşmasının önlenmesi, eğer bu sağlanamıyorsa atığın azaltılması, yeniden kullanımının sağlanması, bu aşamalardan sonra eğer hiçbir şekilde geri dönüşüm sağlanamıyorsa çevreye en az zarar verecek şekilde bertaraf edilmesi adımları yer alıyor.

Her geçen gün artan atıklar artık bütün ülkelerin gündeminde. 194 ülkenin atık üretimi ve geri dönüşümünü inceleyen bir araştırma her yıl küresel olarak 2,1 milyar tondan fazla kentsel katı atığın üretildiğini, bu atıklar yan yana dizilirse 41 bin km uzunluğunda veya 822 bin olimpik yüzme havuzunu doldurmaya yetecek kadar fazla olduğunu belirtiyor. Aynı araştırma bu atıkların sadece yüzde 16'sının (323 milyon ton) her yıl geri dönüştürüldüğünü, yüzde 46'sının (950 milyon ton) ise sürdürülemez biçimde bertaraf edildiğini gösteriyor.

Bu araştırmaya göre dünya genelinde her yıl 2,1 milyar ton çöp üretiliyor ve bunların sadece yüzde 16'sı geri dönüştürülüyor. Çöplerin yüzde 46'sı ise geri dönüştürülemeyecek şekilde atılıyor. (Verisk Maplecroft şirketine ait olan araştırmanın detayları <https://www.maplecroft.com/insights/analysis/us-tops-list-of-countries-fuelling-the-mounting-waste-crisis/> adresinden incelenebilir)

Ülkemizde ise T.C. Çevre ve Şehircilik Bakanlığı Atık Yönetimi Yönetmeliği (AYY) kapsamında, Atık Yönetim Uygulaması-Atık

Beyan Sistemi (TABS) verileri ile hazırlanan Atık İstatistikleri Bültenlerinde 2018 yılında 66 bin 478 tesis tarafından 1 milyon 513 bin 624 ton tehlikeli, 15 milyon 68 bin 633 ton da

tehlikesiz atık toplandığı ifade ediliyor.

Toplanan tehlikeli atığın yüzde 84,99'u geri kazanılmak üzere atık işleme tesislerine, yüzde 13,26'sı bertaraf edilmek üzere sterilizasyon, düzenli depolama ve yakma tesislerine gönderildi. Tehlikesiz atıkların ise yüzde 64,70'i geri kazanılmak üzere atık işleme tesislerine, yüzde 21,31'i bertaraf edilmek üzere düzenli depolama ve yakma tesislerine gönderildi.



2019 yılında

ise ülkemizde dönüştürülen atık miktarı 1 milyon 717 bin 88 ton. Bu 730 tonu atık pil, 177 bin 611 tonu atık lastik, 484 bin tonu plastik, 233 bin 630 tonu cam ve 821 bin 117 tonu kağıt ambalaj oldu. Belediyeler tarafından gerçekleştirilen ambalaj atığı toplama çalışmaları ile bir araya getirilen 1 milyon 844 bin 244 ton atığın işlenmesi ile 484 bin ton plastik ambalaj, 233 bin 630 ton



cam ambalaj ve 821 bin 117 ton kağıt ambalaj atık geri dönüştürüldü.

Atıkların doğru yollar ile bertaraf edilmesi; çevre ve insan sağlığı açısından oldukça önemli olmak ile birlikte üretim maliyetlerinin düşürülmesi, verimliliğin artırılması ve sürdürülebilir döngüsel ekonominin oluşturulması bakımından da oldukça önemli. Kullan at yerine, atığın ilk olduğu andan itibaren değerlendirildiği ve dönüştürdüğü bu sistem ile doğal kaynakların daha az kullanımını ve çevrenin korunmasını sağlamak mümkün.

2018 yılında yayınlanan, TSKB Ekonomik Araştırmalar 'Atıkta Değer Var' raporu 'Atık miktarını azalt, yeniden kullan ve geri dönüştür' prensibinin tüm sektörlerde uygulanabilir olduğunu savunuyor. Sürdürülebilir büyüme adına kaynakları etkin kullanmayı ve böylece çevreyi korumayı tercih eden pek çok kurum artık döngüsel ekonomiye geçiyor.

Tüm sıfır atık çalışmalarına rağmen dünyanın her geçen gün daha fazla atık üretmeye devam ettiğini söylemek mümkün. Her geçen gün Dünya iklim krizi dışında çevreyi tehdit eden atık krizi ile daha fazla karşı karşıya kalıyor. Örneğin; araştırmacılar mevcut olarak yürütülen ve planlanan atık azaltma çalışmalarının, okyanuslara bırakılan plastik atıkların sadece yüzde 7'sini yok edeceğini ve böyle giderse okyanuslardaki plastiğin 20 yıl içinde

üç katlanacağını ifade ediyorlar.

Bütün çevre sorunlarında olduğu gibi, hükümetlerin, özel sektör ve kamu sektörünün asıl hedefi sorunu çözmek değil sorunu ortaya çıkmadan yok etmek olmalı. Ancak, bireyler ve kurumlar daha az atık üretmek için yeni stratejiler belirlemeye ve uygulamaya başladıklarında atıklar sorunumuz değil hayatımızı kolaylaştıran araçlar haline gelebilirler.

Kaynaklar:

T.C. Çevre ve Şehircilik Bakanlığı Atık İstatistikleri Bültenleri (<https://ced.csb.gov.tr/tehlikli-atik-istatistikleri-bulteni-i-82615>)

Döngüsel Ekonomi Eylem Planının uygulanmasına ilişkin rapor (https://ec.europa.eu/commission/publications/report-implementation-circular-economy-action-plan-1_en)

Emerging Challenges of Waste Management in Europe Limits of Recycling Final Report (<http://trinomics.eu/wp-content/uploads/2020/06/Trinomics-2020-Limits-of-Recycling.pdf>)

Bio-waste in Europe – turning challenges into opportunities (<https://www.eea.europa.eu/publications/bio-waste-in-europe>)

Atıkta Değer Var Raporu (http://www.tskb.com.tr/i/content/3901_1_TSKBBakis_Atıkta-DegerVar_Ekim2018.pdf)

Çevreyi kirletenlere 9 ayda 41 milyon lira ceza

Çevre ve Şehircilik Bakanlığı'nca yılın 9 ayındaki denetimlerde, hava, su ve toprak kirliliğine neden olan tesislere 41 milyon 288 bin 129 lira ceza verildi.

Çevre ve Şehircilik Bakanlığı tarafından Ocak-Eylül döneminde, tesis ve faaliyetlerin çevre mevzuatında belirtilen usul ve esaslara, sınırlama ve yasaklamalara, çevresel etki değerlendirmesi (ÇED) ve çevresel izin süreçlerinde belirtilen taahhüt ve izin koşullarına uygun işletilip işletilmediğinin kontrolü için 25 bin 367 çevre denetimi gerçekleştirildi. Denetimlerde, Çevre Kanunu'na muhalefet eden kuruluşlara toplam 181 milyon 655 bin 782 lira ceza kesildi. Hava kirliliğine yönelik denetimlerde 195 idari işlem yapıldı, 13 milyon 545 bin 31 lira ceza verildi. Su kirliliği kaynaklı 233 işlemde 24 milyon 380 bin 797 lira, toprak kirliliği kaynaklı 52 işlemde 3 milyon 362 bin 301 lira ceza uygulandı.

Bakanlık tüm süreçleri online takip ediyor

Bakanlık tarafından sahada yapılan denetimlerin yanı sıra "Sürekli Atık Su İzleme Sistemleri" ile 291 atık su arıtma tesisi, "Sürekli

Emisyon Ölçüm Sistemleri" ile 321 sanayi tesisine ait 740 bacadaki ölçümler 7/24 online izleniyor. Türkiye'deki 81 ilde toplam 355 hava kalitesi izleme istasyonu ile uluslararası standartlara uygun hava kalitesi online ölçülüyor. Bu ölçümler tam otomatik cihazlarla yapılıyor, istasyonlardan anlık alınan ölçüm sonuçları saatlik ortalamalar halinde, "Ulusal Hava Kalitesi İzleme Ağı"na gönderiliyor. Ölçüm sonuçları ham veri olarak "www.havaizleme.gov.tr" adresinden kamuoyunun bilgisine sunuluyor.

"Evsel ve Endüstriyel Kirlilik İzleme Programı (EKİP)" kapsamında Ergene, Küçük Menderes, Gediz, Bakırçay, Susurluk ve Sakarya havzaları ile Kahramanmaraş Aksu Çayı'nda 82 noktada düzenli izleme çalışmaları devam ediyor. "Denizlerde Bütünleşik Kirlilik İzleme Programı" ile de tüm denizlerdeki su kalitesi 353 noktada 2017'den bu yana izleniyor.

Hava kalitesi ölçüm istasyonları, sürekli emisyon ölçüm sistemleri, deniz kalitesi izleme istasyonları ve sürekli atık su izleme istasyonlarından gelen tüm veriler, "Sürekli İzleme Merkezi" yazılım sisteminde toplanıyor. Bu veriler, çevreye ilişkin karar alma süreçlerinde kullanılıyor.





Enver
OLGUNSOY

Kırmızı soğan özütü gelecekte hap veya toz olarak kanser tedavisi için doğal bir takviye olarak piyasaya sürülebilir. Ayrıca soğanın zarından yapılan homeopatik bir ilaç nezle-ye birebirdir. Burun akıntısını şıp diye keser.



Doğrayan bilir

iki yıl kadar önceydi, yerel seçimler öncesi SOTÖ'nün ortaya çıkışı. Ülkemizi kasıp kavurmuş, hatta İzmir'de bile bazı üniversitelerimizin manav dükkanı açmasına sebep olmuştu. Küresel güçler ve onların yerli işbirlikçileri Türkiye'yi eğip bükemediler ama "soğan lobisi" ile ülkemizi ters köşe yapmaya çalıştılar. Evet, anladığınız gibi soğan terör örgütünden (SOTÖ) söz ediyorum. Soğan fiyatlarını fırlattılar, terör estirdiler. Ama hükümetimiz çok şükür aldığı tedbirle soğan fiyatlarını yarıya indirmeyi bildi.

Soğan kritik bir sebze, hatta stratejik... Zira girmedığı yemek yok. Girdiği ortama kokusu ile damgasını vuruyor, içine konulduğu yemeklerin tadını olağanüstü değiştiriyor. Halkımızın en çok tükettiği iki sebzeden biri. Domatesi de ilave edip üç sebze diyecektim ama mevsimlik bir ürün olduğu için patates ve soğan ikilisinin arasına giremez diye düşünüyorum.

Evet, soğan o kadar önemli bir sebze ki Ortaçağ'da Avrupa'da düğün

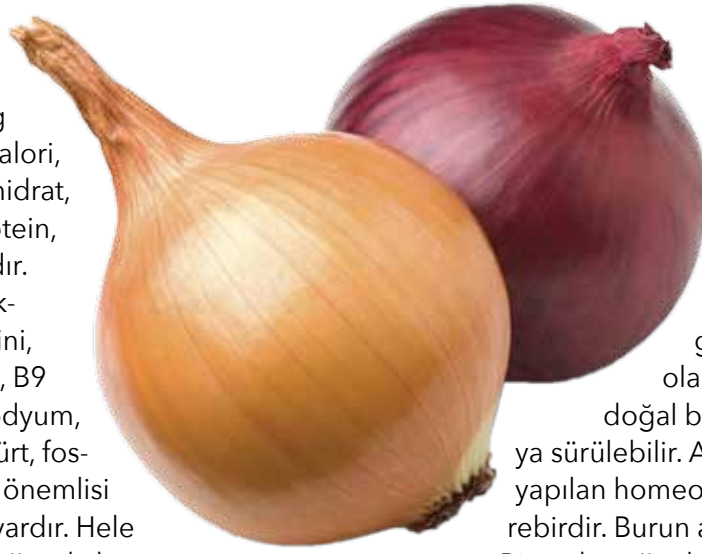
hediyesi, kira bedeli olarak bile işlev gördüğü olmuş. Soğan, insanlığın ilk yetiştirdiği besin kaynakları arasında. 5000 yıl kadar önce Çin'de, milattan 3500 yıl önce Mısır'da ekim yapılıyor. Hatta o tarihte Mısır'da "tapılan" bir nesneymiş. Piramitlerin iç duvarlarında soğan çizimleri bulunmakta ve sonsuzluk simgesi olarak görülmekteymiş. İçindeki daire yapısından ötürü sonsuzluğu temsil ettiği düşünülüp mumyalarla birlikte gömülüyormuş. Ayrıca soğanın keskin kokusunun ve sihrinin ölümlerin yeniden nefes almasına yardımcı olacağına inanılıyormuş. Evet, aslında böylesi bir etkisi nedeni ile halk arasında ülkemizde de hala kullanılır. Şöyle ki, akut sara krizi bayinginliklerinde hastaya soğan koklatılarak ayılması beklenir.

Yunanlılarda antik çağda olimpiyatlarda, oyunlardan önce sporcuları kuvvetlendirmek için soğan kullanırlarmış. Yarışma öncesi bol bol soğan yiyip üstüne de soğan suyu içerlirmiş.

Şimdi de soğanın günümüzde kullanımına ve değerlerine bakalım.

Yaklaşık 100 g soğanda 35 kalori, 8-9 g karbonhidrat, 2 g lif, 2 g protein, 4 g şeker vardır. Ayrıca bol miktarda C vitamini, A vitamini, B6, B9 vitaminleri, sodyum, kalsiyum, kükürt, fosfor, silis ve en önemlisi de kuersetin vardır. Hele hele kırmızı soğanda bu kuersetin oranı çok yukarılardadır. Güçlü bir antioksidan olarak kabul edilen bu flavonoidin, hücreleri kanserden koruduğu düşünülmektedir.

Kanada'daki Guelph Üniversitesi'nden Abdulmonem Murayyan, 2017 yılında kırmızı soğanın kanser hücrelerini ne derece öldürebileceğini test etti. Araştırmacılar 5 soğan cinsi kullandı. Bu çalışmada kırmızı soğan özütünün (basınçlı bir kap içerisinde sadece kaynar su ile hazırlanan kırmızı soğan özü) kanser hücrelerini etkili bir şekilde öldürdüğü saptanmıştır. Soğan kanser hücrelerini intihara sürükleyen sinyal yollarını etkinleştirdiği ve kanser hücrelerinin kendileri arasındaki ileti-



şimi dumura uğratarak, büyümelerini engellediğini ortaya koymuştur. Aynı araştırmacıların düşüncesine göre kırmızı soğan özütü gelecekte hap veya toz olarak kanser tedavisi için doğal bir takviye olarak piyasaya sürülebilir. Ayrıca soğanın zarından yapılan homeopatik bir ilaç nezleye birebirdir. Burun akıntısını şıp diye keser.

Biraz da soğanla ilgili bulgulardan söz edersek; soğan doğrarken gözler neden sulanır? Soğan doğranırken sülfür orjinli bir gaz salgılanır, bu gaz gözdeki gözyaşı ile etkileşime girince bildiğiniz sülfirik asit oluşur, gözyaşı bezleri de bundan kurtulmak için daha çok gözyaşı salgılar. Çözüm, soğanı 30 dakika kadar soğutup kök bölümüne dokunmadan soymak olabilir.

Guinness Rekorlar Kitabı'na göre en büyük soğan 5 kg. olarak yetiştirilebilmiştir.

Nefesinizin soğan kokmaması için maydanoz yenebilir, ağız limon suyu ile çalkalanabilir, limon kabuğu çiğnenebilir.

Soğan üretiminde önde gelen ülkeler Çin, Hindistan, ABD, Türkiye ve Pakistan'dır.

Unutmayalım ki kış geliyor, muhtemel gribe karşı da ihtiva ettiği C vitamini ve antioksidanlar nedeni ile işe yarar. Aslında soğan her derde deva, kritik ve stratejik (yemek hazırlanmasında) bir sebze-dir. Hele ızgara üzerinde pişirilirse tadından yenmez. Tabii bir de kuru fasulye yanında Türk insanı için vazgeçilmezdir.

Soğanı yiyen değil, doğrayan bilir.

Tabii ki kasaptaki ete de soğan doğranmaz...





Dr. Gökalp
MÜSTECAPLIOĞLU

Erken teşhis hayat kurtarır mı?



Bu yazı "bana bir şey olmaz" veya "ben zaten 300 yıl yaşayacağım" diyenlerin dikkate alabilecekleri bir yazı değil elbette...

Hangi durumlarda hastaneye gideriz? Hasta olduğumuzu hissettiğimizde... Evet, bu durumlarda da hastanelere gitmemiz gerekir ancak hasta olmadan, sağlığımız bozulmadan önce de bir sağlık taramasından geçmemiz gerekmiyor mu sizce?

Sağlık taraması dediğimiz zaman başta şunu söylemek lazım: hiçbir şikayeti olmayan insanlar için geçerli olan bir taramadan bahsediyoruz. Zaten şikayeti olan kişinin bir hekime başvurmaması gerekir. O hekim, o şikayete yönelik incelemeler yapar.

Hastalığa dair belirtileri olan bireylerin, bu belirtileri ciddiye alması ve hastaneye gitme konusunda üşengeçlik göstermesi de hastalığın ilerlemesine, tedavinin kötü sonuçlanmasına, ekonomik ve psikolojik sıkıntılara sebep olabilmektedir.

Erken teşhis çalışmaları, özellikle kanserde çok önemli hayatta kalım fırsatları oluşturmaktadır. Dünyada en çok tanı konulan kanserler arasında

ilk sırada akciğer kanseri (yüzde 13) geliyor ve onu sırasıyla meme (yüzde 11,9) ve kolon kanseri (yüzde 9,7) izliyor.

Dünya Sağlık Örgütü raporuna göre; kanserler, dünya çapında yılda 8,2 milyon kişinin ölümünden sorumludur ve bu ölümlerin yaklaşık 736 bini mide kanserinden kaynaklanmaktadır. Sigara kullanımı hala en önemli risk faktörü olup, tüm kanser ölümlerinin yüzde 22 sinin sorumlusudur. Sigara aynı zamanda kadınlarda 14,5 yıl, erkeklerde ise 13,2 yıl ömrün kısalmasına neden oluyor. Kısaca, sinsi hastalık olarak, kanser giderek yaygınlaşıyor.

Ülkemizde her bir yıl içinde yaklaşık 175 bin kişiye kanser teşhisi konulmaktadır. TÜİK verilerine göre ise, 2015 yılında ülkemizde yaklaşık 77 bin kişi kanserden hayatını kaybetmiştir. Dünya Sağlık Örgütü, gelişen teknoloji ve tedavi imkanlarına rağmen 2030 yılında kansere bağlı ölümlerin, yılda 13,1 milyon kişiye kadar çıkacağını öngörüyor. Hal böyleyken önleyici sağlıklı yaşam alışkanlıkları ve erken teşhis her şeyden önemli hale geliyor.



Kanserden ülsere, MS'den diyabete, böbrek yetmezliğinden hepatite, göz tansiyonundan, işitme kaybına kadar yüzlerce hastalıkta erken teşhis hayat kurtarıyor.

Kendimizi tanırız

1-31 Ekim Meme Kanseri Farkındalık Ayı olduğu için de dikkat çekmek istedik; kadınlarda en sık görülen meme kanseri, her 4 kadın kanserinden birisi olmaya devam etmektedir. Bir yıl içinde toplam 17 binden fazla kadına meme kanseri teşhisi konuldu.

Çare yok mu? Elbette var; erken teşhis... Kanserden ülsere, koroner kalp hastalığından kemik erimesine, MS'den diyabete, böbrek yetmezliğinden hepatite, göz tanisyonundan, işitme kaybına kadar yüzlerce hastalıkta erken teşhis hayat kurtarıyor.

Ayrıca şunu da ifade etmek gerek, düzenli sağlık kontrolü yapamıyor ve de hastalık belirti ve bulguları hakkında bilgim yok diyorsak, vücudumuzu dinlemek denen bir bakış açısıyla bazı kronik hastalıklar için erken teşhis şansını kendimiz de yakalayabiliriz. Vücut mekanizmamızı en iyi bilen yine bizleriz.

Bu mekanizmadaki çok hafif bir aksaklık ya da bozukluk durumunu da hemen fark edecek yine bizleriz. Mesela derimizde

geçmeyen kızarıklık, morluk görürsek ya da yürürken dengemizde bozukluk oluşuyorsa veya ağzımızda kuruluk ya da geçmeyen yaralar gibi normalin dışında bir durum varsa vakit kaybetmeden bir doktora ya da ilgili sağlık kuruluşuna başvurmamız gerekir. Ayrıca vücutta ele gelen kitleler, şişlikler, deri değişiklikleri, iyileşmeyen yaralar, bağırsak ve idrar alışkanlıklarındaki değişiklik, anormal kanamalar, akıntılar, yutma güçlüğü, açıklanmayan kilo kaybı, ateş, halsizlik, ağrı, ağızda ve bademcikler üzerinde beyaz plaklar kanserin habercisi olabiliyor. Sağlıklı beslenme ve kilo ile kanser arasında bir ilişki bulunduğunu belirtmek gerekiyor. Vücut ağırlığındaki artış, hormonal değişimlere neden oluyor. Özellikle östrojen ve insülin hormonu artışı, tümör büyümesini destekliyor. Vücutta yeni oluşan benler ya da yıllardır var olan bir bende şekil, boyut veya renk değişikliğinin görülmesi cilt kanserini akla getirebiliyor.

Uzmanlara başvurun

Sağlık kontrolleri ve check-up yaptırmak, toplumun erken teşhis konusunda bilgilendirilmesi, sağlık adına yapılan önemli yatırımlardır. Yaptırılan check-up ile hastalığın erken evrede saptanması, hastayı ameliyat gerekliliğinden bile kurtarabilir. Kişinin tekrar eski sağlığına kavuşması, tedaviyi kolaylaştırması, sakatlığı önlemesi yaşam kalitesini önemli derecede etkiler.

Ancak, erken teşhis araştırmaları



hedefi belirlenmiş, yeterli ve amaca uygun biçimde yapılmalı. Ve çoğu zaman o bildik ticari ve salt para kazanmak için planlanmış, amaca hizmet etmeyen, para tuzağı haline getirilmiş ve üstelik "daha ucuz" sloganlarıyla "lavabo analizlerine"

dönüşen ticari amaçlı check-up'lara rağbet etmemek gerekiyor. Birtakım sağlık kuruluşları 'tümör belirteci' olarak adlandırılan bazı kan tetkikleri ya da genetik testleri uygulayarak kanser taraması yaptıklarını ifade ediyorlar. Bu belirteçlerin ya da genetik incelemelerin tarama testi olarak kullanılması doğru değildir. Belirteçler, genellikle tanı konmuş bir kanser olgusunun takibi, tedavi yanıtının değerlendirilmesi ya da nüks gelişip gelişmediğinin belirlenmesi açısından değerlidir. Genetik testler ise genetik geçiş özelliği bilinen bazı kanser türlerinde aile bireylerinin taranması amacıyla kullanılabilir. Genel toplum taramasında yeri yoktur.

Özellikle risk altında olan bireylerin, ailesinde kanser ya da kronik bir hastalık öyküsü bulunan kişilerin mutlaka sağlık taramalarından geçmesi gerekmektedir.

Düzenli kontrol

Sağlık taramaları ile hangi hastalıklarda, "erken teşhis" fırsatı yakalarız? Örneğin; Hipertansiyon, en sık görülen kronik hastalıklardandır ve erken teşhisi, ancak zaman zaman TA ölçülmesi ve anormal değerler görüldü-

ğünde doktorla irtibata geçilmesiyle mümkün olmaktadır. Tuz kısıtlı diyet ve kilo kaybı gibi basit önlemlerle çoğu kez önlenebilen bir hastalıktır.

Toplumumuzda en sık görülen hastalıklardan biri olan Tip-2 diyabet hastalığında da erken teşhis önem teşkil ediyor. Açlık ve tokluk kan şekeri ile geçmiş 3 aylık kan şekeri ortalamasını yansıtan HbA1c, vücuttaki insülin direncini ölçen testlerdir ve gerektiğinde de şeker yüklemesi testleri yaptırmak hem erken teşhis hem de hastalığın takibinde gereklidir.

Kronik Obstrüktif Akciğer Hastalığı (KOAH), uzun seyirli ve ilerleyici bir akciğer hastalığıdır. Dünya Sağlık Örgütü, KOAH'ın 2030'da tüm dünyadaki ölüm nedenleri arasında üçüncü sırada olacağını öngörmektedir. Uzun süreli öksürük, balgam ve nefes darlığı gibi şikâyetleri olan kişiler de KOAH açısından muayene edilmelidir.

Osteoporozda erken tanıyla kemik erimesini önlemek veya geciktirmek mümkün olabiliyor. 15-20 dakika gibi kısa bir sürede yapılan kemik yoğunluk ölçümüyle teşhis edilebiliyor. Özellikle kortizon kullanan, şüpheli omurga kırığı ya da kalsiyum metabolizmasını etkileyen hastalığı bulunan kişilerin yanı sıra menopoz dönemini geçirmiş tüm kadınların da bu testi yaptırmaları önem taşıyor.

Toplumda sıkça konuşulan fakat hakkında az şey bilinen göz tembelliğinin fark edilmesi zordur. Göz tembelliği fark edilebildiğinde ise tedavi için geç kalınmıştır. Ancak göz tembelliği doğru zamanda teşhis konulabildiğinde tedavisi mümkün olan rahatsızlıklardandır.



Kişinin görme potansiyelinin olmasına rağmen görme sisteminin normal gelişimini sağlayamaması tembelliktir ve ortalama olarak her yüz kişiden dördünde göz tembelliği bulunmaktadır ve hayatın ilk 8 ile 9 yıllık döneminde tedavisi mümkün olabilen bir rahatsızlıktır.

Göz tansiyonu, erken teşhis edilebildiğinde, kolaylıkla tedavi edilebilen glokom, özellikle migren hastalarını, ailesinde glokom hastalığı olanları, kortizon tedavisi görenleri, düşük ve yüksek tansiyonu olanları ve 40 yaşını geçmiş olanları tehdit etmektedir. Glokom sinsi seyirli bir hastalık olup, çoğunlukla erken evrelerde belirti vermediği gibi hiçbir şikayete de yol açmıyor. Maalesef ki sinirlerde oluşan hasar erken evrede tespit edilemezse geri dönüş olmuyor. Glokom krizi ise, çok yüksek ve çok ani değerlere ulaşan göz tansiyonu değerleri olup, ciddi göz ağrısı, kusma, bulantı, kızarıklık ve görme kaybı şikayetleri ile kişinin acil servise başvurmaya neden olabiliyor.

Çocuklarda omurga hastalığı skolyoz, başlangıçta hiçbir belirti vermediği halde, taramalar sayesinde erken teşhis edilebilmekte ve ileri yaşlarda çok eziyetli, cerrahi ve pahalı girişimler en başından engellenip, ucuz ve ağrısız bir takım tedavi yöntemleri ile sorunlar çözülebilmektedir.

Konjenital işitme kaybı, çocuğun konuşma, lisan, sosyal ve bilişsel becerilerini olumsuz yönde etkiler. Konjenital işitme kaybı erken tanısında, yeni doğan taramaları büyük önem taşır. Yine çocuklarda erken dönemde yeterli belirti vermeyen, görme kusurları erken teşhis sayesinde zamanında

tedavi edilebilir. Örnekleri çoğaltmak mümkün...

Tedavi imkanları arttı

Güncel veriler, erken teşhis edilip tedavisine başlanan kanser vakalarının yaklaşık yüzde 90'ının iyileştirilebildiğini gösteriyor. Ölüm oranları düşüyor, Kanserojen maddelere maruziyetin sonucu kanser olguları artmasına rağmen kanserden ölüm oranları erken tanı ve tedaviyle düştü. Türkiye'de çok sağlıklı bir veri yok ancak ABD verilerine göre genel rakamlar şöyle: Kanser ölüm oranları (2003-2012) erkeklerde yüzde 1,8, kadınlarda yüzde 1,4 ve 0-19 yaş grubunda yüzde 2 oranında azalmış durumdadır.

Kanserin erken teşhisi için kişinin herhangi bir sağlık sorunu veya şikayeti olmasa bile özellikle rahim ağzı, meme, kalın bağırsak, akciğer, tiroit ve prostat kanserleri için düzenli tarama testlerini yaptırmayı, olası kanser öykülerinde tedavi oranını ciddi ölçüde artırıyor.

Ülkemizde meme, kalın bağırsak ve rahim ağzı kanserleri için toplumun kaynaklarına ve hastalık yüküne uygun olarak tarama programları yürütülmektedir. Bu nedenle hiçbir şikâyeti olmayan bireylerin de düzenli olarak sağlık taramalarını yaptırmayı çok önemlidir. Özellikle risk altında olan bireylerin, ailesinde kanser ya da kronik bir hastalık öyküsü bulunan kişilerin mutlaka sağlık taramalarından geçmesi gerekmektedir.

Erken teşhis hayat kurtarır, bizi korku değil, bilmek yaşatır...





Nedim ATILLA



Almanya'nın en sevimli şehirlerinden biri Bremen... Rönesans Dönemi'nden kalma belediye binası, 800 yıllık St. Peter Katedrali ve eski Schütting ya da Tüccarlar Evi'yle meşhur. Üç şeritli bulvarları ve çiçek tarhlarıyla "Avrupa'nın bahçe şehri" diye anılıyor.





İzmir'in güzel kardeş şehri Bremen dünya çapında, Grimm Kardeşler tarafından kaleme alınan "Bremen Mızıkacıları" adlı masal ile tanınıyor ama 2. Dünya Savaşı'nda en az zarar görmüş bir yerleşim merkezi olarak tarihsel kimliğini de korumuş bir kent. Bremen, Almanya'nın en sevimli şehirlerinden biri. Küçük gibi görünse de aslında oldukça fazla şey sunan bu şehir, Kuzey Almanya'nın en kalabalık üçüncü şehri. Bremen şehrinin nüfusu 568 bin 6 (2017), Bremerhaven'inki ise 113 bin 26'dır (2017). Hepimizin, sevgili Barış Manço'nun klibinden ve çocukluk masallarından hatırladığımız Bremen Mızıkacıları bu şehrin ünlü noktalarından sadece biri. Lezzetli yemekleri, kırmızı tuğla ağırlıklı, dar ve üçgen çatılı mimarisi ve akla hayale gelmeyen gelenekleriyle çok canlı bir kettir Bremen...
Bremen, Almanya Federal

Cumhuriyeti'nde bir liman ve sanayi şehri... Kuzey Denizi'nden 77 km içeride Weser Irmağı kıyısındaki bu şehir, Bremen Eyaleti'nin de başkenti.

Bremen ve Kuzey Denizi'nden yalnızca 16 km içeride olan Bremerhaven, ülkenin Hamburg'dan sonraki önde gelen limanlarıdır. Bremerhaven limanı, Bremen'e ulaşmak için Weser Irmağı'ndan geçemeyecek kadar büyük gemiler için 1827'den sonra yapılmıştır. Her ay bu limana yüzlerce gemi yanaşır ve bu gemilerdeki yükler mavnalarla Bremen'e taşınır. Tersane, atölye ve havuzlar kilometrelerce yer tutar.

Köklü tarih

Tarihsel dokümanlar Bremen'e ilk olarak 787'de, Şarlman'ın yönetimi sırasında yerleşildiğini ortaya koyuyor... Şehrin, Weser Irmağı'nın sağ kıyısındaki bölümü iş merkezidir. Dolambaçlı parke sokaklarda sivri çatıları ve kafesi pencereleriyle 500 yıllık tuğla evler, yeni antrepler ve işyerleri yan yana...

Şehir, Rönesans Dönemi'nden kalma belediye binası, 800 yıllık St. Peter Katedrali ve eski Schütting ya da Tüccarlar Evi'yle meşhur.

Üç şeritli bulvarları ve çiçek tarhlarıyla bu kesim "Avrupa'nın bahçe şehri" olarak anılır. Dış ülkelere sattığı belli başlı ürünler pamuk,



Limanı ve sanayisi ile adını duyuran, UNESCO Dünya Kültür Mirası Listesi'ndeki Bremen, sanayi ile tarihsel mirasın, çevrenin nasıl korunacağını göstermesi açısından önemli bir örnek.

yün, piring, tütün, kömür, tahıl ve şaraptır. Bremen öte yandan Kuzey Avrupa'nın en önemli sanayi şehirlerinden biridir.

Kentin her yeri tarihi eserle dolu. Rönesans Dönemi'nden kalma Belediye Sarayı'nın 600 yılı aşkın geçmişi var ve UNESCO Dünya Kültür Mirası Listesi'nde. Her gün, tüm dünyadan binlerce turist bu kültürel değer taşıyan yeri görmek için Bremen'i ziyaret ederler.

Her yerde ayrı öykü...

Yolunuz Bremen'e düşerse ki büyük olasılıkla trenle ulaşacaksınız, merkez istasyon anlamına gelen Hauptbahnhof'u arkanıza alıp Herdentor Caddesi'nden şehir merkezine doğru inerken geçtiğiniz köprü'nün hemen sağındaki yel değirmenini kaçırmayın. İnanması zor ama Bremen'de en çok fotoğraflanan noktaymış. Stadtgraben isimli minik derenin de yanında bulunması itibarıyla yeşillikler içinde, masaldan fırlamış gibi duran bu yeldeğirmeniyle gelen her turist fotoğraf çektiyor. Mühle am Wall isimli yeldeğirmeni, bir zamanlar şehrin duvarlarının bulunduğu bu noktada 1898'de inşa edilmiş.

Anıt heykelimiz ise Roland isimli ince uzun, modern bir heykel. Şövalye Roland, ticaretin



koruyucusu olarak birçok Avrupa şehrinde kendini gösteriyormuş ve zenginliği simgeliyormuş.

Her daim sokak müzisyenleriyle şenlenen bu meydan, ayrıca gotik bir de katedrale ev sahipliği yapıyor, girişi ücretsiz ve tavan işlemleri gerçekten görmeye değer.

Bremen'in en özellikli sokaklarından bir tanesi de Böttcher Strasse. Daracık ve sevimli bu sokakta Robinson Crusoe isimli bir ev bulunuyor. Hikayeye göre Crusoe'nun babası Bremenliymiş ve bu sebeple burada Robinson Crusoe'ya ithafen bir ev yapılmış. Evin merdiven boşluğunda da, ünlü hikaye resimlerle anlatılıyor. Aynı zamanda bu daracık sokakta ilginç avlulu bir de müze yer alıyor.

Bremen'in olmazsa olmaz yeri ise tarihi Schnoor Mahallesi... Bu bölge, sokakları çok



dar olduğundan trafiğe kapalı ve bu nedenle de tarihi dokunun nispeten korunduğu 6-7 sokaktan oluşuyor.

Örnek mekanlar

“Bremen’de ne yenir?” diye baktığımızda, klasik sosisli ile Lochnouse yani bir tabakta biftek, patates püresi ve yumurta olarak servis edilen besleyici bir öğün dikkatimizi çeker.

Almanya’daki en eski eğlence parkı olan Bremen Freimarkt, Universum Bilim Merkezi, Worpswede Sanatçı Kolonisi ve Bremerhaven Denizcilik Müzesi de görülecek yerler arasında.

Bremen aynı zamanda bir sanayi şehri ama sanayi ile tarihsel mirasın ve çevrenin nasıl korunacağını da göstermesi açısından önemli bir örnek oluşturuyor.

Bremen’de çok sayıda Türk yaşadığı için yenecek şeylerin

başında döner kebab geliyor. Dar sokakların arasında gözünüze çarpan ahşap ağırlıklı ve mum ışıklı onlarca romantik lokanta da var.

Bremen; Beck’s biralарının fabrikasına ev sahipliği yapıyor. Ve bu bira gerçekten de sudan ucuza satılıyor.



Ekmeğe fısıldayan kadın

Mine Ataman

Ekmeğin hikâyesini anlatırken, yazarken tanıdık biz onu. Herkes ekmek tarifi verirken o tahılın, tohumun ekmeğe dönüş hikâyesini, ekmeğin oluş serüvenini paylaştı bizlerle...

Onun ekmek ustalığı dededen kalma, geçmiş Kırm'a uzanan bir öykü. Mine Ataman'ın dedesi, zamanında Hemşin'den Kırm ve Polonya gibi ülkelere giden gurbetçilerden. Gittikleri yerlerde fırıncılığı öğrenen, oralarda fırın işleten ustalardan. Ataman, hikayesini şöyle anlatıyor:

"Dedemin Kırm'da çok güzel bir fırını varmış, Kırm Hanı'nın ekmeklerini de onlar yaparmış. Çocukluğumuz Hemşin'de Kırm'da fırıncı olan

dedelerimizden başarı hikâyelerini dinlemekle geçti. Hemen hemen tüm Hemşinliler Kırm'a çalışmaya gittikleri için hala daha köyde yaşlı kadınlar nereye gidersen git hepsine "Kırm'a mı gittin, Kırm'dan mı geliyorsun?" diye sorarlar. Kırm bizim için "gurbet pastası" anlamına gelir. Orada tüm ülkenin ileride hayatını değiştirecek bir meslek öğrenmenin yanında güzel aşklar da yaşamışlar, evlenmişler. Yanlarında mavi gözlü güzel kadınlarla dönen dedelerimiz kocaman konaklar inşa etmişler, belki de eşlerinin vatan hasretini dindirmek için. Savaşla beraber dönmek zorunda kalan insanlar tüm varlıklarını yok pahasına elden çıkarmak zorunda kalmışlar. Ço-

ğunun parası bir süre sonra geçersiz sayılınca Türkiye’de kıtlık zamanı yakıp ısınmışlar. Kışın evde üşüdüğümüzde anneannem hep bu hikâyeyi anlatırdı bize.

Kırım’dan dönerken anneannem çok üzülmüş, eşine “ne yapacağız şimdi her şeyimizi kaybettik, yeniden yollara düştük” demiş. Dedem ise yaşadıkları büyük konağın duvarlarına bakıp, “yeniden yaparız, yeniden başlarız tohumumuz, mayamız var yeniden ekmek yaparız” demiş. Gözleri yaş dolardı her seferinde o anısını anlatırken. İşte benim ustalığım, gurbet pastasının hüznünü taşıyan Kırım’dan dönen dedelerimin anılarıyla örülü. Onlar ülkeye döndükten sonra tüm yurda dağılıp fırıncılığın pastacılığın kurulmasını sağladılar. Onların yaptığı güzel pastalar çoktan raflardan kalktı. Çocukluğumun tatlarını geri getirebilmek için kendi fırıncılık hikâyemi yazmaya başladım.”

Günümüzde maalesef fırınlar hepsi birbirinin aynı vasat lezzetleri sunuyor. Mine Ataman, amacının geçmişin hem hikayelerini hem de artizan lezzetlerini yeniden pastacılığa kazandırmak olduğunu söylüyor. Bu amaçla yola çıkarken önce dedesinin mis kokulu ekmeklerini yaparak işe başlamış. Tüm ekmeklerinde dedesinin Kırım’dan getirdiği ekşi maya bulunuyor. Bu miras ve ilhamla Anadolu’nun tohum ve fırıncılık mirası için var gücüyle çalışıyor Mine Ataman.

Geleceğin ekmeği

Mine Ataman’a “Son dönemlerde yeni bir çalışmanız var, geleceğin ekmeğini biraz anlatır mısınız?” diye sorduk. Cevabı şöyle oldu:

“Şimdi artık ‘geleceğin ekmeğini’ konuşma zamanı. Tarihin mutfağında pişen tarifler artık dünya sofralarına taşınmalı. Geleceğin ekmeği için gerekli olan tahıllar, tarifler, hikâyeler Anadolu ekmeğinde. Gıdanın geleceğine, geleceğin gıdalarına Anadolu tahıl mirası ile katkı sunmak bir ekmek ustası ve yazar olarak en büyük hayalim. Anadolu’nun yerel tahılları, tıbbi aromatik bitkileriyle ve bakliyatlarla zenginleştirilmiş ekmek çeşitleri hazırlıyoruz.”

KLASİK EKŞİ MAYA EKMEK



MALZEMELER

- Ekşi mayası olanlar eminim ekmek yapmayı çoktan öğrenmişlerdir. Olmayanlar ise yaş maya veya kuru maya ile mis gibi ekmekler hazırlayabilirler.
- 500 gr tam buğday unu varsa 500 gr.da normal un (ülkemizde yetişen tüm buğdaylar çok değerli ve lezzetli)
- 600 gr. su, 20 gr. tz, 30 gr. yaş maya

HAZIRLANIŞI

Yaş mayanızı bir kaseinin içinde ılık su ile çorba kıvamında açın. Üstü kapalı şekilde yarım saat bekletin. Daha sonra tüm unu karıştırın bir kaba koyun. Kabin ortasına bardakta hazırladığınız maya karışımını ekleyin. Ilık hale getirdiğiniz sudan azar azar eklemeye ve karıştırmaya başlayın. Hamurunuz kıvam almaya başlayınca tuzunu serpin, az bir su verip 5 dakika daha yoğurun. Hamuru altına un serptiğiniz bir kaba alıp üstünü örtün. Her 45 dakikada bir alttan yukarı gelecek şekilde ve parçalamadan toparlayın. Bu işlemi 4 defa yaptıktan sonra hamurunuzu pişiriceğiniz kaba alın, üstünü kapatın. 1 saat sonra önceden 200 derece ısıtılmış fırına atın. Mümkünse fırının altına uygun bir kaptaki sıcak su koyun ki nem sağlasın. 20 dakika sonra hem sıcak su kabını alın hem de sıcaklığı 170 dereceye düşürün. Ekmeğiniz ortalama 45 dakikada pişecektir.

YAĞLI EKMEK

PATATESLİ EKMEK



MALZEMELER

- 600 gr. un ● 400 gr. pişmiş ezilmiş patates
- 1 litre su ● 50 gr. zeytinyağı ● 300 gr. Karaman küflü peynir
- 100gr. ekşi maya
- 10. gr. Tuz

HAZIRLANIŞI

Unu ve suyu, zeytinyağını karıştırın 5 dakika sonra ekşi mayayı ekleyin. 5 dakika daha yoğurduktan sonra patates ve peyniri ekleyin

5 dakika da hep birlikte yoğurduktan sonra yuvarlayın şekil verin ve yuvarlak bir kabın içerisine koyun. 2 saat boyunca ılık bir yerde üstü kapalı mayalandırın. Daha sonra, 8 saat boyunca üzeri kapalı şekilde buzdolabında muhafaza edin. Buzdolabından çıkarın 230 derece fırına verin. İlk 20 dakikadan sonra ısıyı 170'e düşürün. Toplam 50 dakika sonra fırından alın. Dinlenmeye bırakın.

MALZEMELER

- 1 kg. un ● 1 litre su
- 50 gr. eritilmiş iç yağı. ● 200 gr. sade yağ ● 100 gr. ceviz ● 100 gr. kayısı ● 100 gr. incir ● 100 gr. pudra şekeri ● 100gr. ekşi maya
- 15. gr. Tuz

HAZIRLANIŞI

Unu ve şekeri eleynin, 300 gr. su ile karıştırın, ekşi maya ekleyip yoğurmaya devam edin. 15-20 dakika sonra kalan suyu ve tuzu ekleyin 5 dakika daha yoğurun. Tüm malzemeleri azar azar ekledikten sonra hamur elastik bir yapıya ulaştığında üstünü nemli bir bezle örterek ılık bir yerde dinlenmeye bırakın. Her saat başı hamura alttan üste gelecek şekilde tur verin. 12 saat boyunca bu şekilde devam ettikten sonra pişireceğiniz bir kalıba alın, mayalamaya bırakın. Hamur iki katına ulaştığında 230 derece fırında hamurun büyüklüğüne göre değişmekle beraber 40 dakika pişirin. Fırından çıkardıktan sonra ılıkken üzerine pudra şekeri ve bal dökerek servis edin.



İAOSB VAKFI

İZMİR ATATÜRK ORGANİZE SANAYİ BÖLGESİ

Sanayici ve İşadamları Sağlık ve Eğitim Vakfı

BİR ADIM DAHA İLERİYE HEP BİRLİKTE



Sizleri Vakfımıza Davet Ediyoruz...

Bilgi ve Katılım: Hüseyin DOĞAN Tel: 0232 376 71 76 / 226 www.iaosb.org.tr hdogan@iaosb.org.tr

DÜNYANIN EN EKONOMİK ve EN GELİŞMİŞ ÇAMAŞIR YIKAMA SİSTEMİ

%100 ÖLÇÜLEBİLİR SÜRDÜRÜLEBİLİR VERİMLİ ve ÇEVRECİ

